

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mir Salim HEYDAROV

EĞİTİM TURİZMİ BAĞLAMINDA YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ANTALYA
VE AKDENİZ ÜNİVERSİTESİNE YÖNELİK ALGILARININ TESPİTİ VE BİR
ARAŞTIRMA

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mir Salim HEYDAROV

EĞİTİM TURİZMİ BAĞLAMINDA YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ANTALYA
VE AKDENİZ ÜNİVERSİTESİNE YÖNELİK ALGILARININ TESPİTİ VE BİR
ARAŞTIRMA

Danışman

Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Mir Salim HEYDAROV'un bu çalışması, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Dr.Öğr.Üyesi Aydın ÇEVİRGEN (İmza)

Üye (Danışmanı) :Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ (İmza)

Üye : Doç.Dr. F.Özlem GÜZEL (İmza)

Tez Başlığı:	EĞİTİM TURİZMİ BAĞLAMINDA YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN ANTALYA VE AKDENİZ ÜNİVERSİTESİNE YÖNELİK ALGILARININ TESPİTİ VE BİR ARAŞTIRMA
--------------	---

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 11/03/2019

Mezuniyet Tarihi : 28/03/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Eğitim Turizmi Bağlamında Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Antalya ve Akdeniz Üniversitesine Yönelik Algılarının Tespiti ve Bir Araştırma” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Mir Salim HEYDAROV

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Mir Salim HEYDAROV
Öğrenci Numarası	20135203023
Enstitü Ana Bilim Dalı	Turizm İşletmeciliği
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ
Tez Başlığı	Eğitim Turizmi Bağlamında Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Antalya ve Akdeniz Üniversitesine Yönelik Algılarının Tespiti ve Bir Araştırma
Turnitin Ödev Numarası	1093809631

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 113 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 15/03/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 12

alıntılar dahil % 24'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

- (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.
- () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

15/03/2019

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLolar LİSTESİ	v
GRAFİKLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ	i

BİRİNCİ BÖLÜM TURİZMİN GENEL YAPISI

1.1. Turizm Kavramı	2
1.2. Turizmin Önemi	2
1.3. Turizmin Özellikleri	3
1.4. Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri	3
1.5. Turizmin Çeşitleri	5
1.5.1. Katılımcı Sayısına Göre Turizm Çeşitleri	5
1.5.2. Ekonomik Yapısına Göre Turizm Çeşitleri	6
1.5.3. Katılanların Yaşına Göre Turizm Çeşitleri	6
1.5.4. Katılanların Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Turizm Türleri	7
1.5.5. Katılanların Amaçlarına Göre Turizm Türleri	7

İKİNCİ BÖLÜM EĞİTİM VE EĞİTİM TURİZMİ KAVRAMLARI

2.1. Eğitimin Tanımı	9
2.2. Eğitimin Önemi	10
2.2.1. İnsan ve Eğitim	10
2.2.2. Bilim Olarak Eğitim	11
2.2.3. Sosyal Bir Kurum olarak Eğitim	12
2.3. Eğitimde Küreselleşme	13
2.4. Türkiye’de Eğitim Sistemi	14
2.5. Eğitim Turizminin Gelişimi	16

2.5.1.	Eğitim Turizmi Kavramına Teknik Yaklaşım	20
2.5.2.	Eğitim Turizmine Ekonomik Yaklaşım.....	21
2.5.3.	Eğitim Turizmi Kavramına Bütünsel Yaklaşım	21
2.6.	Eğitim Turizmi İle İlgili Bazı Modeller.....	23
2.7.	Eğitim Turistlerini Çeken Faktörler.....	24
2.8.	Eğitim Turizmin Unsurları.....	30
2.8.1.	İnsani Unsur.....	30
2.8.2.	Coğrafi Unsurlar	31
2.8.3.	Dış Çevre Unsuru	33
2.9.	Eğitim Turizminin Etkileri.....	35
2.10.	Türkiye’de Eğitim Turizmi	37
2.11.	Uluslararası Eğitimin Tanımı.....	38
2.12.	Uluslararası Eğitimin Gelişimine Etki Eden Faktörler	38
2.13.	Uluslararası Eğitim Gezileri	40
2.13.1.	Bologna Süreci	40
2.13.2.	Socrates Programı.....	42
2.13.2.1.	Örgün Eğitim (Comenius)	43
2.13.2.2.	Yaygın Eğitim (Grundtvig).....	44
2.13.2.3.	Lingua Programı (Dil Öğretimi ve Öğrenimi)	44
2.13.3.	Erasmus Programı	45
2.13.3.1.	Yoğun Program Projeleri	47
2.13.3.2.	Öğrenci Öğrenim Hareketliliği	48
2.13.3.3.	Staj Hareketliliği	49
2.13.3.4.	Personel Hareketliliği	50
2.13.3.5.	Yoğun Dil Kursları	50
2.13.3.6.	Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi – (ECTS).....	51
2.14.	Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinde Türkiye’nin Durumu	52
2.14.1.	Uluslararası Öğrencilerin Türkiye’de Tercih Ettiği Branşlar	54
2.14.2.	Avrupa ve ABD’de Staj ve İş İmkânları	55
2.14.3.	ABD ve Avrupa’da Eğitim Turizminin Ekonomiye Katkıları	57
2.14.4.	Eğitim İçin Amerika ve Avrupa' ya Giden Yabancı Öğrenci Sayısı	57
2.14.5.	Türkiye’de Yabancı Öğrenciler Tarafından En Çok Tercih Edilen Üniversiteler ve Fakülteler.....	58
2.14.6.	Türkiye’ye En fazla Öğrenci Gönderen Ülkeler.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EĞİTİM TURİZMİ BAĞLAMINDA YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN
ANTALYA VE AKDENİZ ÜNİVERSİTESİNE YÖNELİK ALGILARININ TESPİTİ
VE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı, Kapsam ve Sınırlılıkları	61
3.2. Araştırmanın Önemi	61
3.3. Araştırmanın Yöntemi	61
3.3.1. Araştırmanın Hipotezleri (Denenceleri)	62
3.3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	62
3.3.3. Veri Toplama Aracı	62
3.3.4. Verilerin Analizi	63
3.4. 3.4. Araştırmanın Bulguları	64
3.4.1. Faktör Analizi ve Sonuçları	70
SONUÇ	75
KAYNAKÇA	78
EK-1 ANKET FORMU	96
ÖZGEÇMİŞ	98

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Türk Eğitim Sisteminin Eğitim Türleri ve Düzeyleri.....	15
---	----

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Türkiye'ye En Çok Öğrenci Gönderen Ülkeler (2013-2014).....	60
Tablo 3.1 Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular	64
Tablo 3.2 Öğrencilerin Antalya İline Yönelik Algılarına Ait Bulgular	66
Tablo 3.3 Öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına Ait Bulgular	67
Tablo 3.4 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Antalya İline Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular	68
Tablo 3.5 Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular	69
Tablo 3.6 Öğrencilerin Aylık Ortalama Gelirlerine Göre Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular.....	69
Tablo 3.7 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular	69
Tablo 3.8 Öğrencilerin Antalya İline Yönelik Algılarına İlişkin Faktör Analizi Sonuçları.....	70
Tablo 3.9 Öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Faktör Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 3.10 Destinasyon Sadakatine (Tavsiye Ve Yeniden Tercih Etme) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları.....	72
Tablo 3.11 Faktörlere İlişkin Korelasyon Sonuçları	72
Tablo 3.12 Destinasyon Sadakatine İlişkin Regresyon Sonuçları.....	73
Tablo 3.13 Hipotez Sonuçları	74

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1 Türkiye’deki Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Alanlara Göre Dağılımı (2012)	55
Grafik 3.2 Yaş Gruplarının Kümelenmiş Çubuk Grafiğinde Gösterimi	65
Grafik 3.3 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Milliyetlerini Gösteren Çubuk Grafiği	65

KISALTMALAR LİSTESİ

ECHE:	:Erasmusarter for Higher Education (Erasmus Yüksek Öğretim Şartı)
ECTS	:European Credit Transfer System (Avrupa Kredi Transfer Sistemi)
ENQA	:European Association of Quality Assurance (Avrupa Kalite Güvencesi Birliği)
TTYD	:Turizm Yatırımcıları Derneği
TUGEV	:Turizmi Geliştirme Vakfı
TÜRSAB	:Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
PATA	: Pacific Asia Travel Association (Pasifik Asya Seyahat Birliği)
WTO	: World Tourism Organization (Dünya Turizm Örgütü)
OECD	:Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
UNESCO	:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
YÖK	:Yüksek Öğretim Kurumu
UA	:Ulusal Ajans
İTO	:İstanbul Ticaret Odası

ÖZET

Günümüzde, değişimlerin ve dönüşümlerin hız kazanması ile birlikte, bilgiye duyulan ihtiyaç da hızla artmaktadır. Bu bağlamda her alanda bilgiyi üretmek, çoğaltmak ve kullanmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Dolayısıyla sosyal yaşantımızın en önemli temel dayanağı olan eğitim konusunda da beklentilerin değişmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Küreselleşmenin eğitim sektöründeki en büyük etkisi uluslararası öğrenci hareketliliğinin artması yönünde olmuştur. Uluslararası öğrenciler, ülke ekonomisi ve kaliteli insan gücü bakımından gittikleri ülkelerde önemli katkılar sağlamıştır. Bu nedenle gelişmiş olan bütün ülkeler, uluslararası öğrenci sayısını arttırabilmek için büyük bir rekabet içine girmiştir. Uluslararası öğrenci sayısının fazla olduğu yani eğitim açısından tercih edilen ülkelerin ekonomilerine bakıldığında, ülke gelirlerinin önemli bir bölümünü uluslararası öğrencilerden sağladıkları görülmektedir. Uluslararası öğrencilerden elde edilen gelirlerin ülke ekonomisine büyük katkı sağlaması nedeniyle bu konunun devlet tarafından uygulanan bir politikaya dönüştürülmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı; turizm ve eğitim ilişkisi çerçevesinde yabancı uyruklu öğrencilerin Antalya iline ve Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarını belirlemektir. Ayrıca, öğrencilerin Antalya iline ve Akdeniz Üniversitesine yönelik algılarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ve bu algıların destinasyon sadakati üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın evreni, Antalya ilinde bulunan Akdeniz Üniversitesi'nde eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Tesadüfi olmayan örnekleme teknikleri içerisinde kolayda örnekleme yoluyla araştırma 200 öğrenciye uygulanmıştır. Kolayda örnekleme kullanılırken muhtemel katılımcılara çalışmaya katılmak için uygun olup olmadıkları sorulmuş ve çalışmaya katılması kolay bir katılımcı grubu oluşturulmuştur. Bu bağlamda araştırma sonucundan elde edilen verilerin gelecekte Antalya'da yetişkin eğitime yönelik uygulanacak yeni eğitim programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Uluslararası Öğrenci, Öğrenci Hareketliliği, Küreselleşme, Eğitim Turizmi

SUMMARY

**A RESEARCH AND AN EVALUATION OF INTERNATIONAL STUDENTS'
PERCEPTION TOWARDS ANTALYA AND AKDENİZ UNIVERSITY IN THE CONTEXT
OF EDUCATIONAL TOURISM**

Nowadays, the need for information is rapidly increasing with the acceleration of changes and transformations. In this context, it's been a necessity to produce, reproduce and use information in all areas. Therefore, there has been an inevitable change in our expectations about education as the basis of our social life. The greatest impact of globalization on the education sector has been to increase international student dynamism. International students make a great contribution to the countries in terms of economy and qualified work force. For this reason, there has been a competing between all developed countries for increasing international student population. When economies of the countries that are mostly preferred by international students is analyzed, it can be clearly seen that a significant portion of the country's income is provided by international students. As the revenues from international students contribute greatly to the national economy, it is important to convert this issue into a policy implemented by the government. The aims of this study are to find out why national students prefer Antalya and Akdeniz University and whether they recommend them to the other students or not and also whether the reasons differ according to different variables or not. The target population of this study is consisted of national students studying at Akdeniz University in Antalya. The research was applied to 200 students through convenience sampling among nonprobability sample techniques. While using convenience sampling, the participant group was formed by asking whether they were eligible to participate or not. In this regard, it is thought that the data obtained from the research will contribute to the preparation, implementation and evaluation of new education programs for adult education in Antalya in the future.

Keywords: Education, International Student, Student Mobility, Globalization, Educational Tourism

ÖNSÖZ

Eğitim turizmi, insanların kendilerini belli bir alanda geliştirmek, bir şeyler öğrenmek ve kariyer yapmak için belli bir bölgeye veya ülkeye gitmeleri ile gerçekleşen bir turizm çeşitidir. Turizm literatürünü incelediğimizde eğitim turizminin "belli bir bölgede herhangi bir öğrenme deneyimine katılma amacı olan bir grubun o bölgeye seyahatlerini kapsayan program" şeklinde tanımlandığını da görmekteyiz. Bugün dünyada birçok ülkede eğitim turizmi yaygın durumdadır. Bu ülkelerden bazıları ise İngiltere, ABD, İsveç, Avustralya ve Kanada'dır. İnsanlar bu ülkelere her türlü eğitsel faaliyetler için gitmektedirler. Kimileri üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almak için, kimileri dil okullarında eğitim almak için, kimileri konferanslara katılmak için, kimileri ise "internship" olarak bilinen "staj" programlarına katılmak için giderler.

Eğitim turizmi, insanlar arasında kültürel etkileşim yaratarak, insanların farklı yörelerden farklı kültürler ve karakterler tanınmasına fırsat tanır ve yaratılan bu kültürel etkileşimle "dindaşlık, bölgecilik ve ırkçılık" gibi kavramların ortadan kalkmasına vesile olur. Aynı zamanda bu öğrenci hareketliliği gidilen ülkenin ve bölgenin ekonomisine olumlu katkılar sağlamaktadır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında; hayatının önemli ve yoğun bir döneminde fedakarlık yaparak vakit ayıran ve emek harcayan danışman hocam sayın Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ'e çok teşekkür ederim. Çalışmada verilerin analizinde yardımlarını ve bilgilerini esirgemeyen Arş Gör. Naci BÜYÜKDAĞ'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisansımın başından sonuna kadar bana maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, bütün zorluklarda yanımda olan sevgili aileme ve dostlarıma çok teşekkür ederim.

Mir Salim HEYDAROV

Antalya, 2019

GİRİŞ

Ülkelerin birbirleri ile iş birliği içerisinde olması ve birbirlerini karşılıklı olarak etkilemesi sonucunda, her alanda olduğu gibi üretim alanında da farklı koşulların ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Ülkeler bu koşullar altında zenginleşebilmek ve kalkınabilmek için nitelikli iş gücüne ihtiyaç duymaktadır. İhtiyaç duyulan bu nitelikli iş gücünün elde edilebilmesi için de iş gücü hareketliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Günümüzde işgücü hareketliliğinin artış gösterdiği bir ortamda uluslararası öğrenci hareketliliğinin önemli bir düzeye ulaştığı görülmektedir. Dolayısıyla 21.yüzyılda ülkeler açısından nitelikli insan gücü yetiştirmenin yanı sıra küresel anlamda bu gücü bünyesinde toplamak, bünyesine topladığı bu nitelikli insan gücünü doğru bir biçimde kullanabilmek, küresel çerçevede bilgiler ortaya koymak, bilginin sosyal ve ekonomik alanda fayda göstermesini sağlamak ve insana dayalı bir kalkınma anlayışı ile hareket etmek önem arz etmektedir.

Türkiye, içinde bulunduğumuz bu dönemde gelişme sürecine destek verecek hareketli ve genç bir nüfusa sahiptir. Bunun yanında, mevcut olan beşeri sermayenin geliştirilmesini amaçlayan politikalarla birlikte ülkeye nitelikli insan gücünün gelmesi, teknolojik gelişmeye ve ülke ekonomisine ilave bir katkı sağlayacaktır. Yükseköğretim sisteminin küresel boyutta rekabet gücü elde edebilmesi için uluslararası öğrenci ve öğretim görevlilerinin merkezi konumunda olması gerekmektedir. Uluslararası öğrenci hareketleri sosyal, siyasal, iktisadi, kültürel ve akademik açıdan ele alınması gereken bir konudur. Yükseköğretim alanında uluslararası olma hususunda mevcut durumun ele alındığı bu çalışma ile Eğitim Turizminin ülkeler açısından önemi anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu tez çalışması üç bölüm olarak okuyucuya sunulmuştur. Araştırmanın birinci bölümünde turizmin genel yapısına yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise eğitim ve eğitim turizmi kavramları detaylı şekilde açıklanmıştır.

Araştırmanın üçüncü ve son bölümünde ise yabancı uyruklu öğrencilerin Antalya ve Akdeniz Üniversitesine yönelik algıları incelenmiştir. Bu bölümde nicel araştırma yaklaşımının ana bileşenleri olan araştırmanın amacı ve önemi, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin analizi, bulgular ve sonuç şeklindeki başlıklara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN GENEL YAPISI

1.1. Turizm Kavramı

Turizm, Dünya Turizm Örgütü tarafından yapılan tanımlamaya göre; gelir getiren faaliyetlerin haricinde kalan boş zamanların neredeyse tümünü içeren bir seyahat ve bu seyahat nedeni ile gerçekleşen yeme-içme, konaklama, ulaşım ve eğlence gibi hizmetlerin tamamını ifade etmektedir (Haberal, 2015: 6).

Mayer'e göre turizm; bireyin psikolojisine göre oluşan değişim, uzaklaşma ve yer değiştirme isteğidir (Şahiner, 2012: 7).

Bir başka tanıma göre Turizm; insanların yaşadığı ve çalıştığı ortamların dışına çıkarak seyahat edilmesi ve seyahat esnasında yararlanılan yeme-içme, konaklama, ulaşım ve eğlence gibi hizmetleri ve ilişkileri ifade etmektedir (Kozak, Kozak ve Kozak, 2010: 3).

Bir diğer tanımda ise; bireysel veya toplu bir şekilde gerçekleştirilen, seyahat ve konaklamayı içeren ve ticari amaca dayanmayan faaliyetler olarak belirtilmektedir. Buradaki ticari amaca dayanmayan ifadesi; insanların boş zamanlarında eğlenmek ve tatil yapmak isteğini anlatmaktadır (Olalı vd., 1997: 27).

1.2. Turizmin Önemi

Turizm, 21. yüzyılın gelişim sağlayan önemli sektörleri arasında yer almaktadır. Ulaşım ve haberleşme ağında yaşanan teknolojik ilerlemeler, insan hayatında birçok kolaylığı beraberinde getirmiştir. Şartların kolaylaşması ile birlikte insan hayatında boş zamanlar meydana gelmiş ve bu durum insanların ulusal ya da uluslararası turizme yönelmesinde etkili olmuştur.

Günümüzde turizm, bilhassa uluslararası politik ve ekonomik alanla giderek daha fazla etki yaratmaya başlamıştır. Bu da uluslararası turizmden en yüksek payı alan gelişmiş ülkelerin yanı sıra, gelişmekte olan ülkelerin de turizme gereken önemi vermesini sağlamaktadır. Turizm, uluslararası alanda önemli bir istihdam imkânı sunmaktadır. Dünya çapında çalışan her 16 kişiden biri turizm sektöründe çalışmakta olup uluslararası sermayenin %7 'si turizm yatırımlarına yapılmaktadır (Emekli, 2001: 30).

Aynı zamanda Turizm, kültürel ve doğal özelliklerden yararlanılması ve turistler tarafından çevrenin korunmasına yönelik aktivitelerin değerlendirilmek istenmesi, ekonomik anlamda yerel halka önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu nedenle turizm özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından gelir artışı sağlayan bir sektör olma özelliği kazanmaktadır. Turizm

sadece ekonomik alanda değil aynı zamanda ülkeye sosyal ve kültürel açıdan da birçok fayda sağlamaktadır (Mansuroğlu, 2006: 24).

1.3. Turizmin Özellikleri

Turizmin doğasından kaynaklanan birtakım özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler aşağıda belirtilmektedir (Er, 2016: 38);

- Turizm, emek yoğun bir endüstridir.
- Turizmde arzın oluşması için önemli yatırımların olması gerekmektedir.
- Turizmde üretimin yapıldığı esnada tüketim gerçekleşir, turizm endüstrisindeki ürünler genellikle stok için uygun değildir.
- Turizm, hizmet sektöründe yer alan bir endüstridir. Burada ürün, diğer sektörlerdeki gibi üretim yerinden tüketiciye götürülmemekte, aksine üretimin yapıldığı yerde tüketilmektedir.
- Ürün ya da hizmetin tüketildiği yerde turist bulunmaktadır.
- Turizmde arz faktörü çok önemlidir. Arzın çeşitliliği büyük bir rekabet ortaya koymaktadır.
- Turizmde ürün ya da hizmet sunumu, belli bir zamana dayanmaktadır. İşletmeler faaliyetlerine devam ettikleri sürece 7/24 hizmet sunmaya devam ederler.
- Turizm sektöründe fiyatlar ve sunulan hizmet bölgesel olarak değişmektedir.
- Turizm sektöründeki hareketlilik belirli dönemlerde artış göstermektedir.
- Turizm sektöründe Seyahat Acentaları aracılık görevi yapmaktadır. Bu nedenle talebin dengelenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.
- Turizm sektöründeki hizmetlerden yararlanacak olan kişilerin karar vermesinde etkili olan faktörler karar verme sürecinin uzamasına neden olabilmektedir.
- Turizm sektörü, yerel ya da dünya genelinde meydana gelen olaylardan otomatik olarak etkilenmektedir.

1.4. Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri

Türkiye ekonomisinin hiçbir biçimde göz ardı edilemez temel taşlarından biri olan turizm, günümüzde dış ticaret açığı, enflasyon ve işsizlik gibi sorunları ortadan kaldırmak isteyen ülkelerin çok yakından ilgilendiği bir husustur (Çımat ve Bahar, 2003: 2). Gerek dünyada gerek Türkiye’de turizm faaliyetlerinde bulunan kişi miktarındaki hızlı yükseliş, turizme olan ilgiyi katbekat artırmıştır. Turizm sektörünün ilerlemesi için pek çok etkenin bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu faktörlerin bazıları şunlardır; nitelikli hizmet, yetişmiş

personel, alt ve üst yapı hizmetleri, eşgüdüm, geleceğe dair uygulanan planlar vb. (Çoşkun, 2010: 71-72).

Türkiye ekonomisinde problem teşkil eden döviz açığının klasik tarım ve sanayi ürünleri ihracatı aracılığıyla giderilmesi olanak dâhilinde bulunmamaktadır. Bu sebeple dış aktif turizmin ülkeye döviz getirisi sağlayabileceği düşünülmüştür. Zira turizmde bir ülkenin mal ve hizmetlerini tüketicinin yaşadığı ülkeye kadar gönderme mecburiyeti bulunmamaktadır (İTO, 2007: 77). Türkiye ekonomisi bakımından turizmin değeri her geçen gün çoğaltmaktadır. Bu nedenle yatırım miktarlarının artması, turizm ile alakalı yatırımlar gerçekleştiren yerli ve yabancı firmaların çoğalması, turizm sektörünün giderek güçlenmesine vesile olmaktadır (Aktaş, 2005: 166).

Turizm gelirleri, bazı ülkelerin toplam gelirleri içinde büyük bir orana sahiptir (Kaygısız, 2015: 155). Turizm, gelir ve gider unsuru olarak kullanılan para hareketlerinin üzerindeki etkilerinin yanında, ekonomideki iş hacmini genişleterek sektörlerin hareketlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca fiziksel ve kurumsal alt yapının ilerletilmesine destek olmak gibi çok önemli ekonomik etkileri olan bir sektör konumundadır (İçöz, 2005: 271).

Turizm sektörü, pek çok alt sektörü etkileyerek üretimi artırmakta ve yeni iş olanakları sağlamaktadır (Modeste, 1994: 1). Turizm, emek yoğun bir sektör olup, turistik ürün üretiminde, hizmetin verilmesinde ve daha pek çok turistik etkinliğin gerçekleştirilmesinde insan kuvvetinden faydalanılmaktadır. Bundan dolayı ülkedeki emek arzı fazlalığı turizm alanında istihdam edilmektedir (İTO, 2007: 77, Erişim Tarihi: 25.12.2018). Turizm, iş gücü yoğun bir sektör olup (Rita, 2000: 434-436) gerek kalifiyeli gerek eğitim seviyesi düşük kişilere iş olanağı sunmaktadır (Çetintaş ve Bektaş, 2008: 1).

Turizmin ülke ekonomisine sağladığı destek, daha ziyade ulaşım, tur operatörleri ve konaklama faaliyetleri yürüten sektörler ile bu sektörlerle bir bağı bulunan öteki sektörlerde görülmektedir (Aktaş, 2005: 163; Chan vd., 2005: 459). Turizm, döviz girdisi sağlama ve istihdam oluşturma özelliğiyle Türkiye ekonomisine destek olmaktadır. Turizmin iktisadi bakımdan yarar sağlayabilmesi için turizm politikalarına, turizm geliştirme ve uygulama projelerine gereksinim duyulmaktadır. Bütün bu konular dikkate alındığında Turizmin iktisadi işlevleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Çımat ve Bahar, 2003: 1-18);

- İlerlemekte olan ülkeler için turizmin en büyük üstünlüğü, kısa sürelerde iktisadi kazanç elde edilmesidir.
- Turizm sektöründe öteki sektörlerle kıyasla verimliliğin çok daha fazla olduğu görülmektedir. Farklı yatırım alternatifleriyle oranlama yapıldığında turizm yatırımlarında doğrudan sermaye yatırımının oluşturulan gelir akışına nispeti daha azdır.

- Turizm sektöründe çarpan etkisi ciddi bir önem teşkil etmektedir. Turizm amaçlı gerçekleştirilen yatırımlar o bölgede oturanlara yarar sağlamaktadır. Elde edilen bu kazançlar ekonominin öteki bölümlerine yayılmaktadır. Bu sayede birey ve işletmeler yapacakları iktisadi çalışmalarla devlete yardımcı olmaktadır.
- İlerlemekte olan ülkelerin en ciddi problemlerinin başında kırsal bölgelerden şehirlere yapılan göç ve işsizlik gelmektedir. Turizm sektörü gerek yatırım gerek işletme evrelerinde sağladığı iş imkânlarıyla bir nebze de olsa problemlere çözüm olmaktadır.
- Turizm sektörü, alt yapının da gelişmesine yardımcı olmaktadır.
- Turizm, yurt ekonomisinin büyümesi amacıyla gerekli dövizin ülkeye kazandırılmasında büyük rol oynamaktadır. Aynı zamanda ülkelerin yaptıkları ithalatlar sebebiyle ortaya çıkan ödemeler dengesi açıklarının kapatılmasına destek olmaktadır.
- Turizm, gelir ve zenginliğin tekrardan dağılımına neden olmaktadır. Turizmin ilerlemesi, gelişmiş ülkelere az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere doğru bir gelir akımı meydana getirmektedir.
- Turizm faaliyetleri sayesinde ülkenin elinde bulundurduğu tabii kaynaklar ve doğal güzellikler korunmaktadır. Ayrıca turizm, bölgede yaşayanları bilinçlendirerek doğaya karşı daha duyarlı bireyler haline getirmektedir.
- Turizm, bir ülkenin yalnızca tabii kaynaklarına değil sosyal ve kültürel özelliklerine de dikkat çektiğinden klasik törenler ile gelenek ve göreneklere olan ilgi de artmaktadır. Bu durumun neticesinde ülke insanlarının kültürel geçmişine olan alakası tekrardan canlanmakta, toplum bireylerinin özsaygısı artmakta ve ülkeye döviz girdisi sağlanmaktadır.

1.5. Turizmin Çeşitleri

Çalışmanın bu bölümünde turizm çeşitleri; katılımcı sayısına göre, ekonomik yapısına göre, katılımcıların yaşına göre, sosyo-ekonomik duruma göre ve katılım amacına göre olmak üzere 5 başlık altında ele alınmaktadır.

1.5.1. Katılımcı Sayısına Göre Turizm Çeşitleri

Turizm, katılımcı sayısına göre bireysel turizm, grup turizmi ve kitle turizmi olmak üzere 3'e ayrılmaktadır. Bireysel Turizm, herkesin kabul ettiği ve hızlı gelişme gösteren bir turizm çeşididir. Teknolojik gelişmeler ve ekonomik ilişkiler, insanlarda bilinmeyen yerleri keşfetmek için bir merak uyandırmaktadır. Bu da bireysel turizmin oluşmasında önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bireysel turizmde katılımcıların büyük çoğunluğu gelir seviyesi yeterli düzeyde olan ve genç yaşta bulunan insanlardan oluşmaktadır. Ayrıca bireysel

turizme çoğunluk olarak Batı Avrupa ülkeleri vatandaşları katılım sağlamaktadır (Sezer, 2010: 10). Grup Turizmi, genellikle 11-16 kişiden oluşan ve ortak bir amaç için bir araya gelmiş sosyal grupların katılım gösterdiği bir turizm çeşididir. Ayrıca dünyadaki turizm hareketinin yaklaşık %70'i grup turizm tarafından sağlanmaktadır (Küçükaslan, 2007: 17-20). Kitle Turizmi, seyahat acenteleri tarafından düzenlenmiş ve planı önceden yapılmış, grup şeklinde ve fiyatı belli olan bir turizm çeşididir. Kitle turizmi özellikle 1960'lı yıllardan sonra dünya çapında önemli bir gelişme sağlamıştır. Türkiye de kitle turizminden faydalanmak için 1960'lı yıllarda teşvik edici politikalar uygulamıştır (Soyak, 2013: 10).

1.5.2. Ekonomik Yapısına Göre Turizm Çeşitleri

Turizm, ekonomik yapısına göre; iç turizm ve dış turizm olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İç Turizm, bir ülkenin kendi vatandaşlarının o ülke içerisindeki turizm faaliyetlerine katılım göstermesi şeklinde ifade edilmektedir. İç turizmde pasaport ve vize işlemleri gerekmemektedir. Ayrıca iç turizm faaliyetleri döviz getirisi sağlamamakla birlikte milli gelirin dengeli dağılmasında önemli rol oynamaktadır (Növresli, 2010: 17).

Dış turizm ise, bir ülkenin vatandaşlarının başka ülkelere seyahat etmesi ve konaklaması sonucunda ortaya çıkan ilişkileri ifade etmektedir. Dış Turizmde yabancı lisan, pasaport, vize ve döviz gibi unsurlar bulunmaktadır. Dış Turizm de kendi arasında ödemeler dengesi üzerinde bıraktığı etkiye göre 2'ye ayrılmaktadır. Birincisi dış aktif turizmdir. Burada yabancıların bir ülkeye seyahati söz konusudur. Ülkeye döviz girişi sağlaması açısından ödemeler dengesinde olumlu etkiler oluşturmaktadır. İkincisi ise dış pasif turizmdir. Burada ise yerleşiklerin dış ülkelere seyahati söz konusudur. Ülkeden döviz çıkışına sebep olmasından dolayı da ödemeler dengesinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır (Növresli, 2010:17).

1.5.3. Katılanların Yaşına Göre Turizm Çeşitleri

Yaşa göre turizm çeşidi ise kendi arasında Gençlik Turizmi, Yetişkin Turizmi ve Üçüncü Yaş Turizmi olmak üzere 3'e ayrılmaktadır. Gençlik Turizmi, 15-24 yaş aralığında olan gençlerin tek başına yanında aileleri olmadan katılım gösterdikleri turizm çeşididir. Dünya genelinde yaşanan turist hareketlerinin %20'si gençlik turizm tarafından gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de ise Gençlik Turizminin hareketlenmesi için okul gezileri ve gençlik kampları gibi faaliyetler düzenlenmektedir (Kozak, 2012: 23-24).

Yetişkin Turizmi, orta yaş turizmi olarak da bilinmektedir. Bu turizm türünde 25-60 yaş aralığında ve genellikle evli bireyler katılım göstermektedir. Bu tür turizme katılan bireyler yoğun çalışma temposunda çalıştıkları için genellikle yaz aylarında seyahat etmeyi

tercih ederler. Aynı zamanda yetişkin turizmde faydalananlar, süre bakımından uzun bir tatil yapmak istemektedir (Kozak, 2012: 23-24).

Üçüncü Yaş Turizmi ise, yaşı 60 ve üzerinde olan bireylerin katıldıkları bir turizm türüdür. Sağlık koşullarının iyileştirilmesi ve buna bağlı olarak insan ömrünün uzaması neticesinde, özellikle gelişmiş ülkelerde Üçüncü Yaş Turizmi daha yaygın bir hale gelmektedir (Kozak, 2012: 24).

1.5.4. Katılanların Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Turizm Türleri

Turizm, katılanların sosyo-ekonomik durumlarına göre; sosyal turizm ve lüks turizm olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır. Sosyal turizm, ekonomik ve sosyal bakımdan yetersiz olan esnaf, işçi ve öğrenci gibi bazı bireylerin teşvik alarak katılabildikleri bir turizm çeşididir. Burada amaç herkesin seyahat etme hakkından yararlanmasını sağlamaktır. (Moufakkir ve Kelly, 2010: 38). Türkiye’de sosyal turizm, 1960 tarihinde “ücretli yıllık izin hakkı” yürürlüğe girdikten sonra başlamıştır (Kozak vd., 2010: 30).

Lüks Turizm ise, gelir düzeyi yüksek olan bireylerin lüks otellerde konaklaması veya yüksek konfora sahip seyahat gemilerinde seyahat etmeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Kitle turizminde hizmet veren konaklama tesisler, bu grubun ihtiyaçları karşısında yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla hangi sosyal sınıfa hitap edilecekse konaklama, yiyecek ve içecek gibi unsurların planlaması da ona göre yapılmalıdır (Kozak vd., 2010: 30).

1.5.5. Katılanların Amaçlarına Göre Turizm Türleri

İnsanlar turizm faaliyetlerinden çeşitli nedenlere bağlı olarak faydalanmaktadır. Daha çok tatil ve dinlenme amaçlı yapılan deniz turizmi, amaçlarına göre turizm çeşidinin ilk sırasında yer almaktadır. Kongre turizmi bir başka turizm türüdür. Burada insanlar seminer ve toplantı gibi nedenlere bağlı olarak seyahat etmektedir. Diğer bir turizm türü de sağlık turizmidir. Burada ise insanlar tedavi amaçlı seyahat etmektedir (Kozak vd., 2010: 21-22).

Turizmin çeşitli türleri bulunmaktadır; tez kapsamında bu türlerden biri olan eğitim turizmine odaklanılmıştır. Eğitim turizmi katılımcıların bir yere, bir gruba, bir öğrenme deneyimine katılmış ya da öğrenme deneyimi olan bir yere seyahat ettikleri herhangi bir program türüdür (Rodger, 1998). Turizm ve eğitim birleşimi, turizm endüstrisindeki hareketliliği arttırmıştır (Lam vd., 2011). Eğitim turizmi doğası gereği somut değildir; bu nedenle risk, refah belirsizlikleri ve kursta öngörülemeyen bir başarı olasılığı, ailenin bozulması ve evdeki kaçırılmış fırsatlar ile sınırlıdır. Bundan dolayı, her ne kadar belli sayıda fayda eğitim turizmi ile ilişkilendirilse de, belirsizlik düzeyi yüksektir. Felix ve Steve (2007) gerçekleştirmiş oldukları çalışmada üniversitelerin öğrencilerin bilinçli kararlar vermelerine

yardımcı olmadıklarını ve amaçlanan öğrenim kursuna ve hangi üniversiteye başvuracaklarına karar verirken tarafsızlık elde etmenin zor olduğunu bulmuşlardır.

Eğitim turizmi sektörü, İngiltere turizm piyasasının kayda değer olmayan alt sektörlerinden biridir. Bunun nedeni ise eğitim turizmi kavramı, ziyaretçi ekonomisine olan değeri ve bununla ilgili etkiler hakkındaki anlayışın eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Ritche, 2003). Turizm pazarındaki popüleritesinin artmasının beklenilmesinden dolayı (Gibson, 1998) bu boşluğu doldurmak ve bu yeni pazar için bir çerçeve oluşturmak için daha fazla araştırmalara ihtiyaç vardır (Joyce, 2012).

Turizmin sektöründe, geniş alanlardan biri eğitim turizmidir. Eğitim turizmi çalışmaları (Garcia-Rodriguez ve Jimenez, 2015) üniversiteler ile turizm destinasyon faktörleri arasındaki bağlantı kurmuştur. Eğitim turisti, kişisel olarak seyahat etmeyi ve orada mevcut öğrenme deneyimine aktif olarak katılmayı isteyen bir kişidir (Kelly ve Brown, 2004). Lam vd. (2011) göre turizm endüstrisinin performansı hem turizm hem de eğitimi birleştirerek muazzam bir artış göstermiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM VE EĞİTİM TURİZMİ KAVRAMLARI

2.1. Eğitimin Tanımı

En basit anlatımla eğitim, kişinin davranışlarında değişiklik oluşturma işidir. Kuşkusuz gündelik hayatımıza giren birçok olay davranışlarımızda değişikliğe neden olmaktadır. Bu olayların bir bölümü belli amaçlar doğrultusunda düzenlenmekte ve denetim altında olup bitmektedir. Ancak bu olayların bazıları belirli amaçlar için planlı bir biçimde düzenlenmiş faaliyetler olmayıp, yapıcı veya yararsız bazı davranışların ortaya çıkmasına veya mevcut bazı davranışların değişmesine neden olmaktadır. Bu bölümlendirmedeki birinci tip faaliyetler formal, ikinci tip faaliyetler informal eğitim faaliyetleri arasında yer almaktadır (Fidan ve Erden, 1991: 13-19).

Bir insanı hayata kazandırma süreci olarak tanımlanan eğitim, genel manasıyla bireyin eğitilebilir olmasından hareketle, belirli hedeflere erişmek veya eriştirmek amacıyla gerçekleştirilen planlı ve önceden tasarlayarak yapılan etkinlikler biçiminde tanımlanmaktadır (Oğuzkan, 1981: 57). Eğitim ve öğretimi olanaklı yapan esas etken, kişinin eğitime karşı olan doğal yetenekler ile birlikte doğmasıdır. İnsanın eğitilebilir olmasını eğitimciler kalıtım olarak adlandırmaktadır (Özgüven, 2002). Kalıtım, biyolojik ve toplumsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kişinin içinde bulunduğu toplumsal çevrenin lisan, örf, adet ve öteki kültür unsurları vasıtasıyla canlının gelişimini etkilemesine toplumsal kalıtım adı verilmektedir (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976: 155).

Eğitimin birbirinden değişik pek çok tanımı yapılmıştır. Oğuzkan'a göre eğitim, önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda kişilerin davranışlarında belli ilerlemeler sağlamaya yarayan ve belli bir plana göre yapılan etkinliklerdir (Oğuzkan, 1974: 61).

Eğitim, genellikle kelime manasıyla bireyin toplumsallaştırılması ve halkına yararlı bir üyenin hazırlanmasını ifade etmektedir (Hesapçıoğlu, 1992: 17).

Ertürk eğitimi, kişinin doğumuyla birlikte getirdiği potansiyel yeteneklerinin açığa çıkartılması, ilerletilmesi ve toplum tarafından benimsenen ve bireyde kazanılması beklenen tutumlara yönelik davranış değişikliği oluşturma süreci olarak tanımlamaktadır. Ertürk'ün bu tanımı doğrultusunda eğitim, bir davranış edindirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1997: 12).

Öğrenme sonuçları, ya kişinin bir öğrenme durumunu kontrol altına almak amacıyla açıkça gayret göstermesi, ya da kişinin bizzat yaşadığı, istenmeyen bir olayı deneyimlemesi yoluyla gerçekleşmektedir. Öğrenme koşullarını kontrol altında tutma, esasen bir insan

gayretini gerektirmekte ve bu gayrete de, bariz şekliyle “*eğitim*” denmektedir. Eğitim, öğrenecek olanın veya bir başka kişinin, arzu edilen bir öğrenme sonucunu sağlayabilmesi maksadıyla, öğrenme koşullarını kontrol altına alması olarak tanımlanmaktadır (Laska, 1976).

Sosyolojiye göre eğitim, kişinin yaşamını sürdürdüğü toplumda yeteneklerini, tutumlarını ve davranışlarını biçimlendirip ortaya çıkmasına neden olan süreçlerin toplamı, (Tezcan, 1997: 3) ya da diğer bir başka anlatımla, bireyi sosyal yaşamın koşullarına hazırlayan sosyal süreçlerin toplamı olarak tanımlanmaktadır (Gutek, 2001: 5).

2.2. Eğitimin Önemi

Bu başlık altında önce insan ve eğitim konusuna ardından, bilim olarak eğitime ve son olarak da sosyal bir kurum olarak eğitim konularına yer verilmiştir.

2.2.1. İnsan ve Eğitim

Bir ülkenin iktisadi ve sosyal bakımdan daha güçlü bir duruma gelmesi, ülkenin gereksinimlerine cevap verebilecek bir şekilde donatılmış nitelikli nüfusun varlığına bağlıdır. Bu sebeple gelişmiş ve bilginin önemini kavramış olan toplumlar, çocuk ve yetişkin tüm kişilerin eğitim imkânlarından faydalanması için özel bir gayret göstermektedirler. Erken çocukluk eğitimi, çocukları ilköğretime hazırlamaktadır. Ayrıca evde gerçekleştirilen eğitimi ve yetiştirme imkânlarını desteklemekte, dil ve sosyal bakımdan mevcut eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktadır. Okul öncesi eğitim, çocuğun dünyaya gelmesinden temel eğitime geçtiği zamana kadar olan süreyi içine alan (0-6 yaş) ve çocukların daha ileriki hayatlarında çok büyük bir önem teşkil eden; fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal ve lisan gelişimlerinin büyük bir kısmının gerçekleştiği, gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır. Çocukların özellikleri sağlıklı bir şekilde saptanmadan ve bilinçsizce uygulanan eğitim, çocuğun bütün hayatını negatif yönde etkilemektedir (Günalp, 2007: 5; OECD, 2010: 294).

Okul öncesi eğitim sayesinde çocukların matematik, okuma ve dil becerilerinin daha çabuk geliştiği yapılan araştırmaların sonuçlarında açık bir şekilde görülmektedir. Buna karşın, sosyal ve duyuşsal manada geride kalan çocuklar, toplumsallaşmakta güçlük yaşamakta, geri çevrilme, yaptığı her işten vazgeçme, davranış bozukluğu ve başarısızlık ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Özellikle çocukların öğrenme ortamından çok etkilendikleri, öğretmenleri ile aralarında oluşturdıkları duygusal bağın, öğrenmeye karşı olan güdülenmelerini arttırdığı belirtilmektedir (Killen ve Smetana, 1999: 497; Suh-Ruu ve Reynolds, 2005; Magnuson ve Valdfogel, 2005: 1243; Mashbum vd., 2009: 686; McCabe ve Altamura, 2011: 511).

Eğitim ister ilerlemiş ister az ilerlemiş olsun bütün ülkeler için büyük bir önem teşkil etmektedir (Açıkgöz, 1989: 40) Eğitim yalnızca, yaşamsal önem barındıran sosyal bir hizmet olduğu için değil, ayrıca iyi bir yatırım olması sebebiyle de gerçekleştirilmektedir. (Hanson ve Brembeck, 1996: 31) Bir diğer anlatımla eğitim, insanın kendisi için yaptığı ve uzun dönemde yüksek getiri elde edeceği bir yatırımdır.

Emek gücünü çoğaltmak amacıyla gerçekleştirilen sağlık ve eğitim giderleri, insan sermayesinin kalitesini arttırmak amacıyla yapılan yatırımlar olarak düşünülmektedir (Aydın, 1991: 51) Bu yaklaşım doğrultusunda, her toplum için milli kalkınmaya giden en sağlıklı ve en etkili yol, insanın gelişimi için yapılan yatırımlardan geçmektedir. Ekonomik ve toplumsal kalkınmada, eğitim insana yapılan bir yatırım, nitelikli iş gücü ise bir sermaye olarak kabul edilmektedir.

Eğitime gereken değeri göstermeyen işletmelerin çalışanları, işlerinde başarılı olamamakta ve buna bağlı olarak verimliliklerini yükseltebilmektedir. Verimsiz bir şekilde faaliyet yürüten işletmeler ise günümüzün ağır rekabet koşullarına dayanamamakta ve varlıklarını sürdürememektedirler (Bingöl, 1990: 147).

2.2.2. Bilim Olarak Eğitim

Bilimin insanlığın rahatlığı ve ilerlemesi bakımından değeri ilk defa 17. yüzyıl başlarında İngiliz düşünürü Francis Bacon tarafından belirtilmiştir. "*Bilgi güç kaynağıdır*" ifadesini kullanan Francis Bacon'u sonraki asırlarda ortaya çıkan gelişmeler haklı çıkarmıştır. Francis Bacon'ın fikirlerinin doğrultusunda, bilimin gittikçe daha fazla uygulanabilir bilgi çoğaltmaya başlaması, 18. asrın ortalarında sanayi devriminin gerçekleşmesine neden olmuştur. Buhar gücü ile çalışan makinelerin üretim ve ulaşım alanlarında kullanılmasıyla başlayan süreç 19. asırda elektrik ve elektromanyetik konularındaki gelişmeler ile birlikte çok farklı bir boyut kazanmıştır. Bu sayede peşi sıra geliştirilen yeni ulaşım ve haberleşme teknolojileri sayesinde dünya "*küreselleşme*" olarak isimlendirilen bir sürece girmiştir (Hancer vd., 2003: 80-82).

Bilimi, bir alandaki varlıkları ve olayları inceleme, onlar hakkında bilgi verme, onlara ait genelleme ve prensipler bulma, bu prensipler aracılığıyla gelecekte olabilecek olaylar hakkında akıl yoluyla gerçeğe yakın bir yargıya varma gayreti (Turgut vd., 1997) olarak incelediğimizde, olumsuzluklar ile savaşmanın ve yaşanabilir bir dünya için fen bilgisinin ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Doğa bir kaynak olup, fen bilimleri ise bu kaynaktan faydalanmanın yol ve yöntemlerini gösteren ve doğayı insanların kavrayabileceği biçimde çok taraflı tahlil eden bir bilim dalıdır. Bu sebeple pek çok devlet sağlam bir gelecek oluşturmak

amacıyla her yurttaşının nitelikli bir eğitim almasının, özellikle fen ve teknoloji konularında bilgi sahibi olmasının gerekliliğinin önemini anlamışlardır (Eş ve Sarıkaya, 2010: 32-45). Sonuç olarak fen bilgisi bireyin; iş yaşamında sağlıklı iletişim kurmasını, iş ortamındaki değişikliklerden olumsuz yönde etkilenmemesini, bununla birlikte okul ve çalışma hayatından, aile ve arkadaş ilişkilerine kadar tüm yaşamına anlam kazandırarak kişinin dünyayı yapıcı bir bakış açısından görmesini sağlamaktadır (Gürdal, 1992).

Fen bilgisi eğitimi çocuğa yaratıcı düşünme becerisi kazandırmaktadır. Bununla beraber içinde yaşadığı dünyaya ve çevresine daha duyarlı olmasına ve sevmesine neden olmaktadır. Fen eğitimi ile beraber çocukların dil kabiliyetleri de gelişmektedir. Çünkü dil gelişiminde büyük bir rol oynayan çevre ile etkileşim en sağlıklı şekilde fen eğitimi sayesinde gerçekleşmektedir. Ayrıca çocuklarda akla uygun düşünme yetisini geliştirmektedir. Böylece çocuklar yüz yüze geldikleri sorunları çözecek kabiliyetleri kazanmaktadırlar. Bunların yanında öğrenciler yaşadıkları ortamdaki kişilerle kolayca iletişim kurmakta ve günlük yaşamda karşı karşıya kaldıkları problemlerin üstesinden zorlanmadan gelebilmektedirler. Öğrencilerin fen becerileri artarken, kişisel yaşamlarındaki becerileri de artmaktadır (Hancer vd., 2003: 80-88).

2.2.3. Sosyal Bir Kurum olarak Eğitim

Ünal'a göre (2011) çevre problemlerinin çözüme kavuşturulmasında gerek devletin gerek kişilerin büyük mesuliyetleri bulunmaktadır. Sadece çevre eğitimi ile bu mesuliyetlerin farkına varılabilmekte ve yerine getirilebilmektedir. Bu nedenle eğitim sisteminin ve onun belkemiğini oluşturan öğretmen ve öğrencilerin çevre ile ilgili olarak bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Ancak bu bilgiler sayesinde kişiler çevrelerine karşı duyarlı olmakta, çevre bilincine varmakta ve çevrelerini korumaktadırlar. Çevre eğitimi, kişinin çocukluğundan başlayıp bütün hayatı boyunca süren bir eğitim olmalıdır (Ünal ve Dımışk, 1999: 142-143).

Çağımızın en ciddi sorunlarının başında, insanların tabiata verdiği büyük zararlar gelmektedir. Bu sebeple bu zararların en aza düşürülmesi amacıyla çevre eğitiminin önemi ve zorunluluğu karşımıza çıkmaktadır. Fakat çevre eğitimi okullarda gereken ilgiyi görmemektedir. Sonuç olarak pek çok öğretmenin çevre problemlerini gerekli görmediği ve konu olarak işlemekten kaçındığı bilinmektedir (Altın vd., 2002; Erten, 2004; Şimşekli, 2004; Uzun, 2006; Gürbüz ve Kışoğlu, 2007: 577). Oysa çevre sorunlarının ortadan kaldırılmasında çevre eğitimi büyük bir rol üstlenmiştir.

Yaşanabilir bir dünya ve bir toplum oluşturabilmek amacıyla yaşadığı dünyanın sorunlarını sorgulayan, toplumsal duyarlılığın ölmesine sebep olan olayları inceleyen ve bu

olayların sürmemesi için çözümler bulmaya çalışan gelecek kuşaklara gereksinim duyulmaktadır. Geleceğin kuşakları olan günümüz çocuklarının çevresini sorgulayan, meraklı, duyarlı, gözlemleyen ve keşiflerde bulunan kişiler olabilmesi için çocuklukta verilecek olan bilim eğitiminin daha etkin ve içeriğinin sağlıklı bir şekilde planlanması gerekmektedir. Bilim eğitimi müfredatına hava kirliliğinin engellenmesi, enerji tasarrufu, su tüketimi, geri dönüşüm, yağların atık su giderine dökülmesinin engellenmesi, bahçe etkinlikleri, tabiat yürüyüşleri, canlıların hayatlarını önemseme ve doğadaki önemi, hava olayları, yemek pişirme, küresel ısınma, atıkların azaltılması gibi konularının eklenmesi gelecek kuşakların yaşama dair bakış açılarını değiştirerek sürdürebilir bir toplum anlayışının yerleşmesini sağlayacaktır.

2.3. Eğitimde Küreselleşme

Eğitim ve öğretim küreselleşmenin etkisiyle bambaşka bir boyut kazanmıştır. Televizyon, bilgisayar, haberleşme ve bilgilenme teknolojisinin ilerlemesi ve yaygınlaşması ile bu araçlar evlerde kullanılmaya başlanmış ve bunun sonucunda eğitim-öğrenim yapısı önemli derecede değişmiştir. Bebeklik döneminden başlayarak televizyonla tanışan çocuklar geçmiş dönemlere kıyasla dış etkilere daha fazla maruz kalmaktadır. Bilgisayar, video ve internet gibi teknolojilerin eğitim ve öğretimin bir parçası haline gelmesi ile beraber klasik eğitim anlayışı büyük oranda değişikliğe uğramıştır. Eğitim ve öğretim sistemi özel okulların türemesiyle birlikte hızla büyüyen büyük bir pazara dönüşmüştür. Ülke sınırlarının ortadan kalkması ve uluslararası ticaretin ciddi boyutlara ulaşması lisan öğreniminin gerekliliğini ortaya koymuş ve piyasada söz sahibi olabilmek amacıyla aralıksız bir eğitimi zorunlu kılmıştır. Ayrıca internet ağırlıklı öğrenim, milli eğitim ve öğretim düzeninin tekrar gözden geçirilmesinde büyük bir rol oynamıştır. Bu süreçte öğretmenin rolü artık öğretenden çok öğrenmeyi öğreten bir yapıya dönüşmüştür (Dinçer, 2007: 323-324).

Küreselleşmenin etkisiyle üniversiteler iktisadi kurumlara dönüşmüş, “*şirket üniversite*” kavramı ortaya çıkmıştır (Scott, 2002: 191-208).

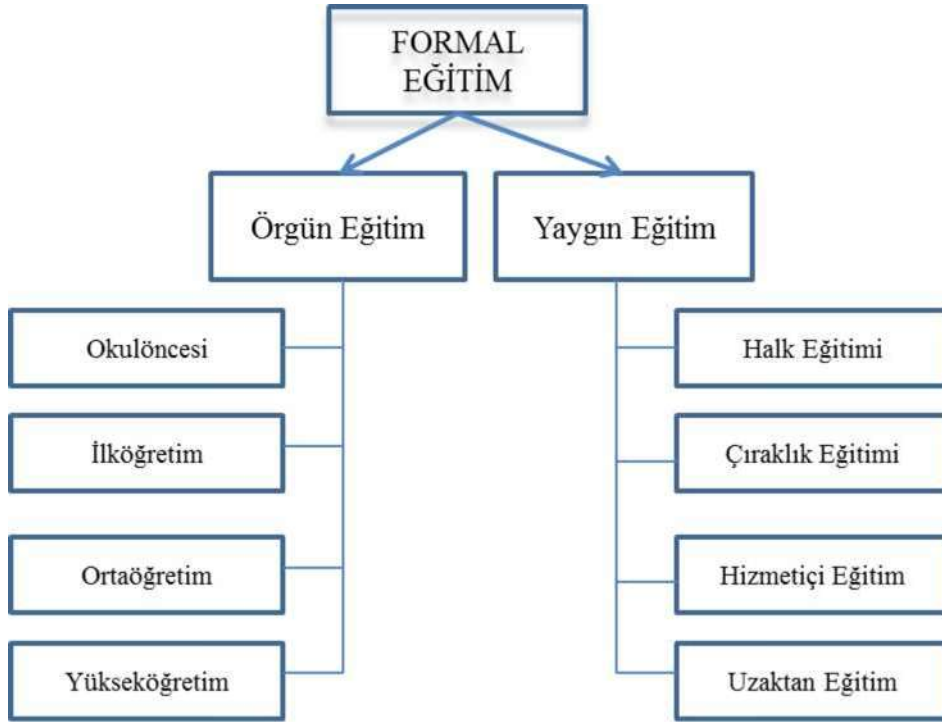
Öğrencilerin tüketici olarak görüldüğü bu dizayn edilmiş yeni düzende akademisyenler de girişimci (akademik kapitalistler) rolü üstlenmişlerdir (Kwiek, 2002). Bundan böyle üniversiteler büyük ölçekli firmalar gibi idare edilmeye başlanmıştır. Bir kıymet olarak bilgi, üretilen ve iletilen olmaktan tamamen çıkıp, piyasaya arz edilen ve satılabilen bir ticaret malına dönüşmüştür (Lee, 2002).

2.4. Türkiye’de Eğitim Sistemi

Eğitim, informal ve formal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İnformal (doğal) eğitim, hayat içinde kendi kendine oluşan, amaçlı ve planlı olmayan, örgütlenmemiş eğitime denmektedir. Önceden kararlaştırılmış bir amaca yönelik plan ve program yapılarak gerçekleştirilen eğitime ise formal eğitim adı verilmektedir. Ülkemizde formal eğitim Milli Eğitim Bakanlığı aracılığı ile düzenlenmiştir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasına göre, ülkemizin eğitim sistemi, “örgün” ve “yaygın” eğitim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Örgün eğitim, okulöncesi eğitim, ilköğretim (ilkokul, ortaokul), ortaöğretim (genel, mesleki teknik) ve yükseköğretimi kapsamaktadır. Yaygın eğitim ise, örgün eğitim ile birlikte veya haricinde düzenlenen eğitim çalışmalarının tümünü kapsamaktadır. Özel öğretim ve özel eğitim ise gerek örgün gerek yaygın eğitim çerçevesinde düzenlenebilmektedir (Sağlam, 2013: 8).

Türkiye’de mecburi eğitim 2012-13 eğitim-öğretim döneminden başlayarak 12 seneye yükseltilmiş ve üç kademeye bölünmüştür. Birinci kademe 4 sene süreli ilkokul (1. 2. 3. ve 4. sınıf), ikinci kademe 4 sene süreli ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıf) ve üçüncü kademe 4 sene süreli lise (9. 10. 11. ve 12. sınıf) olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda özel eğitim gereksinimi olan kişiler için ilkokul, ortaokul ve lisenin yanı sıra okul öncesi eğitim aşaması da mecburi tutulmuştur (Sağlam, 2013: 8).

Yükseköğretimin temelini üniversiteler oluşturmaktadır. Gökçe’ye (1990: 100) göre üniversite, “bilimsel üstünlüğün”, “akademik yeteneğin”, “yönetim uzmanlığının” üstün geldiği mekânlardır. Hedef, üst seviyede öğretim ve araştırma gerçekleştirerek topluma bilimsel olarak düşünen bireyler kazandırmaktır. 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası’na göre yükseköğretim kurumları, üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları, uygulama ve araştırma merkezleridir (Sağlam, 2013: 24).

Şekil 2.1 Türk Eğitim Sisteminin Eğitim Türleri ve Düzeyleri (<http://ogm.meb.gov.tr>)
(erişim tarihi:27.11.2018)

İçinde yaşadığımız bu değişim döneminde, bilim ve teknolojinin büyük bir hızla ilerlemesi, örgün eğitim kuruluşlarında sunulan bilgileri yetersiz kılmaktadır. Kişileri aralıksız olarak geliştirmek, örgün eğitimin eksik taraflarını gidermeye çalışmak, meslek seçiminde ortaya çıkan kusurları düzeltmek, yeni meslekler yaratmak isteği yaygın eğitime olan ihtiyacı günden güne arttırmaktadır. Yaygın eğitim, sadece kişilerin örgün eğitim eksikliklerini gidermemekte ayrıca örgün eğitime hiç adım atmamış kişilerin bile eksikliklerini ortadan kaldırmaktadır. Yaygın eğitim, örgün eğitimden bazı konularda ayrılmaktadır. Misal olarak yaygın eğitimin amaçları çok çeşitli olup nüfusun geneline hitap etmektedir. Yaygın eğitim müfredatlarının amacını kişi ya da toplumun ihtiyaçları belirlemektedir (Kaya, 1989: 84).

Yaygın eğitim kurumları şunlardır: Halk Eğitim Merkezleri, Çıraklık Eğitim Merkezleri, Pratik Kız Sanat Okulları, Olgunlaşma Enstitüleri, Endüstri Pratik Sanat Okulları, Mesleki Eğitim Merkezleri, Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezleri, Özel Kurslar, Özel Dershaneler, Eğitim ve Uygulama Okulları (Özel Eğitim), Meslek Okulları (Özel Eğitim), Mesleki Eğitim Merkezleri (Özel Eğitim), Bilim ve Sanat Merkezleri (Özel Eğitim), Açık İlköğretim Okulu, Açık Öğretim Lisesi (Gülşen ve Gökyer, 2011: 89).

2.5. Eğitim Turizminin Gelişimi

Eğitim turizmi insanların entelektüel hizmetler almak için uluslararası sınırlar dışına çıktıkları etkinliği ifade etmektedir. Günlük yaşamımızın daha da rekabetçi hale geldiği, eğitim hizmetlerine erişimin arttığı ve bilgi paylaşım yöntemlerinin benzer şekillerde olduğu küreselleşmiş bir dünyada, inovasyonun önemi temel bir anlam kazanmıştır. İnsanlar yeni deneyimler, sosyal normlar ve kültürler aramaktadır. Dünyanın dört bir yanındaki ülkeler, turizm amacıyla eğitimde daha fazla fon kanallara kanalize etmekte; kurumların çoğu, pazar paylarını arttırmak için İngilizce dilini kullanarak programlarını başlatma eğilimindedir. O zamandan beri, gelişmiş özel ders talepleri İngilizce olarak sunuluyor ise rekabetçi olma eğilimindedir. Eğitim programlarının İngilizce olarak kullanılması eğitim kurumlarının rekabet avantajını arttırmakta ve daha fazla kitleye ulaşmak için bir geçiş yolu görevi görmektedir (Rico & Loredana, 2009). Çünkü öğrenciler yeni deneyimler, normlar ve gelecekteki iş olanakları aramaktadır. Ayrıca, potansiyel eğitim turistleri evden ayrılmaya ve yeni kültürleri gezmeye ve deneyimlemeye isteklidir (Mansfield, 2013).

Dünyanın dört bir yanındaki yüksek kalite sıralamasına sahip üniversitelerin çoğu ABD, İngiltere, Avustralya gibi Anglo-Saxon ülkelerinde bulunmaktadır ve bu ülkeler eğitim turizminde de öncüdür. Ayrıca, eğitim turizmi sunan ülkelerin turizm sektöründe de zengin çekiciliklere ve rekabet gücüne sahip olması eğitim turizminin ev sahibi ülkenin zenginliği ile de ilgili olduğunu göstermektedir (Rico ve Loredana, 2009).

Rodger'a (1998) göre eğitim turizmi bir bireyin veya bir grup bireyin, uluslararası sınırlar boyunca öğrenme amacıyla veya herhangi bir bilgi edinme biçiminde yer aldığı bir süreçtir. Entelektüel hizmet almak için uluslararası sınırlardan geçen kişiler, genel olarak eğitim turisti olarak isimlendirilmektedir (Abubakar vd., 2014). Dünya Turizm Örgütü'ne (2012) göre, eğitim turistleri normal ortamları dışındaki yerlerde 24 saatten uzun bir süre ve bir yıldan fazla olmayan, öğrenme, iş, eğlence ve diğer faaliyetlerde bulunma nedeni ile seyahat eden bireyler veya gruplardır.

Eğitim turizmi, daha yeni bir kavram olduğundan alternatif turizm kategorisi (geleneksel, standart ve büyük ölçekli kitle turizmine alternatif) veya özel ilgi turizmi alt kategorisi olarak da görülebilir. Eğitim turizmi, "katılımcıların öğrenme deneyimine dâhil olma amacıyla bir yere seyahat ettikleri programlar" anlamına gelmektedir (Rodger, 1998: 28). Ekoturizm, miras turizmi, kırsal / çiftlik turizmi ve eğitim kurumları arasındaki öğrenci alışverişi gibi çeşitli alt türlerden oluşmaktadır. Bardgett (2000) eğitim turizminin ekoturizm, miras turizmi, kırsal / çiftlik turizmi ve eğitim kurumları arasındaki öğrenci değişimleri ve bu programların kültürel çeşitliliği teşvik ettiği, farklı geçmişlere ve özlemlere, fakat ortak bir

amaç doğrultusunda, çalışmanın gidişatı ve onları ev sahibi lokasyondaki insanlarla yakın temasa sokmak amacıyla insanları bir araya getirdiğine inanılan yurtdışında eğitim programları gibi çeşitli alt türlerden oluştuğunu göstermektedir (Bodger vd, 2004). Eğitim turizmi, uluslararası değişim-öğrenci programları, sabbatical ve personel değişimleri, eğitim gezileri, okul gezileri, çalışma gezileri, kısa süreli kurslar, dil kursları, özel ilgi gezileri, konferanslar, akademik kolokyumlar, devam eden yetişkin eğitimi programları dahil olmak üzere yaz ve kış okulları, uluslararası gönüllü ve boşluk yılı programları, gelişim uygulama eğitimi, staj, spor koçluğu seminerleri, kültürel tarih turları gibi çeşitli aktivitelerden oluşmaktadır (Hayes ve McCann, 2008). Tarlow (2008) eğitim turizminin okul gezileri, alternatif bahar tatili seyahat deneyimleri, yurtdışında eğitim deneyimleri, seminer tatilleri, beceri geliştirme tatilleri ve eğitim gezileri gibi çeşitli biçimlerde olabileceğini belirtmektedir.

Eğitim turizmi endüstrisi, diğer endüstrilerin eğilimlerini takip ederek küresel bir endüstri haline gelmiştir (Naido, 2007). Eğitim turizmi endüstrisinin bir alt kümesi olan uluslararası üniversite çalışması, günümüzde birçok eğitim turizmi ülkesi için milyarlarca dolarlık bir iş haline dönüşmüştür (Cheung vd., 2011). 2010 yılında küresel çapta sınır ötesi eğitim turizm hizmetleri arayan eğitim turist sayısının 4.1 milyon olarak gerçekleştiği ve bu rakamın 2020 yılında 7,2 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (Bohm vd., 2002). Eğitim turizminin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel potansiyelleri nedeniyle, pek çok ülke eğitim turizm hizmetlerinin ihracatı ile ilgi çekmekte ve küresel eğitim turizmi pazarında rekabet yaratmaktadır (Becker ve Kolster, 2012).

Uluslararası eğitim turizmi pazarında daha önce yurtdışında eğitim turisti gönderen ülkeleri diğer ülkelerden gelen uluslararası eğitim turistleri için rekabet eder duruma getirmiştir (Varghese, 2011). Büyük ve yeni eğitim turizmi destinasyon ülkeleri arasındaki küresel eğitim turizmi pazarında rekabet yoğunlaşmaya devam ettikçe, bu ülkelerin bireysel kurumları ve ulusal hükümetleri kendilerini rakiplerinden ayırmak için stratejiler geliştirmeye başlamıştır. Cazip eğitim turizmi stratejik politika ve araçlarının formüle edilmesinin uluslararası eğitim turizmi pazarında rekabet üstünlüğünü sürdürmede önemli bir yaklaşım olduğu belirtilmektedir (Becker ve Kolster, 2012).

Eğitim turizmi politika ve stratejileri, eğitim turizmi işletmelerinin işletilmesi ve yönetimi için elverişli koşulları teşvik etmek için eğitim turizmi ülkelerinin hükümeti tarafından uygulanan yasal çerçeveler olarak tanımlanmaktadır (Marianne, 2014). Eğitim turizmi politika ve stratejileri, hükümetler ve parlamentolar tarafından yetkilendirilmiş, eğitim turizm faaliyetlerini geliştirmek, düzenlemek ve teşvik etmek amacıyla kaynaklarla desteklenen bir dizi özel teklif seti de dahil olmak üzere bir dizi faaliyetten birini veya hepsini

kapsamaktadır (Cairney, 2012). Eğitim turizmi politika araçları ise eğitim turizmi faaliyetlerini desteklemek ve sürdürmek amacıyla eğitim turizmi kurumları da dahil olmak üzere, hükümetlerin ve alt birimlerinin aldığı idari çerçeveleri açıklamaktadır. Kurumsal turizm stratejileri, öğrenim ücretleri ve burs olanakları, eğitim turizmi vizesi ve göç gibi endeksler, eğitim turizmi politika araçlarını ölçmek için kullanılmaktadır (Marianne, 2014). Eğitim turizmi politika araçlarını ölçmek için kullanılan diğer unsurlar; çalışma sırasında ve sonrasında istihdam için fırsatlar, akademik öğretim ortamı, uluslararası ve işbirlikçi programlar, araştırma işbirliği ve yükseköğrenim ihracatıdır (Cairney, 2012). Eğitim turizmi politika araçları, eğitim turizmi endüstrisindeki belirli sorunları çözmeyi amaçlayan resmi ve edu-turizm kurumlarının resmi kararları veya eylem planları olarak görülmektedir (Bardsley, 2010).

Eğitim turizminin turistlerinin akademik kurumda yaşayanlar olduğunu belirten Guo (2000), öğrenciler, öğretmenler, araştırmacılar veya akademik personeli eğitim turisti olarak belirlemiştir. Guo (2000: 4) eğitim turizminin “öğrenme ve bilgi edinmeyi amaçlayan ve büyük sayıda katılımcıları öğrencilerden ve küçük sayıda katılımcıları öğretmenlerden olan oluşan bir tür özel kısa vadeli turizm” olduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı, Yuan (2006: 10) eğitim turlarının faaliyetlerinin “okul, gelenek ya da kültür tanımak, bir dil öğrenmek, bir sempozyuma ya da seminere katılmakla bir akademik ya da araştırma projesine katılmak arasında değişen” bir çeşitlilikte olduğunu ifade etmiştir.

Wang ve Li (2008) eğitim turlarının gidilecek yerlerinin daima tanınmış okullarda, enstitülerde, üniversitelerde veya bazı tarihi mekânlarda ve ünlü âlimlerin ikamet yerlerinde olduğunu keşfetmiştir. Her katılımcının eğitim turlarında bilgi veya beceri kazanması beklenmektedir. Eğitim turunun bir kişinin bilgilerini zenginleştirebileceğine ve yerel turizm endüstrisi için turist ürünlerini yükseltebileceğine inanılmaktadır. Yazarlar çalışmada Çin’in Japon eğitim turistleri için ilk hedef seçim bölgesi haline geldiğini, bu turistlerin faaliyetlerinde teknoloji turu, sokak turu ve çevre koruma turu gibi eğitim turlarına katıldığını ve konaklama anlamında turistler, deneyimlerini zenginleştirmek için yerel halkla birlikte yaşamayı tercih ettiğini belirlemiştir.

Ritchie ve Simon (2009) eğitim turizmini “bir gece tatil yapan, eğitim ve öğrenimin seyahatinin birincil veya ikincil bir parçası olan kişiler tarafından gerçekleştirilen turist etkinliği” olarak tanımlamıştır. Bu tanım, eğitim turizminin sadece akademisyenler için değil, aynı zamanda toplumdaki insanlar için yapılan bir seyahat düzenlemesi olduğu konusunda daha geniş bir anlayışa sahiptir. Yazarlar, kültürel motivasyonla seyahat etmek isteyenlerin genellikle öğrenme ögesi, yenilik bulma ve eğitim aradıklarını da belirtmiştir. Bu fikirleri

önermesinden çok önce “kültürel ürünleri anlamak ve takdir etmek için insanların bu ürünleri tanımlarını ve yorumlamalarını sağlayan bir yetkinlik / kültürel sermayeye sahip olmaları” gerektiğini savunmuşlardır. Böylece, Ritchie ve Simon (2009) bu yeteneğin “büyüme, eğitim ve diğer sosyalleşme biçimleri” ile kazanılabileceğini belirtmiştir. Bu nedenle, eğitim turizminin artan faaliyetleri ve talebi, turizm mesleğinin yetkinliğinin artırılmasını teşvik etmektedir.

Toplumların eğitim düzeyindeki genel bir artış, turistler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Katılım ve ortak üretim konusundaki artış eğilimi de Hall ve Weiler (1992) tarafından “aktif tatil” olarak tanımlanmışken, Smith ve Jenner (1997) bunu “eğitim ve eğlence birleşimi” olan bir eğilim olarak tanımlamaktadır. Eğitim turizmi çeşitli yollar ile yapılabilmektedir ve ziyaretçilerin farklı ilgi alanlarına yönelik olabilir. Örneğin, eğitim turizmi diğer insanlar ve onların dilleri ve kültürleri hakkında merak uyandırmak; sanat, müzik, mimarlık veya folklora ilgiyi teşvik etmek; doğal ortamlar, manzaralar, flora ve fauna için ilham uyandırmak; veya kültürel mirasın ve tarihi mekanların cazibesini artırma amaçlı olabilmektedir (Kalinowski ve Weiler, 1992: 17).

Eğitim turizmi birçok öğrencinin temel ihtiyaçlarına odaklanmaktadır. Bu ihtiyaçlar (Abubakar vd., 2014):

- Fizyolojik ihtiyaçları,
- Psiko-fiziksel ihtiyaçları,
- Duygusal ihtiyaçlar,
- Sosyal ihtiyaçları,
- Değişim ihtiyaçları,
- Kendini gerçekleştirme ihtiyaçları,
- Entelektüel gelişim,
- Yaratıcı potansiyelin keşfi ve gelişimi.

İnsanlar yıllardır eğitim odaklı turizme katılmaktadır (Paul, 2010). Eğitim turizmi kavramı temel olarak, İngiliz varlıklı sınıfların üyelerinin gelenekleri olarak, öğrenme amacıyla yaşadıkları yerlerin dışına çıktıkları büyük tur (grand tour) deneyiminden doğmuştur (Ritchie, vd., 2003). Zamanla turizm pazarındaki değişiklikler ve ürün farklılaşmasına bağlı olarak eğitim turizm de dâhil olmak üzere bir dizi özel ilgi turizm türü gelişmiştir (Poon, 1993).

Eğitim turizmi şunlardan oluşabilmektedir (Ritchie vd., 2003: 12):

- Bir eğitim ya da öğrenmenin turist deneyiminin önemli (ve çoğu zaman motive edici) bir parçası olduğu turizmi için genel seyahatler,

- Üniversite / kolej öğrencileri ve okullarının turizmi (dil okulları, okul gezileri ve değişim programları), böylelikle turist deneyimleri eğitime veya amaçlarına yönelik olabilir.

Eğitim turizmi tanımları incelendiğinde genel olarak üç yaklaşım mevcuttur; teknik, ekonomik ve bütünsel tanım yaklaşımları. Aşağıda eğitim turizmi kavramı teknik, ekonomik ve bütünsel tanım yaklaşımları çerçevesinde incelenmiştir.

2.5.1. Eğitim Turizmi Kavramına Teknik Yaklaşım

Eğitim turizmi ile ilgili yapılan ilk tanımlar, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) gibi dünyaca ünlü kuruluşların geliştirdikleri tanımları temel almaktadır. UNWTO (1963) eğitim turistini, normal ikametgâhının bulunduğu yer dışında bir yeri ziyaret eden ve eğitim, eğlence amaçlı olarak ziyaret edilen destinasyonda en az 24 saat kalan kişi olarak tanımlamıştır. OECD (1974) UNWTO eğitim turisti tanımına benzer şekilde, eğitim turistini, eğitim amacıyla bir yıldan fazla olmamak üzere en az 24 saat boyunca yaşadığı yerden farklı bir destinasyonu ziyaret eden kişi olarak tanımlamıştır. Daha sonra Lew ve McKercher (2004) eğitim turistini, öğrenme amacıyla (kazanma amacı olmayan), varış noktasında 24 saatten az olmamak üzere, asıl ikamet yerinden hareket eden bir kişi(ler) olarak tanımlanmıştır.

Turizm hareketliliğinde önemli bir paya sahip olmaya başlamasından sonra, pratikte ülkeler ve bölgeler arasında kullanımında farklılıklar olsa da eğitim turizmi ve eğitim turisti tanımları ülkeler arasında yaygın bir kabul görmüştür (PATA, 2010). Eğitim turisti kavramının teknik tanımının kullanımındaki farklılığa rağmen, üç unsur hala tüm tanımlarda ortaktır: seyahat edilen mesafe, kalış süresi ve seyahatin amacı (Huang, 2008). Eğitim turizmi tanımlarının çoğu, belli bir eğitim turisti tanımını belirtmek ve onu genel olarak eğitim turizmi konusunu geliştirmeye odaklanmaktadır (Hansard, 1978). Bu nedenle, eğitim turizmini tanımlamaya çalışırken, kavram ile teknik tanımları birbirinden ayırmak gerekmektedir. Eğitim turizmi kavramı, temel özellikleri tanımlayan ve eğitim turizmini ilişkili fakat farklı türlerinden ayıran, kavramsal ve teorik bir çerçeve sağlamaktadır. Eğitim turizminin teknik tanımları ise belirli istatistikler, mevzuat ve endüstriyel amaçlar için araçlar sağlamaktadır (Okoli, 2001). Daha sonraki yıllarda, 2010 yılında eğitim turisti sayısının 4.1 milyonu aşmasında dolayı eğitim turizmiyle ilgili araştırmalar da artmıştır. Özellikle, ekonomik düşünce okulunun eğitim turizmi tanımına olan ilgisi hızlanmıştır.

2.5.2. Eğitim Turizmine Ekonomik Yaklaşım

Eğitim turizmini ticari ve ekonomik boyutlar kapsamında tanımlayan bazı yazarlar bulunmaktadır. UNWTO (2016) eğitim turizmini, ulaşım, konaklama, rekreasyon, yiyecek ve diğer ilgili hizmetler gibi faaliyetlere sahip uluslararası düzeyde etkili bir iş olarak tanımlanmaktadır. Naido (2007) ise eğitim turizminin ev sahibi toplumların sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunurken, aynı zamanda eğitim turistlerinin öğrenme deneyimini geliştiren bir olgu olarak tanımlanmıştır.

Anthony vd. (2004) eğitim turizmini, eğitim turistlerin bütünsel ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamak için bilim, sanat ve iş olarak görmektedir. Donald vd. (1988) eğitim turizmini, fakülte, personel, öğrenciler, ziyaretçiler ve üniversite tarafından ev sahibi bölgesine doğrudan harcama yapan ve bu harcamaların uygun bir harcama çarpanı uygulandığında bölgesel gelir üzerindeki dolaylı etki de sağlayan ekonomik bir faaliyet olarak tanımlamıştır.

Eğitim turizmi anatomisi üç unsurdan olmaktadır: eğitim turizminin ana aktör olan insan; fiziksel unsuru olan alan / saha; yolculuk ile tüketilen zamansal unsur (Bhatiah, 2001). Bunun ışığında, eğitim turistinin tanımlanmasında teknik ve ekonomik yaklaşım arasındaki göze çarpan bir fark bulunmaktadır. Teknik tanım çok fazla iş odağı olmakla birlikte istatistik toplama için çok merkezidir. Bu nedenle, eğitim turizm boyutlarının tüm spektrumlarını tanım olarak ele alınmaz, eğitim turizm tanımlanmasında ve ardından bir eğitim turizm çerçevesinin geliştirilmesinde daha bütünsel bir yaklaşım ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

2.5.3. Eğitim Turizmi Kavramına Bütünsel Yaklaşım

Bütünsel tanım, çok sayıda araştırmacı tarafından yapılan tanımlara dayanan eğitim turizm kavramını akademik bir çalışma alanı olarak benimsemektedir. Bütünsel yaklaşıma göre, eğitim turizmi şöyle tanımlanmaktadır: Kalmanın kalıcı ikamet yoluna gitmemesi ve kazanma faaliyeti ile bağlantısı olmaması koşuluyla, bir varış noktasında ikamet etmeyenlerin seyahat ve konaklamalarından kaynaklanan ilişkilerin toplamı (Okoli, 2001: 44). Bu tanımın farklı özelliği, eğitim turizminin temel unsuru olan eğitim turistleri üzerinde odaklanarak bunun farkına varmasıdır. Bununla birlikte, bu tanım akademisyenlerin terminolojisinde yer almadığından, eğitim turizmi çalışmasına hem disiplinsel hem de disiplinler arası yaklaşımlar sağlamaktadır. Bütünsel yaklaşıma göre teori ve kavramların sosyoloji, ekonomi, coğrafya, ekoloji, şehir araştırmaları, pazarlama, hukuk, yönetim ve psikoloji gibi alanların entegrasyonuna ihtiyacı duyulmaktadır (Jafari, 1977). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (1963), Uluslararası Para Fonu (2002), Pasifik Asya Seyahat Birliği, (2010) gibi çeşitli

uluslararası kuruluşlar tarafından eğitim turizminin bütünsel tanımı genel geçer olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, bu tanım yüzeysel olarak çekici görünmektedir, fakat bu tanım eğitim turisti kapsamında sınırlı olarak görülmektedir. Tanım, ev sahibi bölgelerdeki eğitim turizmi kapsamında mesafe, süre ve amaç unsurunu görmezden gelmekte, böylece eğitim turistlerinin motivasyonlarını ve beklentilerini yok saymaktadır (Huang, 2008).

Eğitim turizmin bütünsel tanımı, eğitim turizm bölgelerinin tasarımında yapılan çeşitli araştırmaları birleştirmektedir; bu nedenle, bütünsel yaklaşım eğitim turizmi kavramının tanımını açıklamak için bir model sunmaktadır. Bu modelde eğitim turizmi beş bileşenden oluşmaktadır (Cooper, vd., 2003);

- Öğrenme faaliyetlerine katılan insanlar,
- Kullanıcıların katılımı için etkinlikler sunan destinasyon çekiciliği,
- Faaliyetleri destekleyen hizmetler ve olanaklar,
- İnsanları varış noktasına ve destinasyon içinde hareket etmesini sağlayan ulaşım,
- Katılımcının seyahat motivasyonu veya hedeflerini bilmesine, bulmasına ve hedefine ulaşmasına yardımcı olan bilgi.

Bütünsel model yaklaşımı, daha resmi bir sistem teorisi ortamında eğitim turizminin tanımlayıcı bir çerçevesini belirleme olasılığını, dolayısıyla daha önce tanımlanmış ve göz ardı olan şeyleri tanımlamak için bir fırsat sunmaktadır (Bello, 2008: 78). Bununla birlikte, sistem teorisi eğitim turizmini açık bir sistem olarak görmektedir (Okoli, 2001: 69).

Eğitim turizmini bir sistem yaklaşımı kullanarak kavramlaştırmak, eğitim turizmi pazar sistemini göstermektedir. Eğitim turisti deneyimini sağlamak için bir araya getiren unsurları göstermekte ve talep dahil olmak üzere potansiyel araştırma yollarını kavramsallaştırmaya yardımcı olmaktadır. Bunlar (Ritchie vd., 2003: 14):

- Eğitim turist demografisi, motivasyonları, algıları ve buna bağlı seyahat davranışı,
- Eğitim turistlerinin deneyimlerinden kaynaklanan kişisel etkileri ve
- Bu gruplar içindeki veya arasındaki faktörlerin birbirleriyle ilişkisidir.

Arz (veya ürün açısından) açısından araştırma konuları şunları kapsayabilir (Ritchie vd., 2003: 14):

- Birincil eğitim turizmi ürününün niteliği,
- Eğitim turizmi için yapıların yönetimi ve pazarlanması,
- Eğitim turizmi için kaynak,
- Eğitim turizmi ile ilgili hedef etkiler,

- Bu gruplar içindeki veya arasındaki faktörlerin birbirleriyle ilişkisi.

2.6. Eğitim Turizmi İle İlgili Bazı Modeller

Eğitim turizmi, doğası gereği maddi olmayan ve belirsizliği yüksek olan riskli bir sektördür. Potansiyel bir öğrencinin, geleceğini etkileyebilecek olan eğitimlerini nereye ilerleteceğine karar verirken karar vermesiyle ilgili son derece duygusal ve öznel yargıya yol açabilir (Abubakar vd, 2014). Bu tür yoğun karar verme süreçleri nedeniyle, tüketici davranışları araştırmasının doğuşu 1960’lardan bu yana başlamıştır (Fullerton, 2011) ve halen bu güne kadar devam etmektedir. Tüketici davranış modeli, tüketicinin kendi gereksinimlerini veya isteklerini karşılayan ürün veya hizmetleri arama, satın alma, tüketme ve atma ile ilgili eylemlerini kapsamaktadır (Schiffman ve Wisenblit, 2015). Eğitim turizmi bağlamında, tüketici davranış teorisi uygulanabilmektedir (Abubakar vd. 2014), çünkü her öğrenci kendi seçtiği üniversiteye araştırma yapmak, satın almak ve nihayetinde kaydolmak zorunda kalmaktadır.

Ritchie’nin (2003) eğitim turizminde segmentasyon modeli genellikle eğitim turizminde bir referans noktası olarak kabul edilmektedir. Bu model, eğitim ve turizm arasındaki örtüşmeyi kavramsallaştırmaya yardımcı olmakta ve bir niş sektör olarak eğitim turizmi bilincini geliştirmeye katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte, bir pazar bölümlenme yaklaşımı kullanan bu model, öğrenmenin önemli bir etkinlik olabileceği eğitim sektörlerini kapsamamaktadır. Ritchie’nin (2003) eğitim turizmi segmentasyon modeli, farklı yaş gruplarındaki turistleri yönlendiren motivasyon faktörlerine dayanan antropolojik bir bakış açısı benimsemiştir. Yazara göre, eğitim turizmi öğrenme isteği ile tanımlanmaktadır. Yazarın modelinde, öğrenme seyahat etmek için birincil veya ikincil bir motive edici unsur olabilmektedir (Ritchie, 2003: 14) ve öğrenme resmi olarak (bir uzman veya rehber kullanarak) veya gayri resmi olarak (bağımsız veya kendi kendine tahrikli) gerçekleştirilebilir (Ritchie, 2003: 11).

Eğitim veya öğrenme turizmi türleri çeşitli biçimlerde olabilir ve bir uçta “seyahat ederken öğrenmeye genel ilgi” diğer uçta ise “amaçlı öğrenim ve seyahat” arasında değişen bir spektruma sahiptir. Spektrumun ilk kategorisi, turdayken bağımsız olarak (gayri resmi) veya organize gruplar (resmi olarak) organize edilebilecek rehberli turlar ve yorumlayıcı programlarla ilgilenmektedir. İkinci kategori, farklı eğitim kurslarına katılan turistleri temsil etmektedir. Bu nedenle, eğitim turizmi segmenti sırasıyla “ilk önce turizm” veya “ilk önce eğitim” olarak sınıflandırılabilir (Richtie 2003). Okul gezileri ve üniversite / kolej öğrenci deneyimleri gibi son kategorinin alt bölümleri, turist deneyimlerini birincil motivasyonları

olarak görmeyebilir; fakat faaliyetlerinin halen yerel ve bölgesel düzeylerde turizmle ilgili etkileri vardır (Richtie 2003). Genel olarak, eğitim turizmini ‘ilk önce turizm’ – ‘ilk önce eğitim’ olarak sınıflandırmak mümkündür. Pitman vd (2010) eğitim turizmini tanımlamak için bir süreç yaklaşımı önererek bu sınırlamayı aşmıştır. Pitman vd.’ne (2010: 223) göre, eğitim turizmi üç temel özellik ile tanımlanabilir:

- Eğitim odaklı yolculuk olduğu bilinir
- Öğrenme tarzı deneyimseldir.
- Yolculuk bir eğitim programı etrafında yapılandırılmıştır.

Yukarıdaki üç özellik çerçevesinde eğitim turizmi, eğitim turistleri adına aktif katılım gerektiren “bilinçli ve açık bir öğrenme deneyimi içeren” olarak tanımlamaktadır (Pitman vd. 2010: 221). Richards (2011) eğitim turizminin deneyimsel doğası üzerine, eğitim turizmini birlikte yaratılan bir turizm biçimi olarak nitelendirerek, turistlerin ve tur sağlayıcılarının istenen deneyimleri birlikte oluşturduklarını ifade etmiştir (Richards, 2011: 38). Pitman vd. (2010: 225) yaptıkları çalışmada turistin öğrenmeye istekli olma konusundaki tutumunun başarılı öğrenme için sahip olabileceği herhangi bir nitelikten daha önemli olduğunu belirlemiştir.

Kolb’un (1984) deneyimsel öğrenme teorisi, literatürde eğitim turizmi ile ilgili öğrenme sürecini açıklamak (Stoner vd., 2014), uluslararası eğitim (Tarrant vd, 2014) ve küresel öğrenme (DeMello, 2011) için sıkça kullanılmaktadır. Kolb (1984: 38) “öğrenmenin, tecrübenin dönüşümüyle bilginin yaratıldığı süreç olduğunu” ifade etmiştir. Deneyimsel öğrenme teorisi uluslararası eğitim turizmine uygulandığında, küresel öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamak için turistik deneyimlerin geliştirilebileceği basit bir çerçeve sağlamaktadır. Deneyimsel eğitimin deneyimleri, öğrenmeye dönüştürmedeki etkinliği, uluslararası üniversite öğrencileri arasında kültürlerarası gelişimin en öngörücü ölçüsünün “öğrencilerin kültürel deneyimine rehberli yansıması” olduğunu belirleyen Paige ve Vande Berg (2012) tarafından gösterilmiştir.

2.7. Eğitim Turistlerini Çeken Faktörler

Eğitim turizminin ekonomik değeri ve buna bağlı toplumsal etkileri politika yapımcılar tarafından göz ardı edilmiştir (Ritche, 2003). Günümüzde eğitim turizmi sektörünün hızla piyasa değerinin artması beklenmektedir (Holdnak ve Holland, 1996). Literatürde genel olarak eğitim turizminin seyahat ve turizm endüstrisinin en hızlı büyüyen türlerinden biri olmasına rağmen turizm uzmanları ve pazarlamacılar tarafından çok fazla göz ardı edilen bir tür olduğu belirtilmiştir. Joyce (2012) gibi araştırmacılar, eğitim turizminin önemli yönlerini,

kalkınmaya ve ekonomik büyümeye potansiyel katkısını araştırmak için daha fazla araştırma yapılması gerekliliğine vurgu yapmıştır. Eğitim turizmi, öğrencilerin eğitim turizminde yer alma nedenlerinin kavranmasını gerektirmektedir. Eğitim turistlerini çeken faktörler ile ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. Mazarrol vd.'ne (1997) göre eğitim turistlerini çeken faktörler;

- Ülkelerin ve üniversitelerin kalitesi,
- Pazarlama çalışmaları,
- Akademik personel,
- Programlar,
- Akademik işbirlikleri ve,
- Kurumun teknoloji açısından ünüdür.

Jason vd.'ne (2011) göre eğitim turistlerini çeken faktörler;

- Coğrafi yakınlık,
- Ortak dil,
- Ev sahibi ve ev sahibi ülkeler arasındaki sömürge ve tarihi bağlar,
- Bilim ve teknoloji temelli programların kullanılabilirliğidir.

Lee ve Tan'a (1984) göre eğitim turistlerini çeken faktörler;

- Siyasi çıkarlar ve bağlar,
- Maddi yardım,
- Öğrenim ücreti feragatnamesi,
- Liyakate dayalı burslar,
- Diğer yardım türleridir.

Uluslararası öğrencilerin amaçlarını belirlemeye çalışan Abubakar ve arkadaşları (2014) atfetme teorisi ve çekme ve itme çerçevesini kullanarak 15 eğitim turizmi motivasyon faktörü belirlemiştir. Bunlar:

- Akreditasyon,
- İtibar,
- Gelecekteki iş olanakları ve öğretim ortamı olarak İngilizce,
- Eğitim kalitesi,
- Kendi ülkesinde üniversiteye giriş sınavında başarısızlık,
- Kültür,
- Yeni dil,
- Bölge halkının seyahat ve karşılama tutumları,
- Öğrenim ücretleri ve burslar,

- Ev sahibi ülkede güvenlik ve düşük ayrımcılık oranı,
- Ev sahibi ülkede yaşam kalitesi ve yaşam giderleri,
- Kendi ülkesinde siyasi istikrarsızlık,
- Kolay vize almak,
- Kolay kayıt,
- Memlekette tanınma,
- Nitelikli ve arkadaş canlısı akademik kadro,
- Doğal ve çevresel faktörler,
- Memlekette programın bulunmaması,
- Memlekete yakınlıktır.

McMahon (1992) 1960’larda ve 1970’lerde gelişmiş ülkelerde okuyan ve gelişmekte olan 18 ayrı ülkeden gelen uluslararası öğrencilerin akışını inceleyerek bir dışa ya da “itme” modelini ve bir iç ya da “çekme” modelini test etmiştir. “İtici” model akışın ekonomik zenginlik seviyesine, gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisine katılımının derecesine, gelişmekte olan ülkenin hükümeti tarafından eğitime verilen önceliğe ve ülkedeki eğitim olanaklarının mevcudiyetine bağlı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çekme modeli ise öğrencilerin bir ev sahibi ülkeye olan çekiciliğinin ev sahibi ülkeye göre öğrencinin kendi ülke ekonomisinin göreceli büyüklüğünden, ev sahibi ülkedeki uluslararası çıkarlardan, yabancı yardımlardan, kültürel bağlantılardan, burslardan, daha iyi kamu tesisleri ve altyapıları gibi diğer unsurlardan etkilendiğini ortaya çıkarmıştır. Çekme model unsurlarından bazıları, ev sahibi ve kendi ülkeleri arasında büyüme ve kamu altyapısı gibi uluslararası öğrencilerin karar alma süreçlerini etkileyebilecek bazı genel faktörleri tartışan Agarwal ve Winkler (1985) ve Lee ve Tan (1984) tarafından yapılan önceki araştırmalarla oldukça benzerdir.

Mazzarol vd. (1997) bir ev sahibi ülkenin öğrenci seçimini etkileyebilecek altı faktör belirlemiştir:

- Birincisi, öğrencinin kendi ülkesindeki ev sahibi ülkenin genel bilgi ve farkındalık düzeyi, potansiyel hedef ülke hakkındaki bilgilerin mevcut olup olmadığından ve öğrencilerin bilgi almadaki kolaylığından etkilenmektedir. Ev sahibi ülkenin kalite konusundaki itibarı ve niteliklerinin öğrencinin kendi ülkesinde tanınması da bu faktörün bir bölümünü oluşturmaktadır.
- İkincisi, son kararın verilmesinden önce ebeveynlerden, akrabalarından, arkadaşlarından ve diğer kişilerden aldığı tavsiye veya kişisel öneriler eğitim turistinin kararını etkilemektedir. Bundan dolayı, eğer birileri ev sahibi ülkeye

daha önce gitmişse ve ev sahibi ülkeyi seçecek olan potansiyel adaylar için ev sahibi ülkeyle ilgili bir karar verebilecek bir deneyim kazanmışsa, bu çok önemlidir.

- Üçüncü faktör, ücretler, geçim masrafları, seyahat masrafları ve suç, güvenlik ve ırk ayrımcılığı gibi sosyal maliyetler dâhil olmak üzere maliyet sorunlarıyla ilgilidir. Aynı ülkeden akranlarının varlığı (sosyal maliyet) ve yarı zamanlı çalışmaların mevcudiyeti (finansal maliyetler) de bu faktörün bir bölümünü oluşturmaktadır.
- Dördüncü faktör, ev sahibi ülkedenin fiziksel iklimi ve yaşam tarzı ile ilgili olan çevre ile ilgili faktörlerdir.
- Beşinci faktör, potansiyel hedef ülkenin öğrencinin ülkesine olan coğrafi (ve zaman) yakınlığına ilişkin coğrafi yakınlıktır.
- Altıncı faktör, bir öğrencinin hedef ülkede yaşayan bir ailenin veya arkadaşının olup olmadığı ve ailenin ve arkadaşların daha önce orada çalışıp çalışmadığı ile ilgili sosyal bağlardır.

Turistlerin eğitim turisti olma motivasyonu fiziksel, kültürel, sosyal ve manevi olmak üzere çeşitli kategoriler altında sınıflandırılmaktadır (Ritchie 2003). Ayrıca, eğitim turizminin kendisinin talebi ve arzı olan turistlerin motivasyonunu etkileyen iki ana faktör vardır, turizm talebi ve turizm arzı.

Turizm talebi şu unsurlardan oluşmaktadır (Yoeti 2008):

- Seyahat hazırlığı,
- Ulaşım,
- Konaklama ve catering,
- Varış yerindeki etkinlikler,
- Satın alma,
- Kişisel ihtiyaçlar.

Turizm arzı ise şunlardan oluşmaktadır:

- Doğal olanaklar,
- Tarihi olanaklar,
- Kültürel miras,
- Dini olanaklar,
- Altyapı,
- Ulaşım olanakları,
- Üst yapı,

- İnsanların yaşam biçimi.

Talebin ve arzın uygunluğu, turistlerin memnuniyetini ve geri dönüş arzusunu etkileyen bir faktördür. Bir turist destinasyonunun yönetiminin, turistlerin taleplerine göre turizm arzı sağlayabiliyorlarsa başarılı oldukları söylenebilir (Timothy ve Gyan 2009).

Öğrenme tatillerinin arzı, çeşitli yerlerde çok çeşitli potansiyel hizmetler ve tedarikçilerle farklı olabilmektedir. Kanada Turizm Komisyonu (2001) eğitim turizminin arz tarafındaki iki ana unsur belirlemiştir: birincil turizm ürünü ve ikincil ya da destek unsurları. Aşağıdakiler dâhil, temel eğitim turizmi deneyimini oluşturmak için çeşitli örgütler bir araya gelebilmektedir (Ritchie vd, 2003: 15):

- Öğrenme deneyimleri için mekân sağlayan turistik yerler ve etkinlikler (örneğin parklar, tarihi yerler, hayvanat bahçeleri, kuş ve yaban hayatı koruma alanları ve arkeolojik kazı alanları).
- Bu tatillerin öğrenme bileşenini sağlamaktan sorumlu olan kaynak uzmanları (örneğin çalışanlar, tercümanlar, öğretim görevlileri, hikâye anlatıcıları, araştırmacılar ve akademisyenler).
- Seyahat edenler için öğrenme programları planlamaya ve geliştirmeye yardım eden kuruluşlar (örneğin özel ilgi grupları, koruma kuruluşları, üniversiteler ve dil okulları).
- Müşteriler ve kuruluşlar için deneyimleri bir araya getiren ve destinasyonun uzmanlığı, yerel bilgi, danışma hizmetleri ve pazarlama hizmetleri sunan tur operatörleri.

Bununla birlikte, ikincil tedarikçiler veya destek hizmetleri de eğitim turistleri için gereklidir. Bunlar (Ritchie vd, 2003: 16):

- Kalkış noktasına gidiş ve dönüş dâhil bağımsız bir seyahat veya paketin parçası olarak uçak, otobüs ve tren taşımacılığı gibi ulaşım.
- Catering, eğlence, eğlence, sosyal etkinlikler ve konaklama seçenekleri dâhil konaklama hizmetleri.
- Seyahat acenteleri, sigorta şirketleri, seyahat medyası ve reklamcılık dâhil seyahat hizmetleri.
- Potansiyel turistlere eğitim seyahatleri ve turizmi teşvik etmek için ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde faaliyet gösteren destinasyon pazarlama organizasyonları.

Ford vd (1999) farklı kültürel birikime sahip öğrencilerin üniversite seçimini motive eden farklı faktörlerin olduğunu ifade etmiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim turizmi

kapsamında destinasyon ve kurum seçimini etkileyen faktörler genel olarak şu şekilde derlenebilir;

- Kurumsal İtibar: Kurumsal itibar, bir üniversite hakkında kamuoyu tarafından yapılan genel izlenimdir (Keling, 2006). Kurum sıralamasından (Harari, 1992), program ve fakültelerinin akreditasyonu (Baharun, 2006), akademik personelin yeterliliği ve uzmanlığı (Yusof vd. 2008), verilen derecenin pazarlanabilirliği ve kayıt altına alınması (İsmail, 2009) ve kampüste güvenlik ve emniyet (Cohen, 2003) bir kurumun itibarına etki edebilmektedir.. Keling (2006) yapmış olduğu çalışmada üniversite itibarının, uluslararası öğrencileri tercih ettikleri üniversiteleri seçme konusunda motive eden en etkili faktör olduğu sonucuna varmıştır.
- Maliyet ve Ücretler (Finansal Faktör): Joseph ve Joseph (2000) finansal konuların uluslararası öğrencilerin üniversite seçiminde daha önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Finansal faktörler arasında ekonomik ders ücretleri (Webb, 1993) ve üniversitedeki öğrenciler için maddi yardımların mevcudiyeti bulunmaktadır (Yusof vd., 2008). Jackson (1986) yüksek kolej maliyetinin, kolej seçimini olumsuz yönde etkilediğini, maliyetleri azaltmak için maddi yardımların bulunmasının olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı, finansal yardımların mevcudiyetinin uluslararası öğrenciler tarafından üniversite seçim kararlarında önemli bir etkisi olduğu sonucuna varılabilir.
- Kurumun Uluslararasılaştırma Düzeyi: Uluslararasılaştırma kavramı, yönetim literatüründe yaygın bir kavramdır ve son zamanlarda yükseköğretim kurumlarına uygulanmaya başlamıştır (Deem ve Brehony, 2005). Kavram kurumdaki uluslararası programların varlığını ve çeşitliliğini açıklamaktadır (Ayoubi ve Masoud, 2007). Bunlar, şu anda kurumda okuyan uluslararası öğrenci sayısı (Lipsett, 2009), okulda çalışan uluslararası personel sayısı (Van der Wende, 2007) ve kurumun uluslararası stratejik ittifaklarıdır (Hanson ve Meyerson, 1995). Uluslararasılaştırma, üniversitelerin uluslararası ve kültürlerarası bir boyutu öğretim, araştırma ve hizmet işlevlerine dâhil etmenin sürdürülebilir bir sürecidir; bu nedenle uluslararası öğrencilerin kurum seçimini etkileyen stratejik bir yaklaşımdır (Knight, 1994).
- Sosyal ve Coğrafi Bağlantılar: Bu, uluslararası öğrenci akışının yönünü üniversite seçimi bağlamında belirleyen bir diğer önemli faktördür (Mazzarol

vd., 1997). Bu, ebeveyn etkisi veya öneri (Baharun, 2006), arkadaş görüşünü (Licata ve Maxham, 1998), mezun önerileri (Bourke, 2000), coğrafi yakınlık / konum (Mazzarol vd., 1997) ve ayrımcılık düzeyini kapsamaktadır (Mazzarol vd., 1997).

2.8. Eğitim Turizmin Unsurları

Teknik, ekonomik ve bütünsel yaklaşımlardan çeşitli tanımları gözden geçirdikten sonra, turizm literatürüne dayalı eğitim turizmin bileşenleri altı unsurdan oluşabilmektedir; eğitim turisti, coğrafi unsurlar, eğitim kurumları, endüstriyel unsurlar, ulaştırma / taşıyıcı ve tüm unsurların etkileşimini sağlayan dış çevredir.

2.8.1. İnsani Unsur

Eğitim turizminin teknik tanımına bakıldığında, iki turizm aktivitesinden oluştuğu görülmektedir (OECD, 2008);

- Dinamik bileşen (yani yolculuk),
- Statik bileşen (yani konaklama).

Yukarıdaki özelliklerden dolayı eğitim turistleri, evlerine dönmeden önce eğitim hedefine ulaşmak için en az bir gece normal ikamet yerlerinden uzaklaşan ve böylece dinamik bileşeni yerine getiren insanlardır (Rayner ve Easthope, 2001). Bununla birlikte, Malezya gibi bazı ülkelerin göç ve vize politikası, Malezya’da uluslararası turistlerin kalış süresini, en fazla 5 yıla kadar yenilemeye tabi tutularak en az 1 yıl olarak tanımlamıştır. Bu, Malezya’da eğitim turistlerin kalış süresinin, asgari 1 gün ile maksimum 5 yıl arasında değiştiği, dolayısıyla genel bir turist ile eğitim turisti arasındaki fark olduğu anlamına gelmektedir (Borneo Trade, 2014).

Eğitim turistlerinin ayırt edici bir diğer önemli özelliği, etkinliklerinin zaman ve parasal kaynakların isteğe bağlı kullanımını, dolayısıyla bir turizm unsurunu temsil etmesidir. Bir eğitim turisti, hedef bölgedeki ekonomik kaynakların net tüketicileridir (McGowan ve Potter, 2008). Bu, varış yerindeki eğitim turistin kazandığı olası herhangi bir ödemeyi aşan çeşitli kalemlere yapılan harcamalarla kendini göstermektedir (OECD, 2012). Bununla birlikte, eğitim turistleri başlangıçta ücret kazanma amacıyla seyahat etmiyorlardır (Borneo Trade, 2014). Bu özellikler onları diğer turist türlerinden farklılaştırmaktadır. Yukarıdaki tartışma ışığında, bir eğitim turisti şu şekilde tanımlanabilir: İsteğe bağlı, geçici bir tura çıkan, en az 1 gecelemeyi içeren ve en fazla 5 yıl kalan normal ikamet yerinden uzak durmak isteyen kişi(ler)dir, bu kişilerin eve dönmeden önce eğitim amacı varken, seyahat amacı ücret kazanma değildir.

2.8.2. Coğrafi Unsurlar

Coğrafi olarak eğitim turizmi, üç faktörden oluşmaktadır (Ritchie vd., 2003). Bunlar;

- Eğitim turizmi üreten bölgeleri,
- Ulaşım / transit yollar,
- Eğitim turizmi bölgesi.

Coğrafi unsurlar kapsamında; her eğitim turisti, başka bir yerde eğitim turizmi üretimi veya gönderen bölgeler olarak bilinen bir bölgeden üretilmektedir (Huang, 2008). Eğitim turistlerinin kendi yerleşim yerlerinden cazibe merkezlerine hareketliliği transit yollardan ulaşım ile gerçekleştirilmektedir (Leonard ve Morley, 2007). Son olarak, ilgi çekici yerlere ev sahipliği yapan ve varışta eğitim turistlerini ağırlamayı bekleyen eğitim turizm bölgesi bulunmaktadır (Huang, 2008). Geleneksel eğitim turizmi sisteminde, eğitim turizminin etki alanlarının tanımlanmasını kolaylaştırabilen kaynaklar ve ihtiyaç duyulan kaynaklar da dâhil olmak üzere, bir eğitim turizmi sistemindeki rollerinin ve sonuçları şu şekilde açıklanabilir;

Eğitim Turisti Üretim Bölgeleri: Bu, eğitim turistlerinin geçici olarak seyahatlerini motive eden içsel ve dışsal itici faktörler de dâhil olmak üzere eğitim turistlerinin ikametgâhının olduğu kalıcı yerleri anlamında kullanılmaktadır (Soutar ve Turner, 2002). Eğitim turizmi bu bölgede başlamakta ve yine bu bölgede bitmektedir (Becker ve Kolster, 2012). Uygulamaya göre, eğitim turisti üretim bölgesi, eğitim turizmi endüstrisi için temel pazar yeri ve potansiyel eğitim turizm talebinin kaynağıdır. Eğitim turisti üreten bölgede, eğitim turistleri seyahate hazırlanırken gerekli davranışsal ve çevresel faktörler bulunmaktadır. Bu bölgede başlıca pazarlama fonksiyonları ve hedefleri yürütülmektedir. Buna ek olarak, bölgede önemli sayıda insan eğitim turizm gezisine katıldığında bazı ekonomik, sosyal ve kültürel sonuçlar doğurabilir.

Eğitim Turisti Destinasyonları: Bu, varış yerindeyken geçici olarak eğitim turistleri çeken ve barındıran yerleri açıklamaktadır (Becker ve Kolster, 2012). Bu durumdaki cazibe destinasyonları, eğitim turistlerinin, eğitim turisti üretici bölgelerinde bulunmayan, bazılarında niteliksel özelliklere sahip olmayan ve turistlerin kişisel olarak deneyimlemek istedikleri beklentiler olarak görülebilir (Mazzarol ve Soutar, 2002). Uygulamaya göre, eğitim turisti destinasyonu, eğitim turizmi işinde bazı özelliklere sahiptir; eğitim kurumlarına, taşımacılık / ulaşım işletmelerine ve diğer eğitim turizmi işletmelerine ev sahipliği yapar.

Eğitim kurumları dünya çapında uluslararası eğitim turistini çekmek için markalı bir turizm ürünü haline gelmiştir (Naido, 2007). Genellikle varış bölgelerinde bulunurlar ve uluslararasılaşma yönelimi ile markalanır, dolayısıyla uluslararası ve kültürlerarası boyutun, etkin çekimi için öğrenme kurumlarının öğretim, araştırma ve hizmet işlevlerine entegre

edildiği anlamına gelmektedir (Knight, 1994). Hedefteki eğitim kurumlarının uluslararası program çeşitliliğine sahip olması (Ayoubi ve Masoud, 2007), uluslararası akademik personelin hizmet vermesi (Van der Wende, 2007) ve potansiyel uluslararası eğitime ilgi göstermek için diğer yabancı kurumlarla güçlü uluslararası stratejik ittifaklar sağlaması (Hanson ve Meyerson, 1995) beklenmektedir.

Küreselleşmenin turizm amaçlı eğitim hizmetlerinin paketlenmesindeki rolü bulunmaktadır. Özellikle bu bilgi ve iletişim teknolojisinin entegrasyon (Chirkova, 2011), İngilizcenin bilimsel iletişim aracı olarak kullanılması (OECD, 2007) ve yabancı üniversite kampüslerinin kurulması (Altbach vd., 2009) bir eğitim kurumunu üniversite hizmetlerinin tüketicileri için çekici hale getirme kapasitesine sahiptir. Uluslararasılaşma ve küreselleşmenin turizm amaçlı eğitim kurumlarının paketlenmesinde iki önemli anahtar olduğunu görülmektedir. Bundan dolayı eğitim kurumlarının eğitim turizm aktivitesine katılımı motive eden eğitim turizmi sistemindeki temel bir unsur olduğu söylenebilir.

Ulaştırma / taşıyıcılar eğitim turistlerini üretim bölgelerinden varış yerlerine ve eğitim bitince de tam tersi ulaşım hizmetleri sağlamaktadır (Telfer, 2002). Ulaştırma / taşıyıcılar, eğitim turizmi üretim bölgesinden varış bölgesine doğrudan uçuş sağlamakta, böylece iki bölge arasında bir bağlantı sağlamaktadırlar. Bir eğitim turizmi sistemindeki ulaşım unsuru varış noktasına varılınca eğitim turistlerine şehir ve ülke içi ulaşım hizmeti veren yerel havayolları, demiryolları, taksiler, otobüsler ve ulaşım hatlarıdır (Telfer, 2002). Bundan dolayı ulaşım, eğitim turizm faaliyetine katılımı mümkün kılan bir eğitim turizmi sisteminin temel bir bileşenidir denilebilir.

Endüstriyel eleman, eğitim turistlerinin özel ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan organizasyonlardan ve tesislerden (yani pazarlama, ağırlama / konaklama) oluşmaktadır (Okoli, 2001). Dolayısıyla, pazarlama eğitim turistlerinin varış noktası ve sistemdeki diğer unsurlar arasındaki iletişimi sağlamaktadır (Iyanga, 1999). Genellikle üretim bölgelerinde seyahat acenteleri, eğitim turizmi acenteleri, eğitim turizmi kurumlarının tanıtım ofisleri vb. gibi çeşitli araçlar bulunmaktadır (Roppolo, 1996).

Eğitim turizmi endüstrisinin ağırlama unsuru, eğitim turizmi varış noktasına varışta yiyecek ve içecekler dâhil konaklama hizmetleri sağlayarak eğitim turizmi sisteminde role sahiptir (Okoli, 2001). Eğitim turizmi endüstrisinin ağırlama unsuru altında sınıflandırılan işletmeler; oteller, moteller, pansiyonlar, misafirhaneler ve yemekhanelerdir (Petruzzellis ve Romanazzi, 2010). Genellikle varış yerlerinde bulunmaktadır (Telfer, 2002).

Sektörün genel turistik çekici unsuru, tatilcinin veya boş zamanlarında eğitim turistinin yaşamak istediği yerdeki turist tesislerini kapsamaktadır (Okoli, 2001). Bu tesisler,

eğitim turistinin memleketinde sahip olduklarından tamamen farklı olabilir veya turistik yerler hiç mevcut olmayabilir (Okoli, 2001). Potansiyel eğitim turistlerine bu turistik yerlerin mevcudiyeti ve bunlara erişim için gereksinimler hakkında ipuçları veren pazarlamacılar veya tur operatörleridir (WTTC, 2010).

Düzenleyici unsur, genellikle hükümet, hükümetlerarası organlar ve mesleki eğitim kurumları veya acenteleri olarak endüstrinin düzgün çalışmasına yardımcı olacak mekanizmalar sağlamaktadır (WTTC, 2010). Bundan dolayı, endüstriyel unsur, hükümetin elverişli iş ortamının sağlanmasını sağlayıp düzenleme işlevlerini yerine getirerek sürdürülebilir eğitim turizmi faaliyetleri için gerekli rolleri sağlamaktadır.

2.8.3. Dış Çevre Unsuru

Diğer tüm işletmeler gibi eğitim turizmi endüstrisi bir boşlukta çalışamaz, aksine kendi ortamında olanlara tepki vermektedir (Okoli, 2001). Eğitim turizmi iş çevresindeki faktörler aşağıda açıklanmıştır:

Ekonomik Faktör: Bu, eğitim turizmi işletmecisinin ve eğitim turizm işletmecisinin eğilimlerini ve davranışını etkileyen sırasıyla hem eğitim turistini barındıran hem de eğitim turisti gönderen ülkenin ekonomisi ile ilgili sorunları açıklamaktadır (Chen, 2007). Ev sahibi ülkenin ekonomik faktörleri bunlarla sınırlı olmamakla birlikte, ev sahibi ülkenin yaşam harcamalarının eğitim turistleri tarafından karşılanabilirliğini (Mazzarol ve Soutar, 2002), ev sahibi ülkede kalmak ve çalışmak için gelecekteki fırsatlarını (Chen, 2007), ev sahibi ile gönderen ülke arasındaki ekonomik bağlantıyı kapsamaktadır (Mc Mahon, 1992). Aynı zamanda, eğitim turisti ülkelerine ilişkin ekonomik faktörler, eğitim turistlerinin orjin ülkeleri dışındaki eğitim turizm hizmetlerini arama kararını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle, kendi ülkelerinin küresel ekonomik gelişmeye yetişme arayışı (Mazzarol ve Soutar, 2002), gönderen ülkenin sermaye geliri başına düşen ekonomik zenginlik (Agarwal ve Winkler, 1985), gönderen ülkenin insan sermayesi kaynaklarının geliştirilmesi için itici güçtür (Mc Mahon, 1992). Bundan dolayı, sürdürülebilir eğitim turizmi işletmesi, eğitim turizm endüstrilerinin bu ekonomik faktörleri araştırabilmelerini ve gerektiğinde bunlara uyum sağlayabilmelerini sağlamalıdır.

Teknolojik Faktör: Teknolojik güçlerin tanımı, eğitim turizmi davranışı da dahil olmak üzere eğitim turizm iş faaliyetlerini etkileyen hem sert hem de yumuşak teknolojiden oluşmaktadır (Lee, 2008). Eğitim turizmi bağlamında teknoloji, eğitim turizm kaynaklarının ve hizmetlerinin eğitim turizmi destinasyon organizasyonu ve tedarik lojistiğinin yönetimine bilgisayar ve mikroelektronik uygulamalarına odaklanmaktadır. Internetin genişlemesini

kontrol etmek ve bilgisayarlı kayıt sistemleri diğer faktörlerin yanı sıra eğitim turizm endüstrisinin seçim sürecinin etkilemektedir. Teknoloji değişimlerinin eğitim turizmi performansını hızla etkilemektedir. Örneğin, eğitim turizmi pazarlaması uygulamaları, çevrimiçi bilgi ve kayıt geliştirmedeki değişikliklere göre ayarlanmaktadır (Anthony vd., 2004).

Sosyal / Kültürel Faktör: Teorik olarak, uluslararası duyarlılığın ve küresel anlayışın gelişimi, eğitim turizmi perspektiflerini sosyal-ekolojik bir çerçevede insan koşullarının genel olarak tanınmasını kapsayacak şekilde güçlendirmektedir (Carlson vd., 1990). Eğitim turistinin iletişimi genişletme isteği (Rhodes, 2010), kültürlerarası deneyim arayışı ve uluslararası bağlantılar kurma fırsatları (Mazzarol ve Soutar, 2002) varış yerinin seçimi konusunda eğitim turizmi kararını etkileyen sosyal / kültürel faktörler olarak belirlenmiştir. Akran grubu ve ilişkinin etkisi, uluslararası turistlerin akış yönünü belirlemede de önemli rol oynamaktadır (Mazzarol vd., 1997).

Ebeveyn etkisi veya öneri (Baharun, 2006), arkadaş / akran grubunun etkisi (Licata ve Maxham, 1998), mezun önerileri (Chen, 2007), öğretmenler / akademisyenlerin tavsiyesi (Chen, 2007) ve eğitim turizmi iş çalışanlarının davranışları, eğitim turistinin varış yeri seçimi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Bu durumda, eğitim turizm endüstrisinin, eğitim turisti çalışanlarının davranışlarının yanı sıra eğitim turistlerinin eğitim turizmi destinasyonlarına veya endüstrilerine karşı tutumlarını etkileyebilecek sosyal faktörlere özel dikkat göstermesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Fiziksel / Çevresel Faktör: Bu, eğitim turistinin bir varış yerinin seçim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır, bundan dolayı eğitim turizmi işletmelerinin faaliyetlerini de etkilemektedir. Hava ve iklimin etkileri, eğitim turizmi destinasyonlarının seçiminde sıklıkla önemli bir kriter olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim turistinin çevre güvenliği ve emniyet konusundaki algıları, ev sahibi ülkenin eğitim turisti gönderen ülkeye olan yakınlığı ve varış yerindeki ırksal ayrımcılığın derecesi, eğitim turistinin seçimini etkileyen çevresel faktörlerdir (Kleckley, 2008). Bu faktörler eğitim turizmi paydaşları tarafından kontrol edilemez; fakat ticari faaliyetleri sırasında buna uyum sağlayabilirler.

Politik Faktör: Bu, eğitim turizmi işletmesinin faaliyet gösterdiği kuralları ve çerçeveleri oluşturan politik / yasal sistemleri ifade etmektedir (McMahon, 1992). Hükümet politikaları, eğitim turizmi iş faaliyetlerini desteklemekte, teşvik etmekte ve eğitim turizmi işinin nasıl yürütüleceğini tanımlamaktadır (Alugbo, 2002). Siyasi güçlerdeki değişiklikler, yerel, bölgesel veya ulusal düzeyde düzenli bir yasama temelinde görünmekte ve eğitim turizmi endüstrisinin faaliyetleri üzerinde ciddi bir zorluk oluşturmaktadır (Okoli, 2001). Bu

gibi durumlarda, ev sahibi ile gönderen ülkeler arasındaki dış ticaret anlaşmalarına ilişkin konular (Lee, 2008), güvenlik politikası (Mazzarol ve Soutar, 2002), para ve maliye politikası (Chen, 2007), ev sahibi ülkenin göç ve dış politikası (Becker ve Kolster, 2012) eğitim turizmi endüstrisinin faaliyetleri ve eğitim turistlerinin davranışları üzerinde olumlu veya olumsuz etkiye sahiptir. Bir eğitim turizmi destinasyonu seçerken eğitim turistinin seçim davranışını etkileyen diğer siyasi faktörler, ev sahibi ile gönderen ülke arasındaki siyasi bağdır (Mc Mahon, 1992).

2.9. Eğitim Turizminin Etkileri

Bugün, milyonlarca uluslararası öğrenci yurtdışında okumaktadır ve bazı ülkeler gelecek planlarında belirli sayıda uluslararası öğrenciye sahip olmayı planlamaktadır. Örneğin Malezya 2020 yılına kadar 200.000 uluslararası öğrencinin hedefini belirlemiştir (Mohe, 2011). Bir topluluktaki uluslararası öğrenci sayısı arttıkça, bu topluluktaki varlıkları da artmaktadır. Bu nedenle yabancı öğrencilerin yerel halk üzerindeki etkilerinin incelenmesi de gerekmektedir.

Öncelikle, uluslararası öğrenciler eğitimin içeriğini ve prosedürünü değiştirme potansiyeline sahiptir. Öğretmenlerin, öğrenme konusundaki eski deneyimleriyle uyumlu olmayan yeni öğretim yaklaşımlarını dikkate almaya zorlayan ve motive eden sınıf tartışmalarına uluslararası bir bakış açısı getirdikleri söylenebilir. Bu nedenle, bu kültürlerarası farklılıklar genellikle öğretmenlerin öğretme ve öğrencilerin davranış biçiminde bir değişikliğe yol açabilmektedir. Bununla birlikte, sınıfa uluslararası bir bakış açısı getirme potansiyeli olmasına ve bunun nasıl sağlanacağını gösteren bazı örnekler olmasına rağmen, bu tür faaliyetlerin sonuçlarını ya da kapsamını araştıran araştırmaların sayısı azdır (Education Count, 2014).

Öğrenciler, bölge sakinlerinin ve öğrencilerin önceki beklentilerini ve inançlarını sorgulayan yeni görme ve düşünme yöntemlerini izlemektedir. Bazen eğitim turistleri daha geniş bir benlik anlayışı ve tüketicilik, bireycilik ve ırk temelli kimlik hakkında yerel ev sahibi perspektifleriyle yüzleşmeyi sağlamaktadır. Öte yandan, öğrenciler daha büyük bir uluslararası anlayışla geri dönmektedir. Genel olarak, eğitim turistinin ev sahipliği yapan gruplar üzerindeki en yaygın gözlemlenen etkileri daha iyi bir küresel dil yeterliliği, farklı kültürlerden, politikalardan ve farklı milletlerden gelen topluluklar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaktır (IAEC 2014).

Stephenson (1998) öğrenci değişiminin yanı sıra, ev sahibi toplumun onlarla temasta bulunan bölümlerinin kültürel olarak farklı deneyimlerden etkilendiğini belirtmiştir.

Stephenson (1998) ev sahibi öğrencilerin uluslararası öğrenciler üzerindeki etkilerini inceleyerek her iki tarafın farklı kültür ve değerlere uyum sağlamanın zor olduğunu ve bu deneyimin öngörülenden daha olumsuz olduğunu gözlemlemiştir. Peterson (1997) gelişmiş bir ulustan gelen bir öğrenci, yabancı öğrencilerin tercih ettiği yabancı bir üniversiteye giderse, her iki taraf da yeni olanların geniş toplumsal karşıtlıklarına asla tam olarak rastlayamayacaksa kültürel veya sosyal sınıf sorunlarının ortaya çıkacağını belirtmiştir.

Bir kavram olarak, uluslararası iletişim fakülte, personel ve yabancı lisans ve yüksek lisans öğrencileri gibi uluslararası insanlarla iletişimi kapsamaktadır. Ev sahibi ülkeninkinden farklı sosyal ve kültürel koşullarda eğitim gören alan uluslararası öğrencilerin, büyük bir çeşitlilik kaynağı olduğunu; akademik kurumlarda uluslararası eğitim için zengin bir kaynak oluşturduğu ve kampüste yalnızca entelektüel ve kültür yaşamı değil aynı zamanda öğrenci sayısını da arttırdığı ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (Choudaha ve Chang, 2012). Bundan dolayı, yerli öğrenciler yabancı öğrencilerin varlığıyla farklı kültürlerle maruz kalmaktadır. Yerli ve uluslararası öğrencilerin iletişimi, birbirlerinin kültürlerinin anlaşılmasını derinleştirmekte ve gelecekte bilgi, düşünce ve yardım alışverişi ağlarını geliştirmektedir (Andrade, 2009).

Geçtiğimiz yıllarda, yerli öğrenci adayları için akran eşleştirme programlarının eğitim avantajları bazı araştırmacılar tarafından araştırılmıştır. Örneğin, Geelhoed vd. (2003) yaptıkları çalışma ile Amerikalı öğrencilerin yeni kültürel bakış açıları edindiklerini, anlayış geliştirdiklerini ve kültürlerarası bağlantılarında daha yetkin ve yetenekli olduklarını göstermiştir. Yazara göre, ABD'deki öğrencilerin arkadaşlarının ve ailelerinin yabancı öğrencilere karşı tutumları, ABD'deki öğrencilerin uluslararası meslektaşları ile olan etkileşimlerinin devam etmesinden olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca, kültürlerarası iletişiminin etkileri konusundaki araştırmasında Cheney (2001) yapılandırılmış uluslararası iletişim ile hem yerli hem de uluslararası öğrenciler için iki özel avantajın ortaya çıkabileceğini belirtti. İngilizce ve yabancı dil kullanımı konusundaki farkındalığı arttırmak ve uluslararası dostlukların gelişimi. Bunların hepsi Amerikalı öğrenciler işgücüne girdiğinde değerli bir kültürel, ekonomik, sosyal ve politik bilgi kaynağı olarak hizmet edebilmektedir. Ayrıca, giderek küreselleşen ve birbirine bağlı bir dünyada, yerli öğrenciler, artan kültürel anlayış ve becerilerden edinilen çeşitli geçmişlere sahip insanlarla etkili bir şekilde çalışma konusunda rekabetçi bir avantaja sahip olacaklardır (Montgomery, 2009).

Yerli öğrenciler bilişsel becerilerini uluslararası öğrencilerle iletişim kurarak geliştirebilmektedir. (Montgomery, 2009) çeşitlilik deneyimlerinin etkilerini incelemiş ve uluslararası öğrencilerle yapılan önemli tartışmaların, Kafkasya'lı kız öğrencilerin

düşüncesini olumlu yönde etkilediğini belirlemiştir. Çeşitlilik etkileri üzerine yapılan başka bir araştırmada, Hu ve Kuh (2003) uluslararası öğrencilerle etkileşimin, erkek öğrencilerle kız öğrenciler, birinci sınıf öğrencileri ve ikinci sınıf öğrencilere göre daha muhtemel olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, kişisel gelişim, genel eğitim, mesleki hazırlık, bilim ve teknoloji, toplam kazanımlar, entelektüel gelişim ve çeşitlilik yeterlilik önlemlerinin etkileşimli çeşitlilik deneyimlerinden olumlu yönde etkilendiğini bulmuşlardır. Ev sahibi ve misafir arasında kültürlerarası bir iletişim olmasına rağmen, araştırmalar kültürlerarası iletişimin oluşumunun düşük olduğunu ve uluslararası öğrencilerin daha fazla iletişim beklediklerini ve daha fazla temas beklediklerini ortaya çıkarmıştır (Education Count, 2014).

2.10. Türkiye’de Eğitim Turizmi

Bugün dünyada birçok ülkede ve bölgede eğitim turizmi hızla büyümeye başlamıştır. Bu ülkelerden bazıları ise İngiltere, ABD, İsveç, Avustralya ve Kanada’dır. İnsanlar bu ülkelere her türlü eğitsel faaliyetler için gitmektedirler. Kimileri üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi almak için, kimileri dil okullarında eğitim almak için, kimileri konferanslara katılmak için, kimileri ise staj programlarına katılmak için gitmektedir. Eğitim turizmi savaş gibi ciddi durumlar oluşmadığı müddetçe yapıldığı yere iyi bir ekonomik kazanç sağlamaktadır. Eğitim turizmi diğer turizm türleri gibi mevsimsel risklerden de etkilenmemektedir. Yapıldığı yerin ekonomik refahını artırmaktadır. Genel olarak, üniversiteler için gelen eğitim turistleri geldiği üniversitenin bulunduğu destinasyonda uzun süre ikamet edeceğinden yerel halka çok büyük katkı sağlayabilmektedir. Bu yerlerde, evlerde barınacaklarından kiralama yolu ile ev sahiplerinin ekonomilerine de katkıda bulunabilmektedirler. Eğitim turizmi bir ülkenin ekonomisine yüzdelik olarak ciddi katkılar sağlamaktadır. Örneğin; KKTC, ondan fazla üniversite ile eğitim turizmini gerçekleştiriyor ve bu üniversitelere gelen kişiler en az 2 yıl, en fazla 4 yıl ve üzeri kaldıklarından KKTC ekonomisinin %40’ını sağlamaktadır (Kozak ve Bahçe, 2009).

Bundan başka, eğitim turizmi ile yapılan kongre ve seminerler aracılığıyla birçok yerden insanlar bu faaliyetlerin yapıldığı yerlere gelmekte ve bu yerlerde kongre ve seminerlerin uzunluğuna göre konaklamak zorunda kalmaktadır.

Üniversite sayısının 206’ya çıkması, 117 ülkeye vizelerin kalkması veya evize verilmesi ile beraber Türkiye’nin eğitim turizmi destinasyonlarından biri olma potansiyeli çok yüksektir. 20 bine yakın yabancı öğrencinin çoğu tıp ve mühendislik okumak için Türkiye’ye gelmektedir. Üniversitelerde İngilizce bölümlerin çoğaltılmasıyla bu rakamın ikiye katlanacağı varsayılmaktadır.

2.11. Uluslararası Eğitimin Tanımı

Hükümetler ve bireyler, küreselleşme ile birlikte daha geniş bir ufka sahip olabilmek, dünyanın konuştuğu ortak dili, kültürel değerleri ve iş yapma tekniklerini öğrenip anlayabilmek için yükseköğrenime daha çok önem vermeye başlamıştır. Öte yandan nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyaç, yükseköğrenim konusuna verilen önemin artmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda bir öğrencinin uyruğu olduğu ülkenin dışında eğitimine devam etmesi, uluslararası eğitim olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası eğitime verilen önem ve nitelikli iş gücüne olan ihtiyaç, uluslararası öğrenci sayısının ciddi ölçüde artmasını sağlamıştır. Bir öğrencinin yabancı bir ülkeye giderek eğitimine o ülkede devam etmesi, uluslararası eğitimin en yaygın şeklidir (Hayden, 2006: 34).

Küreselleşmenin getirdiği hızlı gelişim ve değişim karşısında uyum sağlamak isteyen ülkeler, yenilikçi vizyona sahip bir iş gücüne gereksinim duyarlar. Bu durumda ülkeler “dünya vatandaşı” olarak da ifade edilen bir iş gücüne sahip olabilmek için uluslararası eğitime daha çok önem verirler (Küçükcan ve Gür, 2009: 22).

2.12. Uluslararası Eğitimin Gelişimine Etki Eden Faktörler

Küreselleşmenin etkisi ile birlikte siyasal, sosyal, kültürel, teknoloji gibi birçok alanda önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerin en belirgin görüldüğü alanlardan biri de eğitim sektörü olmuştur. Eğitimde; üniversite kavramı, yükseköğretim hizmetleri, eğitim ve öğretim metotları gibi daha birçok konuda yaşanan köklü değişimler, uluslararası eğitimin ortaya çıkmasında katkı sağlamıştır (Aktan, 2007: 37).

Dünyada genelinde uluslararası eğitimin gelişmesine etki eden temel faktörler aşağıdaki gibidir;

- Küreselleşme: Küreselleşme ile birlikte dünya küçülmüş ve serbest dolaşım başlamıştır. Yani başka bir ifade ile küreselleşme, dünyanın tek bir pazar haline gelmesine neden olmuştur (Altbach, 1999: 21).
- İngilizcenin küresel bir dil haline gelmesi: Dünyanın küçülmesi ile birlikte konuşulan ortak bir dilin ortaya çıkması ve bu dilin herkes tarafından öğrenilmek istenmesi uluslararası eğitimin artmasına neden olmuştur (Kaçmazoğlu, 2002: 44).
- Bilgi çağı: Öğrenmeyi herkes tarafından mümkün hale getirdiği ve eğitim teknolojilerinin gelişimini sağladığı için sanayi devriminden sonra insanlığın şahit olduğu en önemli değişim olarak görülmektedir. Bilgi çağı ile eğitimin artık sadece bireyin bulunduğu ülkede değil dünyanın her yerinde erişebileceği bir duruma gelmiştir (Kaplan, 1991: 6).

- Rekabetin artması: Rekabet, ülkelerin uyguladıkları politikalar sayesinde küresel pazarın koşullarına uygun ve rakipleri karşısında daha etkin olabilmeyi ifade etmektedir (Toulmin, 1999: 906). Ülkeler söz konusu bu rekabet ortamında üstünlük sağlayabilmek için uluslararası eğitime önem vermişlerdir. Ancak bu noktada rekabet ülkeler arasından değil daha ziyade Apple ve Samsung ya da Fuji ve Kodak gibi uluslararası şirketler arasında görülmeye başlamıştır (Toulmin, 1999: 905).
- Yükseköğretime olan talebin artması: Yükseköğretim gören öğrenci sayılarına bakıldığında, hem gelişmekte olan hem de gelişmiş olan ülkelerde özellikle ikinci Dünya savaşıdan sonra bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Yükseköğretime katılan öğrenci sayısındaki bu artışın nedeni ise modern toplumun gereği eğitilmiş insana duyulan ihtiyaç olmuştur (Öğüt, 2003: 14).
- Teknolojik gelişme: Teknolojinin ilerlemesi ile bilişim teknolojisi daha ucuz bir hale gelerek daha yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak bilgi akışı da hız kazanmıştır. Aynı zamanda ilerleyen teknoloji karşısında bu alanlarda nitelikli iş gücüne olan ihtiyaç artmış ve yükseköğrenim bir zorunluluk haline gelmiştir (Öğüt, 2003: 14).

Uluslararası eğitimde etkili olan tüm bu dinamiklerin yanında sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde önemli değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Bu süreçte hammaddenin ve beden iş gücünün ağırlıklı olarak kullanıldığı bir üretim anlayışından, bilgiye dayalı bir üretime geçilmiştir. Kurulan bu yeni sistemde refahın ve gelişmişliğin temeli, bilgi ve bilgiyi üreten bireylerin düşünce ve fikirlerine dayanmıştır. Sanayi toplumunda ekonomik kalkınmanın sağlanmasında kullanıldıkça tükenen kaynaklardan, bilgi çağında ise kullanıldıkça yaygınlaşan bir bilgidir söz edilmektedir. Bu nedenle bilginin üretildiği yer olan üniversiteler, ülke kalkınmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Üniversiteler aynı zamanda, bilgi temelli bir ekonominin ürettiği yeni meslekler için de yetişmiş insan gücünün kaynağı konumundadır. Üniversiteler de küreselleşme ile birlikte dışa açılmış ve yükseköğretim alanında rekabete girmiştir. Bilhassa ilk önce ABD, İngiltere ve Avustralya uluslararası eğitimde üniversiteleri ile ön plana çıkmıştır. Ancak daha sonra Hollanda, Fransa ve Almanya da uluslararası eğitim sektöründen pay alabilmek için yeni stratejiler geliştirmiştir (Egroun ve Polak, 2005: 45).

Sonuç olarak üniversiteler ve yükseköğretim kurumları, uluslararası rekabette ve yenilikçilik adına önemli bir potansiyeldir. Dolayısıyla uluslararası eğitimin sunduğu bu olanaklardan vazgeçilmemesi gerekmektedir (Küçükcan ve Gür, 2009: 20).

2.13. Uluslararası Eğitim Gezileri

Çalışmanın bu bölümünde Uluslararası eğitim gezilerinden; Bologna Süreci ve Socrates Programı ele alınmaktadır. Socrates Programında ise; Örgün Eğitim (Comenius), Yaygın Eğitim (Grundtvig) ve Lingua Programı (Dil Öğretimi ve Öğrenimi) konularına değinilmektedir.

2.13.1. Bologna Süreci

Bologna Süreci, İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya Eğitim Bakanları tarafından 1998’de gerçekleştirilen bir toplantı sonrasında yayımlanmış oldukları Sorbonne Bildirisiyle başlamıştır. Ancak daha sonra 1999’da 29 Avrupa ülkesinin sorumlu bakanlarınca imzalanması neticesinde resmiyet kazanmıştır. Böylece Avrupa’ da ilk defa ortak bir yükseköğretim alanı oluşturma fikri ileri sürülmüştür (Gümrükçü, 2007: 259).

Bologna Süreci’nin 6 temel hedefi bu bildiride duyurulmuştur. Bu hedefler (Soran vd., 2006: 56);

- Yükseköğretim sürecinin Avrupa boyutunu ilerletmek,
- Yükseköğretim alanında kalite güvencesi sistemlerini kurmak ve yaygın hale getirmek,
- Yükseköğretim alanında Lisans ve Yüksek Lisans olacak şekilde iki kademeli sisteme geçmek,
- Birbiri ile kıyaslanabilir bir yükseköğretim derecelendirme sistemi oluşturmak. (Diploma eki uygulaması),
- Sistemi yaygın hale getirmek. Hem öğrencilerin hem de öğretim görevlilerinin bu sektörde hareketli olmasını sağlamak ve
- Avrupa Kredi Transfer Sistemini (European Credit Transfer System, ECTS) hayata geçirmektir.

Bologna Bildirisi yayımlandıktan iki sene sonra Bologna sürecine Türkiye, Hırvatistan, Lihtenştayn ve Kıbrıs Rum Kesimi de dâhil olmuş ve ülke sayısı böylelikle 33’e yükselmiştir. Daha sonra bu 33 ülkenin sorumlu bakanları Bologna süreci ile ilgili öncelikleri belirlemek üzere Mayıs 2001’ de Prag’da toplanmış ve 3 hedef daha belirlemişlerdir. Bu hedefler (Soran vd., 2006: 56);

- Hayat boyu öğrenimin sürdürülmesi için teşvik edilmesi,
- Bologna sürecine öğrenciler ve yükseköğretim kurumları tarafından aktif katılım gösterilmesi ve
- Avrupa Yükseköğretim Alanı’nın çekici kılınmasıdır.

2003 yılında Berlin’de toplanan, 7 ülkenin daha katılımı ile ve aralarında Türkiye'nin de olduğu 40 ülkenin Eğitim Bakanı tarafından Berlin Konferansı’nda alınan kararlar şunlardır (Soran vd., 2006: 57);

- Hayat boyu eğitim imkânları arttırılmalı,
- Hareketlilik arttırılmalı,
- Yüksek Öğretimde Avrupa tarafı ön plana çıkarılmalı,
- Bilginin topluma yararlı hale getirilmesi sağlanmalı,
- Daha öne hedeflenmiş olan kalite güvence sistemi, 2005 yılına kadar oluşturulmalı,
- Mezuniyet derecelendirme sistemi anlaşılabilir ve kıyaslanabilir olmalı,
- Avrupa Yükseköğretim Alanı çekici kılınmalıdır.

2005 yılında Norveç’in Bergen kentinde dördüncüsü düzenlenen “Avrupa Eğitim Bakanları” Konferansı’na beş ülkenin daha katılması ile üye sayısı 45’e yükselmiştir. Burada 2005-2007 yıllarında gerçekleştirilmesi düşünülen dört öncelik alanı belirlenmiştir. Bu alanlar (Tanyeri 2006: 57);

- Avrupa Yükseköğretim Alanı ve Avrupa Araştırma Alanı arasında bir bütünlük sağlamak,
- Bologna Sürecinin sosyal yöne ağırlık vermek,
- Öğrenci ve Öğretim Görevlilerinin Hareketliliğini sağlamak ve
- Avrupa haricindeki ülkeler ile de iş birliği yapılmasıdır.

Ayrıca bu konferansta 2007 yılına kadar tamamlanması öngörülen dört temel konu ile ilgili bir değerlendirme raporunun (Stocktaking Report) oluşturulmasına da karar verilmiştir. Bunlar (<http://bologna.yok.gov.tr>, erişim tarihi: 12.05.2018);

- Doktora programını da içeren ortak bir yükseköğretim programı oluşturmak,
- Yükseköğretimde daha esnek bir öğrenim sağlamak,
- Ulusal Yeterlilik ile ilgili uygulamalar oluşturmak ve
- Avrupa Kalite Güvencesi Birliği (European Association of Quality Assurance, ENQA)’nin Avrupa Yükseköğretim alanında bulunan yükseköğretim kurumlarında uygulamak üzere geliştirmiş olduğu "Kalite Güvencesi Standartları ve Uygulama Prensipleri"ni üye ülkelerde uygulamaktır.

2009 yılında yapılan Leuven Bakanlar Konferansı Bildirgesinde, 2010 yılından sonra gerçekleştirilmesi planlanan öncelikli hedefler belirtilmiştir. Bu çerçevede yukarıda belirtilen ana faaliyet alanlarına ilaveten 10 yıl içerisinde yükseköğretim tarafından takip edilmesi ve geliştirilmesi gereken öncelikli faaliyet alanları şu şekildedir;

- Hareketlilik,

- Sosyal boyut ve
- Hayat boyu öğrenmedir.

Özet olarak Bologna Süreci, 2010'a kadar süren ve Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturmayı hedef alan bir düzenlemedir. Aynı zamanda Uluslararası kuruluşların desteği ile 47 ülkenin (en son Karadağ'ın bağımsızlık ilanından sonra ülke sayısı 46 olmuş ve Kazakistan'ın da bu sürece katılması ile sayı 47'ye çıkmıştır.) oluşturduğu farklı bir süreçtir. Bologna sürecinde ülkeler arasında herhangi bir anlaşma yapılmamıştır. Bildirilerin yasal bir dayanağı yoktur. Bütün ülkeler bu sürece kendi istekleri doğrultusunda katılmıştır (Tanyeri 2006: 57).

Türkiye'de yükseköğretim alanında ulusal yeterlilikler çerçevesinin oluşturulması yönünde yapılan ilk çalışma, 2005' de Yükseköğretim Kurulunca Bergen'de düzenlenen ve Ulusal Yeterlilikler Çerçevesinin oluşturulmasına karar verilen Bakanlar Toplantısından sonra başlatılmıştır (<http://bologna.selcuk.edu.tr>, erişim tarihi: 12.05.2018);

2.13.2. Socrates Programı

Socrates, Avrupa Birliği'nin eğitim alanında uyguladığı en kapsamlı programdır. Ayrıca Avrupa'da her yaş ve seviyede eğitim veren ilk program olması itibari ile hayat boyu öğrenme kavramını ortaya çıkartmıştır. Socrates, okul öncesi eğitim ile başlayıp doktora kadar her seviyedeki eğitimin ve mesleki eğitim kurumları arasında da öğrenci, öğretim görevlisi, öğretim personeli ve yönetici destekli projelerin oluşturulduğu bir programdır. Socrates Programı 30 Avrupa ülkesini içermektedir. Programın belirlediği hedefle şunlardır (Bardakçı, 2005: 13);

- Eşit fırsat yaratarak eğitimde Avrupalı bir bilincin geliştirilmesini sağlamak,
- Avrupa dillerini öğrenmeye teşvik etmek,
- İşbirlikçi ve eğitim amaçlı bir yaklaşım ile değişime destek vermek ve engelleri yok etmek ve
- Eğitim alanında her türlü yeniliği teşvik etmek ve ortak bir politika belirlemektir.

Socrates Programının faaliyetleri ise şunlardır (Sancak, 2009: 21);

- Pilot uygulamalar,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanılması,
- Kurumlar arasında karşılıklı değişimin uygulanması,
- Avrupa bilgi, iletişim ve işbirliği ağları,
- Dil becerisinin kazanılması ve geliştirilmesi,

- Değerlendirme ve incelemedir.

“Türkiye, 2000 yılında Socrates II programına katılmış ve programdan faydalanabilmek için 19 Mart 2001 yılında Ulusal Programını ilan etmiştir (Gündoğan, 2003: 18).

2.13.2.1.Örgün Eğitim (Comenius)

Örgün Eğitim (Comenius), okul eğitiminde kalitenin artması ve Avrupa boyutu ile güçlenmeyi hedef alan yaşam boyu bir öğrenim programıdır. Comenius, ülkeler arasındaki iş birliğini sağlayan ve geliştiren, okul eğitimi alanlarında görevli çalışan personellere mesleki gelişimlerinde katkı sağlayan ve bu yönde yapılan çalışmalara destek veren bir programdır. Aynı zamanda Avrupa dillerinin daha yaygın bir hale gelmesini teşvik ederek kültürler arasında etkin bir diyalogun oluşmasında da katkı sağlamaktadır (Ulusal Ajans, 2013).

Comenius programına Türkiye, İzlanda, Norveç ve Lihtenştayn ile 27 AB ülkesi dâhil edilmiştir. Comenius programı kapsamında yürütülen alt faaliyetler şu şekildedir (Ulusal Ajans, erişim tarihi: 25.12.2018).

- Okul Ortaklıkları,
- Comenius Ağları,
- Çok Yönlü Projeler,
- Comenius Asistanlığı ve Hizmet-içi Eğitim,
- Comenius Regio (2009) ve
- Bireysel Öğrenci Hareketliliği (2010),

Örgün Eğitim (Comenius) programı ile elde edilmek istenen hedefler şunlardır (Ulusal Ajans, 2013).

- Program kapsamında öğrenci ve eğitim görevlilerine Avrupa’da bulunan çeşitli kültür, dil ve düşünce yapılarının tanıtılması,
- Öğretmen yetiştiren kurumlar ve okul arasında uluslararası iş birliğinin teşvik edilmesi,
- Okulda eğitim gören öğrencinin eğitiminde ve okul eğitiminde görevli personelin eğitiminde bilişim ve iletişim teknolojilerinden yararlanılması,
- Farklı kültürler açısından farkındalık yaratılması ve teşvik edilmesi,
- Okul eğitimi alanında uluslararası eğitimin geliştirilmesi,
- Çağdaş dillerin öğretiminin teşvik edilmesi,
- Hem az kullanılan hem de eğitimi verilen dillerde öğretmenlerin dil yeteneklerinin geliştirilmesi,

- Daha çok çeşitte yabancı dil öğretiminin teşvik edilmesi,
- Dil eğitimi veren öğretmenlerin eğitsel yeteneklerinin geliştirilmesi,
- Eğitsel yöntemlerin ve eğitimde kullanılan materyallerin geliştirilmesi,
- Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerde başarısızlıkla mücadele edilmesinin ve fırsat eşitliğinin sağlanmasının teşvik edilmesi,
- Okul idaresi tarafından düzenlenen çalışmaların uluslararası boyutta yaygınlaştırılması,
- Kişisel gelişimleri açısından öğrencilere destek verilmesi,
- Her öğrencinin ve öğretmenin konuştuğu yaban dil sayısının ve seviyesinin artırılması,
- Irkçılık ile mücadelenin desteklenmesi.

2.13.2.2.Yaygın Eğitim (Grundtvig)

Grundtvig Programı, yetişkinlere yönelik uygulanan bir eğitim programıdır. Program kapsamına örgüt eğitimin dışındaki ve her yaştaki bireyler dâhil edilmektedir. Bu program ile bireylere bilgi ve becerilerini geliştirebilmeleri için çeşitli imkânlar sunulmaktadır. Grundtvig Programı ayrıca istihdamın artırılmasına ve toplumun değişikliklere uyum sağlamasına da destek veren bir programdır. 2000 yılında yürürlüğe giren bu program, yaşam boyu öğrenmeye dayalı bir anlayış çerçevesinde faaliyet göstermektedir (Ulusal Ajans, erişim tarihi: 25.12.2018).

2.13.2.3.Lingua Programı (Dil Öğretimi ve Öğrenimi)

Lingua Programı, bilhassa yabancı dil konusundaki projelere öncelik tanımaktadır. Dil eğitiminin “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları” tarafından yürütülen faaliyetlerin arasında özel bir yeri vardır (Şahin, 2006: 13).

Socrates programlarının tamamında bireylerin yabancı dil bilme sayılarında artışın sağlanmasına yönelik hedefler vardır. Lingua programında hedef kitle ise, bir gruba mensup olan bütün bireylerdir. Yani bebek çağından okul öncesi döneme kadar ya da tüm öğrenciler gibi çeşitli gruplamalar yaparak bütün Avrupa ülkelerini ve yediden yetmişe herkesi programa katmaktadır. Ancak Lingua programı, bir dil öğrenme kursu niteliğinde değildir. Başka bir ifade ile belirlenen bu hedef kitlelere yabancı dil eğitimini doğrudan vermemektedir. Lingua Programı kişilere özgü bir program da değildir. Lingua programı yalnızca ilgili kurumlara yönelik bir program olup belirli bazı amaçları vardır. Bunlar (<http://www.uim.aku.edu.tr/lingua.htm>, erişim tarihi: 12.05.2018).

- Yabancı dil öğrenimi açısından mevcut kaynaklara herkes tarafından kolayca erişilmesinin sağlanması,
- Dil eğitimi ve öğrenimi için gereksinim duyulan araç ve gereçlerin üretiminin gerçekleştirilmesi ve yaygın hale getirilmesi,
- Farklı yöntemler geliştirilerek dil öğreniminin kalitesinin artırılması,
- Yabancı dil bilmenin avantajları ve faydaları hakkında bireylerin bilinçlendirilmesi,
- Hayat boyu yabancı dil eğitiminin özendirilmesi,
- Avrupa Birliği dilsel çoğulculuk anlayışının korunması ve geliştirilmesi,
- Teorikte ve uygulamada meydana gelen gelişmeler ile ilgili bilgi edinilmesi ve ilgili yerlere aktarılması,
- Socrates Eğitim Programı kapsamında olan Avrupa Ülkelerinin yurttaşlarına topluluğa üye ülkelerin konuştuğu dillerin öğretilmesidir.

2.13.3. Erasmus Programı

Erasmus programı, adını 1465-1536 seneleri arasında yaşamış ve hümanizm akımının yaratıcılarından olan Hollandalı Desiderius Erasmus'tan almıştır. Erasmus dogmatik fikrin yok edilmesi, insan hakları ve hürriyet konuların yaygınlaşması amacıyla Avrupa'nın değişik üniversitelerinde çalışmalar da bulunmuş ve yaşamını bütün insanlığı ilgilendiren bilgelik kavramını ilerletmeye adanmıştır. Erasmus, 16. asrın başlarında devrin en çok dikkat çeken eğitim bilimcilerinin başında yer almaktaydı. Otoriter idarelerin tenkitini yaparak bilhassa hümanizme odaklı bir eğitim düzenini barındıran yeniliklerin çalışkan bir savunucusu olmuştur (Rençber, 2005: 34).

Erasmus programı, Avrupa'daki yükseköğretim kurumları arasında müşterek çalışma programlarına katkı sağlamak amacıyla Avrupa Komisyonu burs destek programı biçiminde oluşturulmuştur. Erasmus program ilk defa 1976 senesinde eğitim konusunda düzenlenen çalışma programını takiben pilot uygulama şeklinde uygulanmıştır. Erasmus programı 1995 senesinden başlamak üzere öteki AB eğitim programlarına dâhil edilmiştir. 1995–2000 seneleri arasında Erasmus çalışmaları Sokrates eğitim programının bir parçası olmuş, 1998 senesinde ise Bologna sürecine katılmıştır. Sokrates programı 2007 senesinde Hayat Boyu Öğrenme Programı'na (LLP) çevrilmiştir. 2007 senesinden sonra ise Erasmus programı hayat boyu öğrenme programının alt eylem sahası olarak biçimlendirilmiştir (Süngü ve Bayrakçı, 2010: 895-912).

Programın gayesi, Avrupa'da yükseköğretimin niteliğini yükseltmek ve Avrupa'daki eğitim sistemini kuvvetlendirmektir. Erasmus programı aracılığıyla eğitim alanında

gerçekleşecek çalışmalarda üniversiteler arasındaki iş birliğinin sağlanması, öğrencilerin ve akademisyenlerin Avrupa'da bulunan üniversitelerdeki karşılıklı hareketliliğinin (değişiminin) sağlanması, programa dahil olan ülkelerdeki faaliyetlerin ve elde edilen derecelerin akademik olarak kabul edilmesi ve şeffaflığın oluşturulması hedeflenmektedir. Bununla birlikte program Avrupa'da nitelikli yükseköğretim hizmeti sağlayan üniversitelerin kalifiyeli ve iş dünyasının ihtiyaçlarını karşılayacak kişileri eğitmeyi amaçlamaktadır (Duman, 2001: 74-80; Ulusal Ajans, 2005).

Erasmus programının en önemli hedefi, üniversiteler arasında devletlerarası iş birliğinin oluşmasını sağlayarak yükseköğretimin niteliğini yükseltmektir. Bu sebeple Erasmus programı ile öğrenim görmek amacıyla ülke dışına çıkan öğrencilerin gittikleri üniversitede sağladıkları bilgi ve deneyimleri, daha sonra bağlı oldukları üniversitelerdeki öğretim görevlilerine aktarmaları öğrenim gördükleri üniversitelerin kalitesinin arttırmaktadır (Ulusal Ajans, 2012, erişim tarihi: 25.12.2018).

Erasmus programı, yükseköğretim kurumlarının gerçekleştirdiği karşılıklı anlaşmalar doğrultusunda, öğrenci ve öğretim görevlilerinin programa dahil olmuş başka ülkelerdeki üniversitelerde eğitim/öğretim dönemlerinin sadece bir bölümünü geçirerek, akademik bilgilerini geliştirmeyi, faaliyetlere iştirak etmesini ve Avrupa ülkelerinin kültürlerini dünyanın her köşesinden gelen öğrencilere tanıtmayı hedeflemektedir. Bu süre 3 -12 ay arasında olabilmektedir (Gençer, 2009: 23).

Erasmus programı aracılığıyla değişik lisanların öğretilmesi sonucunda kültürler arasında bütünleşmenin çabuklaştırılması, değişik öğretim konuları ve uzmanlık konularında ortak çalışmaların yürütülmesi amaçlanmaktadır (Serbest, 2005: 105-123). Bununla birlikte programdan yararlanan bireyler şahsiyetlerini ve kültürlerini tanıtmaya imkân bulmakta, kendilerine karşı olan güvenlerini yükseltmekte, yabancı düşmanlığı konusunda daha duyarlı olmaktadır (Önder ve Balcı, 2010: 93-117). Erasmus programı, Avrupa Birliği'nin Avrupa yurttaşlığı kimliğini oluşturma amaçlarına hizmet etmektedir (Gür ve Küçükcan, 2009: 22).

Erasmus Programının esas amaçları aşağıda verilmektedir (Tokgöz, 2015: 1-2):

- Yükseköğretimde öğretim ve eğitim gören talebelerin bireysel gelişimlerini ve işe yerleşebilmelerini desteklemek,
- Yükseköğretim kuruluşlarında görev yapan çalışanların mesleki gelişimine katkıda bulunmak,
- Yükseköğretim kuruluşlarının niteliğini geliştirmek.
- Bilgi, beceri ve davranış gibi özelliklerin kazanılması hususunda kişilere yardımcı olunması,

- Yabancı lisan konusundaki yeterliliğin arttırılması,
- Değişik kültür ve ülkeler ile alakalı farkındalığın oluşturulması,
- Avrupa yurttaşlığı bilincinin yaygınlaştırılması,
- Milletlerarası iletişim ağlarının kurulması,
- Ülke dışında geçirilen öğrenim sürelerinde elde edilen yeterliliklerin kabul edilmesinin sağlanmasıdır.

Erasmus programı, Avrupa’da yükseköğretimin niteliğini yükseltmek ve programa dâhil olan üniversiteler arasındaki yardımlaşmayı özendirmenin yanında öğrencilere de birçok bireysel yarar sağlamaktadır. Erasmus programına katılan öğrencilerin, bu programa katılmalarındaki en önemli nedenler arasında, yabancı lisanlarını geliştirmek ve değişik kültürleri tanıyarak dünyada gelişen olayları farklı bakış açılarından değerlendirebilme kabiliyeti kazanmak olduğu birçok araştırmanın sonucunda ortaya çıkmıştır. Yürütülen araştırmalarda öğrenciler, Erasmus programının mesleki yaşamlarına ciddi katkılar sağladığını ve demokrasi kültürünün oluşumunda büyük bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte kimi öğrenciler, programın özgüvenlerini yükselttiğini anlatmışlardır. (Sancak 2009; Papatsiba, 2005: 29-65; Şahin 2007; Ünal 2011), Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezinin 2008 senesinde gerçekleştirdikleri çalışmalarda da aynı sonuçlar ortaya koyulmuştur. Bu çalışmalarda öğrenciler, Erasmus programının, en fazla yabancı dil becerisini ilerlettiğini ve değişik kültürlerle iç içe olma imkânı sunarak gelişen olaylara farklı perspektiflerden bakabilme becerisini geliştirdiğini ve kişinin kendine olan güvenini artırdığını dile getirmişleridir.

2.13.3.1. Yoğun Program Projeleri

En az biri Avrupa Birliği üyesi olmak şartı ile asgari 3 farklı ülkeden EÜB (Erasmus Üniversite Beyannamesi) sahibi kuruluşların ortaklık oluşturarak hazırladığı Yoğun Program projeleri aracılığıyla, hiç öğretilmeyen veya çok az miktarda yükseköğretim kuruluşunun ders programında bulunan uzmanlık dallarında bilgi ve beceri kazandırmak amacıyla hızlandırılmış eğitim programları hazırlanmaktadır. Bu programlar, öğrenci ve akademisyenlerin birden fazla farklı ulustan insanların oluşturduğu gruplar halinde çalışmalar yapmalarına ve tek bir kuruluştaki bulunmayan özel öğrenim ve öğretim imkânlarından yararlanmalarına ve üzerinde çalışılmakta olan alanda yeni bakış açıları edinmelerine olanak sağlamaktadır. Proje vasıtasıyla birlikte çalışma imkânı yakalayan akademisyenler öğretim kapsamı ve yeni ders programı yaklaşımları konusunda birbirleriyle fikir alışverişi yapabilmekte ve milletlerarası sınıf ortamında öğretim yöntemlerini sınavabilmektedirler. Yoğun Program Projelerinde özen

gösterilen en önemli konuların başında projelerin "*yenilikçilik*" özelliği barındırıp barındırmadığı gelmektedir. Çalışma süresi asgari 10 iş günü ve en çok 6 hafta ile sınırlı tutulmaktadır. Çalışma günlerine, hafta sonları dışında ara verilmemektedir. Yoğun Program, çoğunlukla proje teklifini yapan kuruluşun ülkesinde düzenlenmekle beraber, Hayatboyu Öğrenme Programı'na iştirak eden ülkelerin herhangi birinde de düzenlenebilmektedir (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 2009: 8).

2.13.3.2. Öğrenci Öğrenim Hareketliliği

Erasmus programı aracılığıyla, Erasmus Üniversite Beyannamesi sahibi yüksek öğretim kuruluşlarında ön lisans, lisans, yüksek lisans veya doktora seviyesinde bir örgün eğitim programında eğitim ve öğretim gören bireyler, farklı bir Avrupa ülkesinde dönem kaybı yaşamadan eğitimlerini sürdürmekte ve daha önce hiç bilmediği bir kültürü tanıma imkânı yakalamaktadırlar. Öğrenci öğrenim hareketliliği, aynı eğitim-öğretim senesi içerisinde 3 ila 12 ay arasında sürebilmekte ve geçirilen süre için öğrenciye maddi destek (hibe) sağlanmaktadır. Hibeler aylık olarak gidilen ülkelere göre değişmektedir. Arzu eden öğrenciler maddi destekten kendi istekleri ile vazgeçebilmektedirler. Fakat öğrenci hibe almamış olsa dahi Erasmus öğrenim hareketliliği faaliyetine bütün yükseköğretim yaşamı süresince sadece bir defa katılabilmektedir. Ön lisans ve lisans seviyesindeki birinci sınıf talebeleri öğrenim hareketliliği etkinliğine iştirak edememektedir (Ulusal Ajans, 2015).

Öğrenci öğrenim hareketliliğinden yararlanabilmek maksadıyla, talebelerin eğitim aldıkları üniversitelerde yer alan Erasmus koordinatörleri ile bağlantı kurarak müracaatta bulunmaları gerekmektedir. Programa katılacak öğrencide, örgün eğitimin herhangi bir basamağında asgari ikinci sınıf öğrencisi olmak ile tam zamanlı öğrenci olmak şartı aranmaktadır. Yüksek lisans ya da doktora programlarında okuyan öğrenciler için böyle bir koşul bulunmamaktadır. Müracaat edebilmek için en düşük genel not ortalaması koşulu lisans öğrencileri için 2,20/4,00 ve lisansüstü öğrencileri için 2,50/4,00 olarak belirlenmiştir (<http://erasmus.mu.edu.tr/>, erişim tarihi: 11.05.2018).

Öğrenci öğrenim hareketliliğinden yararlanan öğrencilerin bu sayede iş imkânları artmakta ve katıldıkları bu program onları iş başvurularında tercih sebebi yapmaktadır. Öğrenci değişim programından faydalanan öğrenciler farklı kültürlerle karşı yapıcı davranışlar sergilemekte, benlik duygusu gelişmekte, hayata karşı daha cesur, girişken, özgür ve cesaret sahibi olmaktadır (Teichler ve Maiworm, 1997: 486-489).

Hareketliliğin iktisadi yönü ile yeni mezunların Avrupa işgücü pazarında nitelikli kişiler olarak yer alması, kültürel yönü ise yeni mezunlar arasında Avrupa bilinci

oluşturularak Avrupa vatandaşlığı bilincinin yerleştirilmesi hedeflenmektedir (Gençer, 2009: 24).

2.13.3.3. Staj Hareketliliği

Staj hareketliliği, öğrenci öğrenim hareketliliğinin en değerli bileşenlerinden birisidir. Staj hareketliliğinin amacı, talebenin eğitim gördüğü konuda mesleki becerisini yükseltmektir. Staj hareketliliği, talebelerin Avrupa'da işe yerleştirebilirliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Staj programına katılmak öğrencinin diploma programı için mecburi tutulmamıştır. Fakat staj yapılacak alan, öğrencinin okuduğu mesleki eğitim programı ile alakalı bir alan olmak zorundadır. Staj hareketliliği süreleri asgari 2 en çok 12 ay olarak belirlenmiştir. Bir öğrenci öğrenim ve staj faaliyetlerinden her eğitim derecesi (lisans, yüksek lisans, doktora) için birden fazla hibeli veya hibesiz toplam 12 aya kadar faydalanabilmektedir. Faaliyet süresi hibesiz olsa dahi 12 ayı aşamamaktadır. Öğrenim süresi süresince her sınıfta ve öğrenim programlarının son sınıflarındaki öğrenciler okulu bitirdikten sonraki 12 ay içerisinde staj yapabilmektedirler. Okulu bitirdikten sonra yapılacak staj faaliyetinde müracaatın öğrencinin mezuniyetinden önce yapılmış olması gerekmektedir. Mezun olmuş öğrenciler staj için müracaatta bulunamamaktadır (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 2009: 5).

Staj hareketliliği (değişimi) için elverişli kurum ve kuruluşlar aşağıda verilmektedir (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi, 2009: 5):

- ECHE (Erasmus Charter) sahibi olan Yükseköğretim Kurumları,
- İşgücü pazarında veya eğitim, öğretim ve gençlik konularında etkin olan herhangi bir devlet veya özel sektör kuruluşu,
- Küçük, orta ve büyük ölçekli özel sektör veya devlet kuruluşları,
- Mahalli, bölgesel veya milli seviyede bir devlet kuruluşları,
- Ticaret odaları, esnaf ve meslek dernekleri ile sendikalar,
- Araştırma enstitüsü
- Vakıflar,
- Okul, enstitü ve eğitim merkezleri,
- Kâr amacı olmayan bir kurum, dernek ve sivil toplum kuruluşları,
- Kariyer rehberliği, mesleki danışmanlık ve bilgilendirme hizmeti sağlayan bir kurum.

2.13.3.4. Personel Hareketliliği

Personel hareketliliği, personel ders verme hareketliliği ve personel eğitim alma faaliyeti şeklinde gerçekleşmektedir. Personel ders verme hareketliliği, öğretim elemanlarının bir hafta ile altı hafta arasında görev yaptıkları kurum ile Avrupa Birliği ülkesi ve bir EÜB sahibi yükseköğretim kuruluşu arasındaki ders verme etkinliğinden oluşmaktadır. Bu etkinlik sayesinde Öğrenci hareketliliği programına herhangi bir sebepten dolayı katılamayan öğrenciler, değişik Avrupa ülkelerindeki üniversite hocalarından veya işletme çalışanlarından ders görerek değişik yaklaşımlardan ve değişik eğitim yöntemlerinden faydalanma olanağı bulmaktadırlar. Personel Hareketliliği aracılığıyla ülke dışında derslere giren akademisyenler de değişik perspektifler ile tanışma, yeni ilişkiler kurma ve akademik iş birliği olanakları elde etmektedirler. Ülke dışındaki kurumlardan gelerek yükseköğretim kurumlarında derslere giren öğretim görevlileri güncel iş hayatı ile ilgili olarak faydalı düşünceler üretebilmektedirler. Şayet Personel Hareketliliği iki yükseköğretim kurumu arasında yapılacak ise en az birisinin EÜB sahibi olması zorunludur. Fakat ülke dışındaki bir kuruluştan personel çağırılması durumunda, ilgili kuruluş EÜB sahibi olmayacaktır. Personel eğitim alma faaliyeti ise ülkemizde EÜB sahibi bir yükseköğretim kurumunda ders veren bir akademisyenin, EÜB sahibi değişik bir Avrupa ülkesindeki yükseköğretim kurumunda derslere girmesini mümkün kılan bir faaliyettir. Böylece yükseköğretim kurumu çalışanı, akademik alanı ile alakalı hususlarda en son gelişmeleri öğrenmekte, değişik bir kurumun tecrübelerinden yararlanma imkânını yakalamaktadır. Faaliyet bir hafta ile altı hafta arasında devam edebilmektedir (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 2009: 6-7).

2.13.3.5. Yoğun Dil Kursları

Öğrenci Öğrenim Hareketliliği veya staj hareketliliği etkinliğine iştirak eden talebeleri Erasmus dönemine hazırlamak maksadıyla kısa ve yoğun lisan kursları uygulanmaktadır. Kurslar parasız düzenlenmektedir. Bu sayede talebeler bilimsel faaliyetlerine veya stajlarına başlamadan önce gittikleri ülkenin lisanı ve kültürü hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Erasmus Yoğun Dil Kursu düzenleyen ülkeler: Belçika (Flemenk Topluluğu), Bulgaristan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Malta, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, İsveç ve Türkiye'dir (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 2009: 10-11).

2.13.3.6. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi – (ECTS)

Avrupa Kredi Transfer Sistemi, öğrenci hareketliliğine destek olmak ve öğrencilerin ülke dışında aldıkları eğitimlerinin kendi vatanlarında kabul edilmesini sağlamak amacıyla Avrupa Birliği tarafından 1980'li senelerin sonlarına doğru geliştirilmiştir. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi'nin esas amacı, değişik ülkelerin eğitim kurumlarında okuyan değişim talebelerinin, gördükleri derslerin sonuçlarının mümkün mertebe hakka ve hukuka uygun bir şekilde ilgili kurumlar tarafından karşılıklı olarak kabul edilmesini sağlamaktır. Böylelikle ilk başlarda kredi transferi amacıyla tasarlanan bu kredi düzeni, son senelerde kurumsal, milli, milletlerarası ve Avrupa boyutunda kredi toplama maksadıyla da kullanılmaya başlanmıştır. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi, 1999 senesinde kabul görmüş Bolonya kararlarının esas hedefleri arasında yer almaktadır. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi, öğrenci odaklı ve talebenin iş yükünü dikkate alan bir kredi sistemidir. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sisteminde, bir öğretim yılı içerisinde tam zamanlı bir talebenin iş yükü 60 kredinin olarak belirlenmektedir. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi, başarılı bir biçimde test edilmiş ve Avrupa genelinde yürütülmüş tek kredi sistemidir. Avrupa'da tam zamanlı eğitim programının öğrenci iş yükü, genellikle senelik aşağı yukarı 1500-1800 saate denk gelmekte ve buda bir kredinin aşağı yukarı 25-30 çalışma saati olduğu anlamı taşımaktadır (<http://www.mef.edu.tr/tr/ects>, Erişim Tarihi: 11.05.2018).

Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemini, öteki öğrenci hareketliliği programlarından üstün kılan en değerli özelliği, yurtdışında eğitim görecekt olan talebelerin, ev sahibi üniversitenin kendi talebeleriyle beraber derslere katılmalarını sağlamasıdır. Böylelikle talebelerin, ev sahibi üniversitenin akademik yaşamına etkin olarak katılması sağlanmış olmaktadır. Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi kapsamında ülke dışında eğitim alan talebeler yalnızca bir süreliğine değil, arzu ettikleri zaman programlarını bitirinceye kadar devam ettikleri yükseköğretim kurumunda kalabilmektedirler. Bununla birlikte, isteyen talebeler, üçüncü bir yükseköğretim kurumuna da yatay geçiş yapabilmektedirler. Bu çeşit isteklerin onay alıp almaması ilgili yükseköğretim kurumlarının yetkisi dâhilindedir (YÖK, 2001: 4).

Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi'nin amaçları aşağıda verilmektedir:

- Öğrenci Öğrenim Hareketliliği kolay bir duruma getirmek,
- Talebelerin ülke dışında aldıkları eğitimlerinin kendi vatanında denkliğinin kabul edilmesini garanti altına almak,
- Avrupa genelinde yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliğinin sağlam temeller üzerine kurulmasını sağlamak,

- Akademik tanınmanın doğru işlemlerini sağlamak amacıyla, faaliyet programlarının açıklığı ve talebe başarısı üzerine kurulmuş uygulama kuralları belirlemek,
- Değişik ülkelerin eğitim kurumlarında eğitim alan değişim talebelerinin görmüş oldukları derslerin neticelerinin mümkün mertebe adil bir şekilde ilgili kurumlar tarafından tanınmasını sağlamak,
- Kredi ve notlandırma hususlarında Avrupa genelinde standartlaşmayı gerçekleştirmek, böylece Avrupa bütünleşmesinin eğitim alanını kuvvetlendirmektir

2.14. Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinde Türkiye'nin Durumu

İçinde yaşadığımız çağda, bilgi paylaşımı alanındaki sınırsız imkânlar ve devletlerarası hareket serbestliği, uluslararası ticaretin büyük bir hızla artmasına sebep olmuştur (Gürüz, 2011). Oluşan bu yeni evrensel piyasa düzeninden en fazla etkilenen sektörlerin başında yükseköğretim sektörü yer almaktadır (Aktan, 2007: 1-43).

Dünya yükseköğretim piyasasının en değerli ögesi ise uluslararası öğrenci hareketliliğidir (Kıran, 2011: 335-344). Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü'ne (OECD, 2009) göre, 1990 senesinde 1,3 milyon iken 2011 senesinde 4,3 milyon dolaylarında olan uluslararası öğrenci miktarının, aşağı yukarı %6 senelik artış ile 2025 senesinde 7,2 milyon olacağı tahmin edilmektedir. Milletlerarası talebelerin eğitim aldıkları ülkenin ekonomisine doğrudan doğruya yardımlarının yanında, üniversitelerin, araştırma merkezlerinin, enstitülerin akademik araştırma kapasitelerine ciddi sayılabilecek değerli katkılar yapmaktadır (Özer, 2012: 10-13).

Uluslararası öğrenci hareketliliğinden yararlanan öğrencilerin miktarı her geçen sene ile birlikte giderek yükselmektedir. 2000 senesinden beri öğrenci sayısı her sene yaklaşık %7 artarak 2012 senesinde 3,5 milyona ulaşmıştır. Yükseköğretim pazarında uluslararası öğrenci hareketliliğinin bu denli hızlı gelişmesinde, bu hareketliliğin öğrenciye, öğrenci gönderen ülkeye ve öğrenci konuk eden üniversiteye ve ülkeye olan yararları büyük rol oynamaktadır. Uluslararası öğrenci hareketliliği, diploma sonrası daha cazip iş imkânları sağlaması bakımından karşılığını veren değerli bir yatırım olarak görülmektedir. Bu hareketlilik, öğrenci gönderen ve misafir eden ülkelere ise, en başta iktisadi, ticari, akademik ve kültürel olmak üzere pek çok değerli yarar sağlamaktadır. Bu sebeple, ülkeler belirli sayıda öğrencisinin ülke dışında eğitim görmesini yüreklendirmekte ve ayrıca, daha çok milletlerarası öğrenciliği kendi üniversitelerine katmak maksadıyla birbirleriyle şiddetli bir biçimde rekabet etmektedirler. Bilhassa, uluslararası öğrenci hareketliliğinin ev sahibi ülkeye sağladığı parasal ve bilimsel

yararlar, ülkelerin yükseköğretim sektöründen daha çok hisse kapma isteklerini kamçulamaktadır (UNESCO, 1999–2012).

Milletlerarası öğrenci konusu ülkemizde 1990'lı senelerin başından beri bir politika konusu olarak incelenmeye başlanılmıştır. Bu vaziyetin bir sonucu olarak, eğitim konusunda, biçimlendirilip uygulanan en ciddi proje, Büyük Öğrenci Projesi (BÖP)'tür. BÖP çerçevesinde 1992-1993 akademik senesinden beri, ülkemizde Türki Cumhuriyetleri ve Akriba Topluluklarından burslu olarak öğrenci kabul edilmektedir. Ülkemizde yükseköğretim eğitimi alan uluslararası öğrencilerin aşağı yukarı dörtte birlik bölümü Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde eğitimlerini sürdürmektedir. Ayrıca yükseköğretim kurumlarında kayıtlı olan milletlerarası öğrenci miktarında görülen iniş ve çıkışlar, bu hususta takip edilen yol ve yöntemlerin istikrarlı olmadığını göz önüne sermektedir (Özoğlu vd., 2012: 51).

Türkiye'nin yükseköğretimini Uluslararası hale getirmek adına attığı en ciddi adım, 2010 senesinde Yükseköğretim Kurulu'nun Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'nı (YÖS) iptal ederek, uluslararası öğrenci kabulüne dair usul ve esasları belirleme hususunda üniversitelere ciddi bir kolaylık sağlamış olmasıdır. Bu sayede üniversiteler kendi düzenledikleri imtihanlar veya belirledikleri yöntemlerle uluslararası öğrenci almaya başlamışlardır (Çetinsaya, 2014: 152).

Uluslararası öğrenciler tarafından en fazla yeğlenen bölgeler, Avrupa ve Kuzey Amerika olmakla beraber Latin Amerika ve Karayipler, Okyanusya ve Asya bu hususta son senelerde en çok rağbet gören bölgeler olmuştur. Milletlerarası öğrencilerin dağılımlarına bakıldığında, İngilizce konuşulan ülkelerin en fazla öğrenci ağırlayan ülkeler olduğu dikkat çekmektedir. 2012 senesi OECD istatistiklerine göre, milletlerarası öğrencilerin %16,4'ü eğitim amacıyla ABD'ye gitmiştir. ABD'yi %12,6 ile İngiltere, % 6,4 ile Almanya, %6 ile Fransa ve %5,5 ile Avustralya izlemektedir. Ülkemiz ise milletlerarası öğrencilerin sadece % 0,9'unu ağırlayabilmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015: 10).

Ülkemiz, yükseköğretim alanında gerçekleşen uluslararası öğrenci hareketliliğinde, 2012 senesi verilerine göre yurtdışına en fazla öğrenci gönderen ülkeler içinde 51,487 öğrencisiyle on birinci sırada bulunmaktadır. Ayrıca, ülkemiz, 2012 senesinde 3,890 öğrenciği konuk ederek en fazla milletlerarası öğrenci ağırlayan ülkeler sıralamasında yirmi dördüncü sırada yer almıştır. Ülkemiz, 2000 senesinde ülke dışına yükseköğretim maksatlı 49,641 öğrenci göndermişken, bu miktar 2012 senesinde 51,487'ye çıkmıştır. Ülke dışına gönderilen öğrenci miktarı 12 senede 1,856 kişi artmıştır. 2000–2012 seneleri arasında ülke dışına eğitime gönderilen öğrenci miktarı senelik aşağı yukarı 142 kişi artmıştır. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken konu, 2005 senesinde eğitim amacıyla yurt dışına çıkan

öğrenci sayısı 53,402 iken, bu sayının 2006 senesinde 35,404'e inmesi ve ardından senede ortalama 2,300 artış yaşayarak 2012 senesinde 51,487'ye çıkmasıdır (UNESCO, 1999–2012).

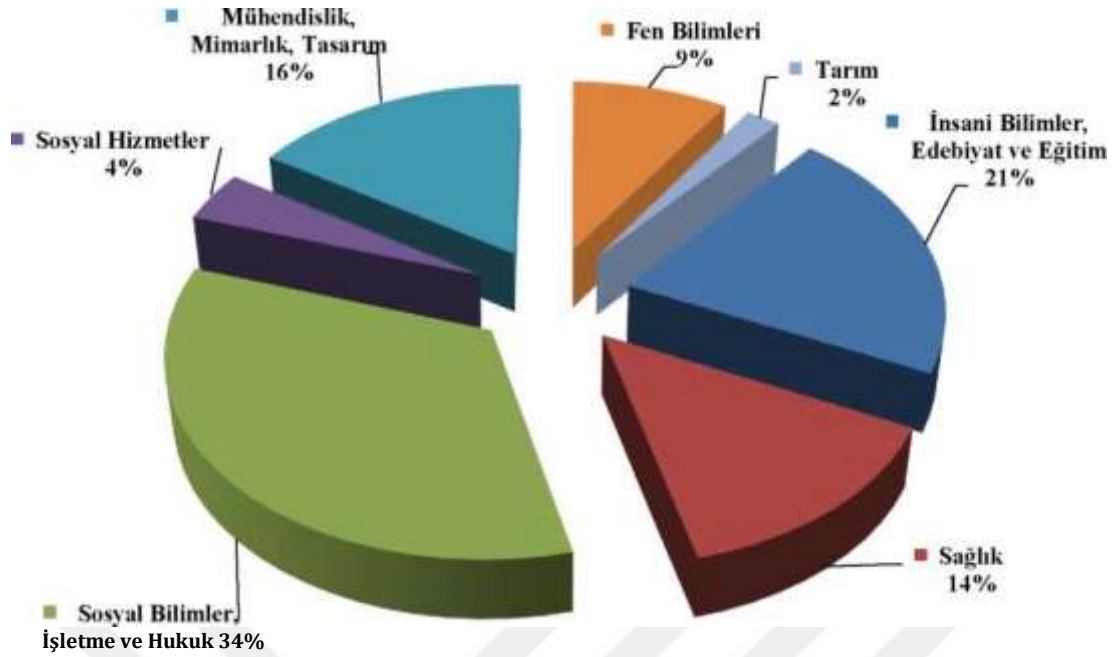
Ülke dışından yükseköğretim eğitimi almak amacıyla ülkemize misafir olan öğrencilerin miktarı 2000 senesinde 17,654 iken, bu sayı senede aşağı yukarı 1,610 kişi artarak 2012 senesinde 38,590 kişiye ulaşmıştır. Bu sayı, 2013 senesinde 43,251'e yükselmiştir. 2013 senesinde Türkiye'ye konuk olan uluslararası öğrenci sayısı 2000 senesine kıyasla %145 artmıştır. Ayrıca, 2000–2008 seneleri arasında ülkemize gelen milletlerarası öğrenci miktarında ciddi bir değişiklik yaşanmamıştır. Bunun yanında, 2009 senesinden sonra Türkiye'ye misafir olan uluslararası öğrenci miktarında önemli artışlar görülmüştür. 2009–2012 seneleri arasında, ülkemize gelen öğrenci miktarı 21,898'den 38,590'a yükselmiştir. 2009-2013 seneleri arasında gelen milletlerarası öğrenci miktarı yılda aşağı yukarı 4,270 kişi ve yekûnda 21,353 kişi artmıştır (UNESCO, 1999–2012; YÖK, 2013).

Yükseköğretim eğitimi almak maksadıyla Türkiye'den başka bir ülkeye giden öğrencilerin büyük bir kısmı Almanya, ABD ve Birleşik Krallık ülkelerini tercih etmektedir. Bu ülkelere konuk olan talebeler çoğunlukla nitelikli öğrencilerden oluşmaktadır. Giden bu öğrenciler, diplomalarını aldıktan sonra kaliteli eğitim almış kabiliyetli mezunlar olarak Türkiye'ye gelebilecekleri gibi, gittikleri ülkenin göçmen politikası ve iş imkanlarını değerlendirerek orada çalışmak amacıyla kalabilmektedirler. Türkiye, nitelikli öğrencilerini bu ülkelere kaptırmamak amacıyla bir teşvik sistemi oluşturmalıdır. Örneğin, bu nitelikli öğrencilere, mezuniyet sonrası cazip iş imkânları sunulmalıdır (Kethüda, 2015: 159).

Uluslararasılaşma hususunda ilerlemiş olan ülkelerde, bu konuda çalışmalar yapan devlet kurumları aracılığıyla yükseköğretim kuruluşlarına teknik yardım ile birlikte finansal katkıda sağlanmaktadır. Avustralya Eğitim Bakanlığı üniversitelere uluslararasılaşma amacıyla her sene 6,5 milyon Avustralya Doları yardımda bulunmaktadır. Yeni Zelanda, 2011 senesi bütçesinde üniversitelerin tanıtımı maksadıyla 10,9 milyon ABD doları kaynak ayırmıştır. Fransa Dışişleri ve AB İlişkileri Bakanlığı burs ve hibe desteği olarak 2009 senesinde 110 milyon ABD Doları bütçe ayırmıştır. Türkiye'de uluslararasılaşma hususunda bütün yönleriyle sorumlu olan kurumsal bir yapılanma bulunmamaktadır (Özoğlu vd.,2012: 30-44).

2.14.1. Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de Tercih Ettiği Branşlar

Ülkemize eğitim amacıyla gelen öğrencilerin eğitim aldıkları alanlar incelendiğinde en fazla sosyal bilimler, işletme ve hukuk (%34) alanlarının yeğlendiği göze çarpmaktadır. Bu alanı insani bilimler, edebiyat ve eğitim (%21), mühendislik, mimarlık, tasarım (%16), sağlık (%14) ile fen bilimleri (%9) alanları izlemektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015: 24).

Grafik 3.1 Türkiye'deki Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Alanlara Göre Dağılımı (2012)

Kaynak: OECD, Education at a Glance 2014: OECD Indicators, 2014 çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

2.14.2. Avrupa ve ABD'de Staj ve İş İmkânları

Amerika Birleşik Devletlerinde “Internship” ve “Trainee” olmak üzere iki değişik staj programı bulunmaktadır. Her iki staj programının da değişik müracaat koşulları bulunmaktadır. Şayet okulunuzdan daha yeni mezun olmuşsanız veya mezuniyetinizin üzerinden henüz bir sene geçmediyse bu surumda “Intership” staj programlarına, mezuniyetinizin üzerinden 1 sene geçmiş ise de “Traniee” programlarına iştirak edebilirsiniz (<https://www.globalvizyon.com/> erişim tarihi: 27.11.2018).

Internshipstaj programına müracaat etmek için gerekli olan şartlar aşağıda verilmektedir (<https://www.globalvizyon.com/> erişim tarihi: 27.11.2018). Buna göre:

- Mezuniyetiniz üzerinden 1 sene geçmemesi,
- İngilizce düzeyinizin Upper-Intermediate olması,
- Mezun olduğunuz bölümünüzün istediğiniz staj alanı ile ilgili uygun alanlar olması gerekmektedir.
- Ayrıca Internship programının süresi en az 3 en fazla 12 ay ile sınırlandırılmıştır.

Trainee programına müracaat koşulları ve süresi ise şunlardır (<https://www.globalvizyon.com/>, erişim tarihi: 27.11.2018):

- 18-35 yaş aralığında olmak,

- Mezuniyet üzerinden bir ve birden çok sene geçmesi,
- Upper Intermediate düzeyinde İngilizce bilgisine sahip olmak,
- Üniversitelerin Turizm Otelcilik, Turizm İşletmeciliği ve Gastronomi bölümlerinden mezun olan öğrencilerin bu alanlar ile ilgili olarak en az 1 sene deneyim olması,
- Üniversitelerin Turizm Otelcilik, Turizm İşletmeciliği ve Gastronomi bölümlerinden mezun olmayan kişiler için ise bu alanlar ile alakalı olarak en az 5 sene deneyim sahibi olması gerekmektedir.
- Trainee staj programının süresi 12 ile 18 ay arasında değişmektedir.

Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri staj yapacak adaylara ücretli ve ücretsiz olmak üzere iki çeşit staj olanağı sunmaktadır. Maaşlı staj programında, 12 aya kadar staj yapma olanağı bulunmaktadır. Bu Staj programına iştirak edebilmek için Advanced (ileri) düzeyde İngilizce bilmek gerekmektedir. Şayet yeterli seviyede İngilizce bilinmemesi durumunda okulun uygun bulunduğu süre boyunca kişinin bir lisan kursuna gitmesi gerekmektedir. Aynı zamanda staj yapılacak alanda iş deneyimine sahip olmak mecburi koşullar arasında yer almaktadır. Ücretsiz Staj da ise iş tecrübesi kazanmak, İngilizceyi ve kişinin profesyonel becerilerini geliştirmek maksadıyla işletme, mühendislik ve konaklama alanında yada kâar maksadı olmayan kurumlarda 3 ile 6 ay arasında staj gerçekleştirilmektedir (<https://www.globalvizyon.com/>, erişim tarihi: 27.11.2018).

Öte yandan Avrupa’da Erasmus Plus programı sadece ülke dışında eğitim görmeyi özendirmemekte, ayrıca Avrupa firmalarında staj yapma imkânı da sağlamaktadır. Erasmus programında öğrenciler, aldıkları eğitimle birlikte Erasmus stajını birleştirip iki programdan aynı anda faydalanma imkânı bulmaktadırlar. Erasmus Plus ve alacağınız eğitim ile gerçekleştireceğiniz staj her biri ayrı ayrı olmak üzere 12 ayı aşmayacak biçimde toplamda en fazla 24 ay yapılmaktadır. Erasmus programının yanı sıra AB’nin destek verdiği bir başka program olan Leonardo da Vinci ile hibe alıp ülke dışında staj yapma hayalleriniz gerçek olmaktadır. Erasmus programı ile stajlarını tamamlamak isteğinde olan öğrenciler bu süre boyunca üniversitelerinde kayıtlı olmak durumundadırlar. Erasmus programı ile gerçekleşecek staj en az 3 ve en fazla 12 ay olup Erasmus ile ülke dışında gördüğünüz üniversite eğitimiyle birlikte aynı anda yapılabilir. İştirak etmek isteyen öğrenciler staj gördükleri süre boyunca geri ödemesiz hibe alabilme imkânına sahiptirler. Leonardo da Vinci programına daha önce iştirak eden kişiler Erasmus staj hareketliliği programından faydalanamamaktadır. Öğrenciler, ülke dışına gitmeden önce kayıt oldukları üniversite ve staj yapacakları şirket ile Training Agreement isimli bir eğitim anlaşması imzalamak zorundadır. Erasmus Plus staj programının Erasmus öğrenci değişim hareketliliği kadar rağbet

görmemesinin en başta gelen nedeni, staj görülecek şirketin öğrenci tarafından bulunma mecburiyetidir. Ayrıca staj yeri ile yapılacak bütün yazışmaların öğrenci tarafından yapılması gerekmektedir. Bütün bunların yanında oturulacak mekânın bulunması ve ulaşım gibi hususlar da öğrencilerin mesuliyeti altındadır. Bütün bu faktörlerin bir araya gelmesi, Erasmus değişim programını öğrenciler için Erasmus Plus staj hareketliliğine kıyasla daha cazip bir hale getirmiştir (<https://www.ef.com.tr/erasmus/>, erişim tarihi: 27.11.2018).

2.14.3. ABD ve Avrupa'da Eğitim Turizminin Ekonomiye Katkısı

Eğitim turizmi, bireylerin kendilerini belli bir alanda ilerletmek, yepyeni bilgilere sahip olmak ve kariyerlerini geliştirmek amacıyla belli bir ülkeye gitmeleri ile gerçekleşen bir turizm türüdür. Günümüzde eğitim turizmi; uygulamalı eğitim, teorik eğitim, kongre ve seminerler, öğrenci ve öğretim elemanı değişimi (ERASMUS-FARABİvb) gibi eğitsel faaliyetlerden oluşmaktadır. Eğitim turizmi, normal turizm gibi mevsimsel faktörlerden etkilenmemektedir. Yapıldığı ülkenin iktisadi refahını yükseltmektedir. Ayrıca, üniversitelerde okumaya gelen öğrenciler, geldikleri üniversitenin yakınında uzun süre kalacaklarından o bölgedeki halka çok ciddi katkılar sağlamaktadır. Bunun yanında esnafın satışları da olumlu etkilenmektedir. Öğrenciler üniversite bölgesindeki konutlarda kalacaklarından ev sahiplerine ekonomik anlamda büyük yararları olacaktır. Bundan başka, eğitim turizmi ile yapılan kongre ve seminerler aracılığıyla pek çok ülkeden ya da bölgeden insanlar bu faaliyetlerin gerçekleştiği mekânlara gelmekte ve bu mekânlarda kongre ve seminerlerin süresi boyunca konaklamakta, birtakım gereksinimlerini konaklama işletmelerinden temin etmektedirler. Böylelikle bu yerler de gelirlerini arttırmaktadırlar (<https://www.dunya.com/gundem/egitim/> erişim tarihi: 27.11.2018).

2.14.4. Eğitim İçin Amerika ve Avrupa' ya Giden Yabancı Öğrenci Sayısı

Amerika'ya eğitim almak amacıyla ülke dışından gelen öğrencilerin sayısı üst üste iki sene azalmıştır. Bunun en baştaki nedeni Başkan Trump yönetiminin uluslararası öğrenci alımını sıkılaştırmaya yönelik gerçekleştirdiği düzenlemelerdir. Uluslararası Eğitim Enstitüsü (IIE), 2017-18 senesinde Amerika'ya gelen uluslararası öğrenci sayısı ile alakalı verileri paylaşmıştır. Buna göre geçen yıla kıyasla uluslararası öğrencilerde %6,6 oranında düşüş yaşanmıştır. 2016-17 eğitim öğretim yılında ise bu azalış % 3,3 olarak gerçekleşmiştir. Amerika'ya en fazla Çin, Hindistan ve Güney Kore'den öğrenciler gelmektedir. Bu öğrencilerin oranı, toplam uluslararası öğrenci sayısının yüzde 56,1'ini teşkil etmektedir (<https://tr.euronews.com/> erişim tarihi: 27.11.2018).

UNESCO İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2000 senesinde 2,1 milyon olan yabancı öğrenci sayısı 2005 senesinde 3 milyona, 2012 yılında ise 4,1 milyona çıkmıştır. Bu sayının 2020 senesinde 7 milyon öğrenci sayısını geçeceği öngörülmektedir. Dünyada dolaşım halinde bulunan 4,1 milyon yabancı öğrencinin aşağı yukarı 2 milyonu Avrupa ülkelerinde, 880 bini Kuzey Amerika’da okumaktadır. Ülke olarak baktığımızda en fazla yabancı öğrenci ağırlayan ilk beş ülkenin sırasıyla %18 ABD, %11 İngiltere, 7 Fransa, %6 Avustralya ve %5 oranıyla Almanya olduğu göze çarpmaktadır. Bütün dünyada ülke dışına okumaya giden öğrencilerin %52’si Asya Kıtası’ndan, %23’ü Avrupa’dan, %12’si ise Afrika kıtasındandır. Ülke dışına en çok öğrenci yollayan ilk beş ülkeye baktığımızda; ilk sırayı ülke dışına 694 bin (yüzde 17) dolayında öğrenci gönderen Çin alırken, onu 194 bin (yüzde 5) öğrenciyle Hindistan, 124 bin (yüzde 3) öğrenciyle Güney Kore, 118 bin (yüzde 3) öğrenciyle Almanya ve 63 bin (yüzde 1,5) öğrenciyle Suudi Arabistan takip etmektedir (<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/> erişim tarihi: 27.11.2018).

2.14.5. Türkiye’de Yabancı Öğrenciler Tarafından En Çok Tercih Edilen Üniversiteler ve Fakülteler

Türkiye'deki bulunan üniversitelerde 2016-2017 senesinde eğitim alan uluslararası öğrenci sayısı 103 bin 727 olarak gerçekleşmiştir. En fazla öğrenci 15 bin 36 öğrenci sayısı ile Azerbaycan'dan gelmiş, Azerbaycan'ı 14 bin 765 öğrenciyle Suriye, 10 bin 642 öğrenciyle Türkmenistan izlemiştir. Üniversite Araştırma Laboratuvarı (ÜniAr) tarafından 114 üniversitedeki 2 bin 963 uluslararası öğrenciyle gerçekleştirilen araştırmada uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettiği 10 üniversite böyle sıralanmıştır; Akdeniz Üniversitesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sabancı Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi ve Koç Üniversitesi (<http://www.hurriyet.com.tr/> erişim tarihi: 27.11.2018).

2.14.6. Türkiye’ye En fazla Öğrenci Gönderen Ülkeler

Özoğlu,(vd.,2012: 28), ülkemize misafir olan milletlerarası öğrencilerin ciddi bir bölümünün, komşu ülkelerden veya Türkiye ile tarihsel veya kültürel ilişkileri olan devletlerden geldiğini ifade etmiştir. Özçetin ise (2013) ülkemize gelen öğrencilerin büyük bir kısmının Asya ve Orta Doğu ülkelerinden geldiğini dile getirmektedir. Şeremet (2015: 29), 2013 senesi için Türkiye’ye eğitime gelen öğrencilerin en çok Türkmenistan, Azerbaycan, Afganistan, Almanya, Suriye ve İran’dan geldiğini açıklamaktadır.

YÖK verilerine göre 2013 senesinde ülkemize toplam 43,251 milletlerarası öğrenci gelmiştir. Ülkemize misafir olan uluslararası öğrenciler, komşu ülkelerden, Türkiye Cumhuriyetlerinden ve Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Türkiye'ye 2013 senesinde gelen milletlerarası öğrencilerin %41'i Azerbaycan, Türkmenistan ve KKTC'den ülkemize gelmiştir. Türkiye Cumhuriyetleri olan Azerbaycan, Türkmenistan, KKTC, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan'dan yükseköğretim maksatlı ülkemizi ziyaret eden öğrencilerin toplam miktarı 20,217 kişi olup bu rakam Türkiye'ye gelen milletlerarası öğrenci sayısının %47'sine denk düşmektedir. Komşularımız olan İran, Yunanistan, Bulgaristan, Suriye ve Gürcistan'dan yükseköğretim maksatlı misafir olan uluslararası öğrenci miktarı 6,663'tür. Bu rakam Türkiye'ye konuk olan uluslararası öğrencilerin %15'ini oluşturmaktadır. Ayrıca, Almanya, Afganistan, Moğolistan, Kosova, Rusya, Makedonya, Nijerya, Somali, Filistin, Bosna Hersek ve Arnavutluk Türkiye'ye öğrenci gönderen öteki ülkeler arasında yer almaktadır. Almanya'dan konuk olan öğrenci miktarının yüksek olmasında Almanya'da hayatını sürdüren Türkler büyük bir rol oynamaktadır. Yunanistan'dan gelen öğrenci miktarının yüksek olmasında ise, Yunanistan'a olan yakınlıkla beraber, bu ülkede oturan Türklerin de etkili olduğu varsayılmaktadır (Kethüda, 2015: 155).

Tablo 2.1 Türkiye'ye En Çok Öğrenci Gönderen Ülkeler (2013-2014)

Sıra	Ülke	Öğrenci Sayısı	Sıra	Ülke	Öğrenci Sayısı
1.	Türkmenistan	6.941	11.	Nijerya	876
2.	Azerbaycan	6.901	12.	Moğolistan	862
3.	İran	4.343	13.	KKTC	860
4.	Afganistan	2.332	14.	Bulgaristan	843
5.	Suriye	1.785	15.	Rusya Federasyonu	825
6.	Irak	1.585	16.	Pakistan	728
7.	Yunanistan	1.500	17.	Çin	691
8.	Kırgızistan	1.410	18.	Filistin	675
9.	Kazakistan	1.306	19.	Arnavutluk	644
10.	Kosova	925	20.	Somali	638

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (erişim tarihi:13.05.2018)

Ülkemize yükseköğretim amacıyla gelen uluslararası öğrencilerin %13'ü vakıf üniversitelerinde ve %87'si ise devlet üniversitelerinde eğitim almaktadır. Üniversiteler, yabancı uyruklu öğrenci sayısı bakımından sıralandığında ilk yirmi üniversite arasında yalnızca bir vakıf üniversitesi yer almaktadır. Geri kalanı ise, devlet üniversitesidir. Devlet üniversitelerinin vakıf üniversitelere oranla daha fazla yeğlenmesinde; devletlerarası ikili anlaşmalar, üniversitenin sağladığı hizmetin niteliği, üniversitenin tanınmışlığı ve vakıf üniversitelerinin öğrenim ücretlerinin devlet üniversitelerinden çok olması gibi etkenler söz konusu olmaktadır (Kethüda, 2015: 156).

Özellikle Orta Asya Türk cumhuriyetlerinden ülkemize yükseköğretim maksatlı gelen milletlerarası öğrencilerin, üniversitelerinden mezun olamadıkları belirtilmektedir (Özkan ve Güvendir, 2015: 176). Çağlar (1996: 136) 1996 senesine kadar Türkiye'ye gelen toplam 16,692 öğrencinin 2,133'ünün diplomasını aldığını 5,889'unun ise mezun olamadan ülkelerine döndüğünü dile getirmektedir. Kavak ve Başkan (2001: 99) Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde sekiz senelik uygulamalar sonucunda mezun olan öğrencilerin oranının %15,9 olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca kayıtlı öğrencilerin %49,1'nin burslarının kesildiğini belirtmektedir. Kavak ve Başkan (2001: 102), proje kapsamında verilen bursların, hemen hemen yarısının, öğrenci başarısızlığı, devamsızlık ve kayıt yenilememe gibi sebeplerle yitirildiğini vurgulamaktadır. Özoğlu vd (2012: 29), Büyük Öğrenci Projesi uygulanmaya başladığı tarihten itibaren ülkemize gelen yaklaşık 32,000 öğrencinin sadece 9,541'inin mezun olabildiğini ifade etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM TURİZMİ BAĞLAMINDA YABANCI UYUKLU ÖĞRENCİLERİN ANTALYA VE AKDENİZ ÜNİVERSİTESİNE YÖNELİK ALGILARININ TESPİTİ VE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı, Kapsam ve Sınırlılıkları

Eğitim, bütün çevre koşullarının etkileşim içerisinde olması ile gerçekleşen öğrenim olaylarıdır. Eğitim turizmi ise, sadece eğitim konusu ile ilgili teorik bilgilerin değil, eğitim verilen alanın sahip olduğu bütün çevre koşullarının da algılanmasıdır. Dolayısıyla eğitim turizmi, belli bir bölgeye öğrenme deneyimi kazanmak için düzenlenen seyahat programlarını kapsamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amaçları; eğitim turizmi kapsamında yabancı uyruklu öğrencilerin Antalya ili ve Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarını belirlemek ve bu algılarının demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadıklarını ortaya çıkarmaktır. Ayrıca yabancı uyruklu öğrencilerin Antalya ili ve Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarının onların destinasyon sadakati (yeniden ziyaret ve başkalarına tavsiye etme gibi) üzerindeki etkisini tespit etmektir.

Araştırmanın kapsamını Antalya ile Akdeniz Üniversitesi oluşturmaktadır. Bunun nedeni Antalya ilinin eğitim amacıyla yabancı uyruklu öğrenciler tarafından çok fazla tercih edilmesidir. Araştırmanın yapıldığı zaman diliminde geçerli olması ve sadece araştırmaya katılan öğrencilerin düşüncelerinin yer alması çalışmanın sınırlarını oluşturmuştur.

3.2. Araştırmanın Önemi

Günümüzde ekonomik, teknolojik ve sosyal etkenler İnsan hayatını önemli ölçüde etkilerken, bir taraftan da kişinin gelişimi ve değişimi için eğitim alanında yenileşme çabalarına neden olmaktadır. Ancak eğitim kurumlarının hızla değişen bir yapı içerisinde mevcut politikalarını geliştirebilmesi için yaşanan gelişmeleri göz önünde bulundurarak hareket etmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle eğitim sürecinin farklı yönlerden incelenmesi ve bilimsel araştırmalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda araştırma sonucundan elde edilen verilerin;

- Gelecekte Antalya 'da yetişkin eğitimine yönelik uygulanacak yeni eğitim programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde ve
- Bu konu üzerinde çalışacak diğer araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntem ve teknikleri ile ilgili kaynaklar incelendiğinde, bilimsel yöntemin veya bilimsel araştırmanın basamakları olarak ifade edilen adımların ve açıklamaların, ağırlıklı olarak nicel araştırma mantığına uygun olduğu dikkati çekmektedir (Kıncal, 2013:

53). Pozitivist yaklaşımın egemen olmasının bir sonucu olarak görülen nicel araştırma yapılan araştırmanın yöntemini oluşturmuştur.

3.3.1. Araştırmanın Hipotezleri (Denenceleri)

Ele alınan araştırmanın Antalya iline yönelik hipotezleri aşağıdaki gibidir.

H₁: Öğrencilerin eğitim amaçlı Akdeniz Üniversitesine yönelik algılarının destinasyon sadakati üzerinde bir etkisi **vardır.**

H₂: Öğrencilerin eğitim amaçlı Antalya'ya yönelik algılarının destinasyon sadakati üzerinde etkisi **vardır.**

H₃: Öğrencilerin, eğitim amaçlı Antalya'ya yönelik algıları cinsiyete göre farklılık **göstermektedir.**

H₄: Öğrencilerin, eğitim amaçlı Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları aylık gelir durumuna göre farklılık **göstermektedir.**

H₅: Öğrencilerin, eğitim amaçlı Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları yaş grubuna göre farklılık **göstermektedir.**

H₆: Öğrencilerin, eğitim amaçlı Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları cinsiyete göre farklılık **göstermektedir.**

3.3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Antalya ilinde bulunan Akdeniz Üniversitesi'nde eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılı için 557 uluslararası öğrenci Akdeniz Üniversitesi'ni tercih etmiştir. Geçen yıl bin 654 olan uluslararası öğrenci sayısı son yerleştirmelerle birlikte 2 bini geçmiştir (A.Ü.Uluslararası İlişkiler Ofisi,2019). Zamandan ve maliyetten tasarruf sağlamak amacıyla Tesadüfi olmayan örnekleme kolayda örnekleme tercih edilmiş olup, anket 200 öğrenciye uygulanmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi kullanılırken muhtemel katılımcılara çalışmaya katılmak için uygun olup olmadıkları sorulur veya çalışmaya katılması kolay bir katılımcı grubu oluşturulur (Aypay, 2015: 172).

3.3.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada nicel araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarından anket tekniği tercih edilmiştir. Anket tekniğinin tercih edilmesinin sebepleri; çok sayıda soru sorarak çok sayıda insana ulaşmanın zor olması, parasal ve zamansal açıdan ekonomik olması, bilgiye kolay ve çabuk ulaşılması, elde edilen verilerin açık ve analiz edilebilir olması, verilen cevapların kişiler açısından doğru ve güvenilir olmasıdır (Baş, 2006: 11-15).

Hazırlanan anket formu dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri belirleyen sekiz soruya yer

verilmiştir. İkinci ve üçüncü bölümde öğrencilerin Antalya ili ve Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarının ölçülmesi için 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Rakamsal olarak 5= Kesinlikle katılıyorum, 1= Kesinlikle katılmıyorum ifadesini taşımaktadır. Son bölümde ise eğitim destinasyonuna yönelik tavsiye etme ve yeniden ziyaret etme niyetlerini ölçmeye yönelik dört soruya yer verilmiştir ve 5'li likert ölçeği kullanılmıştır.

Ankette kullanılan ölçek Shan (2013) ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Oluşan ölçeğe ilişkin Antalya iline yönelik hazırlanan on üç sorunun güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha değerleri) 0,720' dir. Akdeniz Üniversitesi ile ilgili oluşturulan yirmi sorunun güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha değerleri) ise 0,869 olarak bulunmuştur. Ölçeklerin oldukça güvenilir düzeye sahip olduğu görülmektedir. Cronbach alfa likert tipi ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek için kullanılan iç tutarlılık güvenilirlik katsayısıdır. Cronbach alfa katsayısının değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılır (Büyüköztürk, 2008):

0,0 < 0,40 ise ölçek güvenilir değildir.

0,40 < 0,60 ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

0,60 < 0,80 ise oldukça güvenilirdir.

0,80 < 1,00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

3.3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için SPSS (Statistical Package for Social Science) for Windows 22.0 programı kullanılmıştır. Araştırmada nicel değişkenler için tanımlayıcı istatistikler olarak ortalamalar, standart sapmalar; nitel değişkenler ise tanımlayıcı istatistikler sayı, yüzde şeklinde sunulmuştur. Verilerin normal dağılıma uygunluk testleri Shapiro-Wilk testi ile analiz edilmiş ve sonucunda normal dağılıma uygun olduğu ortaya çıkmıştır. Bu amaçla elde edilen verilere parametrik testler uygulanmıştır.

Anket formlarından elde edilen verilerin frekans analizleri yapılmıştır. İki kategorili değişkenlerin arasındaki farkı bulabilmek için t testi, üç ve daha fazla kategorili değişkenlerin arasındaki farklı bulabilmek için ise Anova (Tek yönlü varyans) analizinden faydalanılmıştır. Varyans analizi iki ya da daha fazla ortalama arasında fark olup olmadığını ile ilgili hipotezi test etmek için kullanılır. İki ortalama arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için t testi kullanılır (Kalaycı, 2009: 131). Araştırma modelinin uygunluğu için açıklayıcı faktör ve Cronbach Alpha analizi kullanılmıştır. Araştırma modelinde yer alan değişkenlere ilişkin kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlikleri sağlandıktan sonra araştırma modelinde yer alan hipotezin testi için regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışmanın tamamında anlamlılık düzeyi olarak 0.05 değeri kabul edilmiştir.

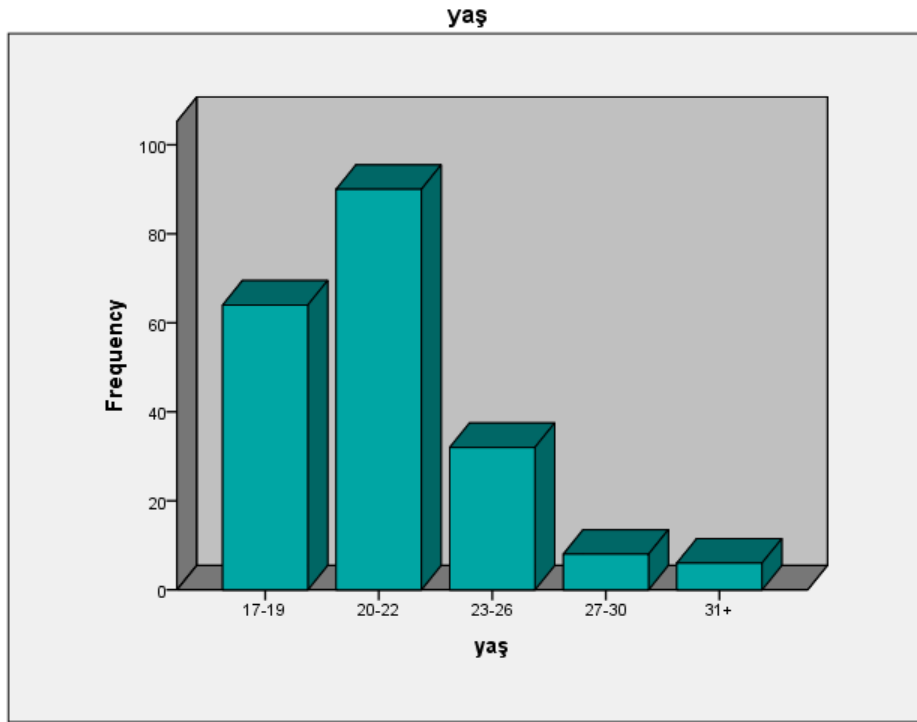
3.4. Araştırmanın Bulguları

Araştırmaya katılan 200 yabancı uyruklu öğrenciye anket tekniği uygulanmıştır. Cinsiyet bakımından, araştırmaya katılan katılımcıların 56'sı kız öğrencilerden oluşurken 144'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 3.1 Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular

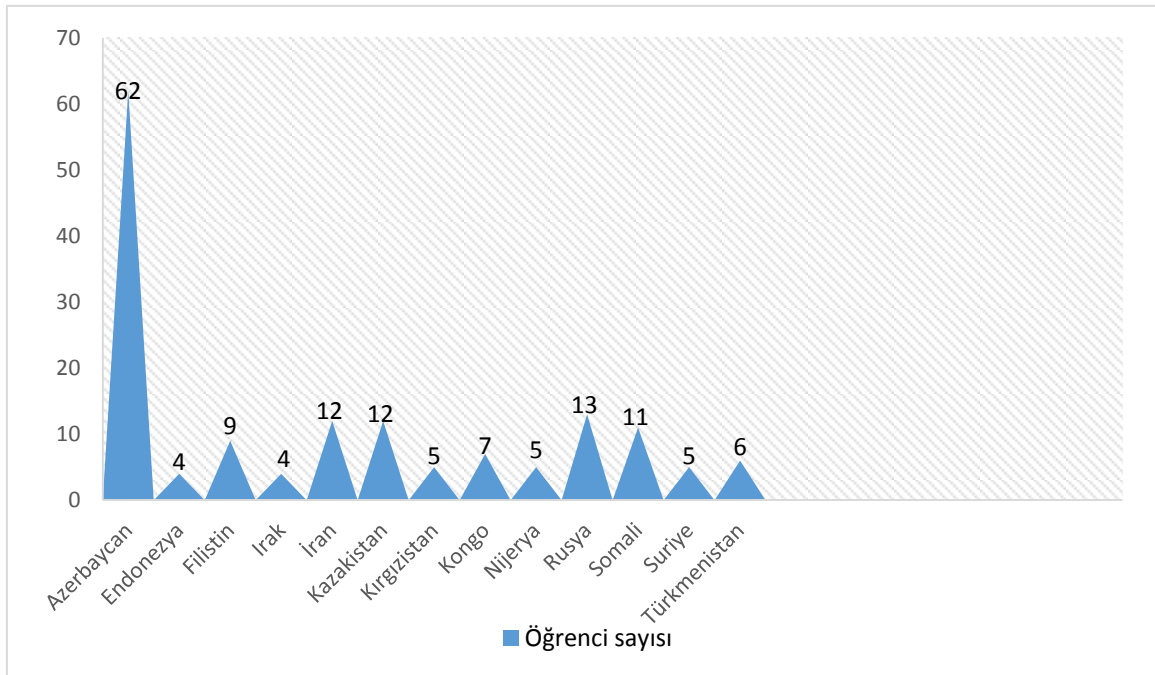
		n	%
Cinsiyet	Erkek	144	72,9
	Kadın	56	27,1
Medeni Durumu	Evli	5	2,7
	Bekâr	180	95,7
	Diğer	3	1,6
Yaş	17-19	64	32
	20-22	90	45
	23-26	32	16
	27-30	8	4
	31 ve üzeri	6	3
Aylık Gelir	0-200\$	77	44,8
	201-500\$	76	44,2
	501-700\$	11	6,4
	701-1000\$	6	3,5
	1001\$ +	2	1,2
Antalya'da öğrenim görmeye nasıl karar verdiniz?	Burada öğrenim gören birini tanıyorum	28	15,1
	Ailem tavsiye etti	44	23,8
	Arkadaşlarım tavsiye etti	34	18,4
	Lisedeki danışmanım tavsiye etti	14	7,6
	Tanıtımlardan	20	10,8
	İnternette	38	20,5
	Diğer	7	3,8
Burada öğrenim görmek için motivasyonunuz nedir?	Nitelikli bir eğitim almak için	78	40,2
	Uluslararası bir deneyim kazanabilmek için	69	35,6
	Kişisel deneyimlerimi genişletebilmek için	22	11,3
	Başka bir ülkede yaşayabilmek için	23	11,9
	Diğer	2	1,0

Tablo 3.1.'de çalışmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ve Antalya da öğrenim görmeye karar verme nedenleri sunulmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin %2,7 evli, %95,7 si bekar öğrencilerden oluşmaktadır. Yaş değişkenine göre, öğrencilerin büyük bir kısmı %45 i 20-22 yaş aralığında bulunmaktadır. Diğer yaş aralıklarını daha detaylı görmek için kümelenmiş çubuk grafiğinden faydalanılmış aşağıda gösterilmiştir.

Grafik 3.2 Yaş Gruplarının Kümelenmiş Çubuk Grafiğinde Gösterimi

Araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin yaş grupları 17-19, 20-22, 23-26, 27-30, 31 ve üzeri şeklindedir. 17-19 yaş aralığında 64 öğrenci bulunurken, 20-22 yaş aralığında 90 öğrenci, 23-26 yaş aralığında 32 öğrenci, 27-30 yaş aralığında 8 öğrenci, 31 ve üzeri yaş aralığında 6 öğrenci bulunmaktadır.

Grafik 3.3 Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Milliyetlerini Gösteren Çubuk Grafiği

Grafik 3.3’de çalışmaya katılan yabancı öğrencilerin milliyetlerine yer verilmiştir. Araştırmaya milliyet olarak en fazla 62 Azerbaycan, 13 Rus, 12 İranlı, 12 Kazak, 11 Somalili, 9 Filistinli öğrenci katılmıştır. Diğer milletten katılan öğrencilerin sayıları 1 ile 5 arasında değişmektedir.

Tablo 3.2’de Öğrencilerin Antalya iline yönelik algılarına ait bulgular sunulmuştur. Öğrenciler Antalya ilinin güvenli bir şehir olduğunu (4,10) düşünmektedirler. Öğrencilerin verdikleri cevaplarda ortalaması yüksek olan diğer ifadeler; dinimi özgürce yaşayabiliyorum (4,03), mezuniyet belgem ülkemde geçerli (3,92), yaşamak için heyecan verici bir yer (3,88), ırkçılık söz konusu değil (3,86) şeklindedir. Ortalamanın düşük olduğu ifadeler ise, Yaşadığım ülkeye yakın (2,78) ve Ortak bir dile sahip (2,97). Yabancı öğrenciler araştırmada Antalya’nın ortak bir dile sahip olmadığını düşünmektedir.

Tablo 3.2 Öğrencilerin Antalya İline Yönelik Algılarına Ait Bulgular

İfadeler	Ortalama	Ss
Mezuniyet belgesi ülkemde geçerli	3,92	1,02
Ortak bir dile sahip	2,97	1,41
Vize formaliteleri kolay	3,31	1,17
Yaşadığım ülkeye yakın	2,78	1,50
Yaşadığım ülkenin kültürüyle benzerlik gösteriyor	3,06	1,36
Güvenli bir şehir	4,10	0,84
Yaşam maliyeti açısından uygun	3,08	1,00
İrkçılık söz konusu değil	3,80	0,97
Yurtdışındaki öğrencileri için giriş kolay	3,59	0,91
Rahat iklim koşullarına sahip	3,79	0,95
Sessiz çalışma ortamına sahip	3,47	0,83
Yaşamak için heyecan verici bir yer	3,88	0,92
Dinimi özgürce yaşayabiliyorum	4,03	0,91

Öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi’ne yönelik algılarına ait bulgular Tablo 3.3’ de verilmiştir. Çalışmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi ile ilgili cevaplarında yüksek ortalamaya sahip olan ifadeler; büyük bir kampüs ve mükemmel tesislere sahip olması (4,15), çok sayıda uluslararası öğrenci kayıtlı olması (3,96), kalite açısından olumlu imaj ve üne sahip olması (3,93), uygun bir bölge sınırlarında olması (3,89), uluslararası öğrenciler için arkadaş canlısı bir çevreye sahip olması (3,88) ve eğitim kalitesi gibi sebepler (3,84) şeklindedir. Verilen cevaplar içinde en düşük ortalamaya sahip ifade ise “ülkemdeki kurumunuzun temsilciliğinin bulunması” (2,69) şeklindedir. Yabancı öğrencilerin

eğitim amaçlı üniversite seçiminde kurum temsilciliklerinin bulunması faktörünün kısmen etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 3.3 Öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına Ait Bulgular

İfadeler	Ortalama	Ss.
Kalite açısından olumlu imaj ve üne sahip	3,93	0,76
Ortak bir dile sahip	3,05	1,24
İstenilen programların kullanılabilirliği	3,53	0,80
Nitelikli bir öğrenim kadrosuna sahip	3,83	0,81
Üniversite sıralaması içerisinde	3,57	0,79
Uluslararası öğrenciler için arkadaş canlısı bir çevreye sahip	3,88	0,86
Uluslararası öğrenciler için öğrenim harçları uygun	3,42	1,03
Uluslararası öğrenciler için burs imkanları mevcut	3,01	1,27
Uygun bir bölge sınırlarında	3,89	0,83
Uluslararası öğrenciler için destek hizmetleri mevcut	3,14	1,02
Diğer birçok uluslararası öğrencinin varlığı	3,68	0,95
Ülkemdeki kurumunuzun temsilciliğinin bulunması	2,69	1,14
Üniversite güçlü bir tanıtım ve reklama sahip	3,48	0,95
Çok sayıda uluslararası öğrenci kayıtlı	3,96	0,99
İşverenler tarafından tanınan nitelikler sunmakta	3,05	1,03
Büyük bir kampüs ve mükemmel tesislere sahip	4,15	0,90
Finansal olarak istikrarlı bir yapıya sahip	3,46	0,76
Batı programlara benzer bir programa sahip	3,60	0,83
Eğitim kalitesi sebebiyle	3,84	0,83
Uluslararası organizasyonları arasında bir bağa sahip	3,56	0,79

*5= Kesinlikle Katılıyorum.....1= Kesinlikle Katılmıyorum

Araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin cinsiyet değişkeni ve Antalya İline ilişkin algıları ile ilgili bulgulara Tablo 3.4' te yer verilmiştir. Öğrencilerin Antalya iline yönelik algılarını belirlemek için verilen ifadeler ANT-ALGI şeklinde kısaltılmıştır. Bu ifadeler şu şekildedir; Mezuniyet belgesinin ülkemde geçerli olması, ortak bir dile sahip olması, vize formalitelerinin kolay olması ,yaşadığım ülkeye yakın olması , yaşadığım ülkenin kültürüyle benzerlik gösteriyor olması , güvenli bir şehir olması, yaşam maliyeti açısından uygun olması, ırkçılığın söz konusu olması, yurtdışındaki öğrenciler için girişin kolay olması , rahat iklim koşullarına sahip olması , sessiz çalışma ortamına sahip olması , yaşamak için heyecan verici bir yer olması, dinimi özgürce yaşayabiliyorum ifadeleridir.

Tablo 3.4 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Antalya İline Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

İfadeler	Cinsiyet						t	P
	Erkek			Kadın				
	N	Ort.	Ss	N	Ort.	Ss		
Mezuniyet belgesi ülkemde geçerli	144	3,95	0,95	56	3,83	1,20	0,735	0,463
Ortak bir dile sahip	144	2,85	1,41	56	3,28	1,35	-1,954	0,052
Vize formaliteleri kolay	144	3,34	1,14	56	3,25	1,25	0,487	0,622
Yaşadığım ülkeye yakın	144	2,72	1,52	56	2,92	1,43	-0,842	0,401
Yaşadığım ülkenin kültürüyle benzerlik gösteriyor	144	3,03	1,36	56	3,12	1,37	-0,420	0,675
Güvenli bir şehir	144	4,15	0,82	56	3,98	0,88	1,290	0,198
Yaşam maliyeti açısından uygun	144	2,98	1,00	56	3,32	0,97	-2,139	0,034*
İrkçilik söz konusu değil	144	3,95	0,91	56	3,41	1,02	3,639	0,000**
Yurtdışındaki öğrencileri için giriş kolay	144	3,70	0,82	56	3,30	1,07	2,810	0,005**
Rahat iklim koşullarına sahip	144	3,85	0,92	56	3,64	1,03	1,404	0,162
Sessiz çalışma ortamına sahip	144	3,50	0,85	56	3,41	0,80	0,675	0,500
Yaşamak için heyecan verici bir yer	144	3,92	0,92	56	3,76	0,93	1,067	0,287
Dinimi özgürce yaşayabiliyorum	144	4,14	0,81	56	3,73	1,10	2,914	0,004**
GEN ANT-ALGI	144	3,54	0,49	56	3,46	0,55	1,072	0,285

*p<0.05; **p=<0.01

Tablo 3.4'te öğrencilerin Antalya İline yönelik algılamalarında cinsiyet değişkenine göre sadece 4 ifadede anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Yaşam maliyeti açısından uygun ifadesinde kız öğrencilerin ortalaması 3,32 iken erkeklerin ortalaması 2,98'dir ($p=0,034<0,05$). İrkçilik söz konusu değil ifadesinde, erkek öğrenciler daha olumlu düşünceye sahipken ortalaması 3,95 iken, kız öğrenciler biraz daha olumsuz düşünceye sahiptir, ifadeye ilişkin ortalamaları 3,41'dir ($p=0,000<0,05$). Yurtdışındaki öğrencileri için giriş kolay ifadesinde ise erkeklerin ortalaması 3,70 iken kız öğrencilerin ortalaması 3,30'dur

($p=0,005<0,05$), Dinimi özgürce yaşayabiliyorum ifadesinde ise erkekler kızlara göre daha olumlu düşünmektedir ($p=0,004<0,05$).

Tablo 3.5 Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

	Yaş													
	17-19			20-22			23-26			27+				
	N	Ort.	Ss	N	Ort.	Ss	N	Ort.	Ss	N	Ort.	Ss	F	P
AK_ALGI	64	3,64	0,43	90	3,49	0,49	32	3,47	0,53	14	3,42	0,48	1,760	0,156

Öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarını belirten ifadelerin ortalamaları alınmış ve AK_ALGI olarak kodlanmıştır. Yapılan analizde yaş değişkenine göre öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Akdeniz Üniversitesi'nin her yaş grubuna hitap eden bir üniversite olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.6 Öğrencilerin Aylık Ortalama Gelirlerine Göre Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

	Aylık Ortalama Gelir										
	0-200 \$			201-500 \$			501 \$ +				
	N	Ort.	Ss	N	Ort.	Ss	N	Ort.	Ss	F	P
AK_ALGI	78	3,57	0,42	79	3,59	0,47	18	3,41	0,49	0,124	0,327

Tablo 3.6'da öğrencilerin aylık ortalama gelirlerine göre Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarında herhangi bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Akdeniz Üniversitesi'nin her bütçe grubuna hitap eden bir üniversite olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.7 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

	Cinsiyet							
	Erkek			Kadın				
	N	Ort.	Ss	N	Ort.	Ss	F	P
AK_ALGI	144	3,54	0,44	56	3,52	0,58	7,780	0,818

Çalışmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre, Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarına ilişkin t testi sonuçları Tablo 3.7'de gösterilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin üniversiteye yönelik algılarında herhangi bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

3.4.1. Faktör Analizi ve Sonuçları

Faktör analizi için pek çok yöntem bulunmasına rağmen bu çalışmada “temel bileşenler analizi” tercih edilmiştir. Bu yöntemin tercih edilme sebebi en sık kullanılan faktörleşme yöntemlerinden birisinin olması ve fazla sayıdaki değişkeni daha az sayıdaki bileşen (faktör) altında toplayarak analiz edilmesine imkân tanınmasıdır (Çokluk vd. 2014).

Hair ve diğerlerine (2014) göre faktör analizinin yapılabilmesi için gerekli en az veri sayısı 100 olmalıdır ancak faktör analizinde kullanılan değişken sayısının 5 katı veya daha kabul edilebilir olanının 10 katı olduğunu söylemektedirler. Çalışmada kullanılan veri sayısı 200 olup, analiz için yeterli durumdadır. Temel bileşenler analizinde kullanılan istatistiksel testler Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü testi ve Bartlett Küresellik testidir. Bartlett Küresellik testi korelasyon matrisinde değişkenlerin en az bir kısmı arasında anlamlı ve yeterli bir korelasyon olduğunu söylemektedir (Kalaycı, 2014; Hair vd. 2014). KMO testi ise örneklem büyüklüğünün veri seti açısından uygunluğunu kontrol eden bir testtir (Çokluk vd. 2014). Hair vd. (2014) göre 0,50 değerinin altındaki bir değer kabul edilemezken 0,60 ve üzeri bir değer yeterlidir. Hair vd. (2014) göre ölçeklerin güvenilirlikleri en az 0,70 olmalıdır.

Tablo 3.8 Öğrencilerin Antalya İline Yönelik Algılarına İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeklere ilişkin ifadeler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklayıcı Varyans %	Cronbach α	KMO testi	Bartlett Testi
Mezuniyet belgesi ülkemde geçerli	0,474	2,939	29,390	0,720	0,740	0,000**
Ortak bir dile sahip	0,611					
Vize formaliteleri kolay	0,400					
Yaşadığım ülkeye yakın	0,698					
Yaşadığım ülkenin kültürüyle benzerlik gösteriyor	0,720					
Güvenli bir şehir	0,327					
İrkçilik söz konusu değil	0,469					
Yurtdışındaki öğrencileri için giriş kolay	0,540					
Yaşamak için heyecan verici bir yer	0,312					
Dinimi özgürce yaşayabiliyorum	0,676					

Öğrencilerin Antalya İline yönelik algıları ‘International student’s perception on Malaysia as a destination for tertiary hospitality and tourism education’ adlı makaledeki Shan vd.(2013) tarafından geliştirilen 13 maddeli ölçek ile ölçülmüştür. Ancak yapılan temel bileşenler analizi sonucunda 7, 10 ve 11 nolu ifadeler tek bir faktörde toplanmadığından dolayı analizden çıkarılmıştır. Sonuç olarak Antalya iline ilişkin algılar toplam 10 ifadeden oluşan tek bir sürekli değişken haline getirilmiştir. Faktör analizi sonucunda çıkartılan ifadelerden sonra geriye kalan 10 ifadenin yer aldığı ölçeğin güvenirlik analizi yapılmış ve cronbach α değeri 0,720 çıkmıştır. Böylece 10 ifadeden oluşan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir.

Tablo 3.9 Öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi'ne Yönelik Algılarına İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeklere ilişkin ifadeler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklayıcı Varyans %	Cronbach α	KMO testi	Bartlett Testi
Kalite açısından olumlu imaj ve üne sahip	0,667	5,848	34,400	0,869	0,881	0,000**
İstenilen programların kullanılabilirliği	0,644					
Nitelikli bir öğrenim kadrosuna sahip	0,712					
Üniversite genel sıralaması içerisinde	0,478					
Uluslararası öğrenciler için arkadaş canlısı bir çevreye sahip	0,666					
Uluslararası öğrenciler için öğrenim harçları uygun	0,506					
Uluslararası öğrenciler için burs imkanları mevcut	0,325					
Uygun bir bölge sınırlarında	0,584					
Uluslararası öğrenciler için destek hizmetleri mevcut	0,481					
Diğer birçok uluslararası öğrencinin varlığı	0,598					
Üniversitenizin güçlü bir tanıtım ve reklama sahip	0,650					
Çok sayıda uluslararası öğrenci kayıtlı	0,557					
Büyük bir kampüs ve mükemmel tesislere sahip	0,619					
Finansal olarak istikrarlı bir yapıya sahip	0,532					
Batı programlara benzer bir programa sahip	0,595					
Eğitim kalitesi sebebiyle	0,615					
Uluslararası organizasyonları arasında bir bağına sahip	0,621					

Öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları 'International student's perception on Malaysia as a destination for tertiary hospitality and tourism education' adlı makaledeki Shan vd. (2013) tarafından geliştirilen 20 maddeli ölçek ile ölçülmüştür. Ancak yapılan temel bileşenler analizi sonucunda 2, 12 ve 15 numaralı ifadeler analizden çıkartılmış ve geriye kalan 17 ifade tek bir faktör altında toplanmıştır. Faktör analizi sonucunda çıkartılan maddelerden sonra Cronbach α değeri 0,869 çıkmıştır ve ölçek güveniliridir.

Tablo 3.10 Destinasyon Sadakatine (Tavsiye ve Yeniden Tercih Etme) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeklere ilişkin ifadeler	Faktör Yükleri	Özdeğer	Açıklayıcı Varyans %	Cronbach α	KMO testi	Bartlett Testi
Bu, eğitim hizmetlerini satın almak için tercih ettiğim bir yer	0,683	2,442	61,039	0,769	0,744	0,000**
Gelecekteki genişletilmiş eğitim programım için tekrar ziyaret etme niyetim var	0,706					
Başkalarına amaçları doğrultusunda burayı ziyaret etmelerini öneririm	0,856					
Arkadaşlarıma ve tanıdıklarıma olumlu yorumlar yapacağım	0,863					

Destinasyon sadakati 'Destination loyalty modeling of the global tourism' adlı makaledeki Wu, (2016) tarafından geliştirilen 4 maddeli ölçek ile ölçülmüştür. Destinasyon sadakatine yönelik ifadeler bir boyut altında toplanmıştır ve herhangi bir madde çıkartılmamıştır. Çalışmada Cronbach α değeri de 0,769 çıkmıştır ve güveniliridir.

Tezde kullanılan yapılara ilişkin korelasyon analizi ise Tablo 3.11'deki gibidir. Bu Tabloya göre değişkenler arasında korelasyon bulunmaktadır ve bu korelasyon anlamlıdır (p:0,000**).

Tablo 3.11 Faktörlere İlişkin Korelasyon Sonuçları

Faktörler	ANT-TER	AK-TER	Sadakat Tercih
ANT-ALGI	1		
AK-ALGI	0,378**	1	
Destinasyon Sadakati	0,363**	0,653**	1

Regresyon analizi yapılabilmesi için çoklu doğrusal bağlantı (VIF) ve artık terimlerin korelasyon halinde olup olmadığı test edilmelidir. Bu varsayımlardan artık terimler arasında korelasyon olup olmaması Durbin-watson analizi ile ve doğrusal bağlantı problem de Regresyon analizi sonucunda elde edilen Anova tablosundan incelenebilmektedir. Bu varsayımlardan çoklu doğrusal bağlantı (VIF) problemi, bağımsız değişkenler arasında çok yüksek bir korelasyon olması durumunda ortaya çıkmaktadır ve genel bir kural olarak 10 değerine eşit veya yüksek olması durumunda çoklu doğrusal bağlantı sorunu vardır denmektedir (Çokluk vd. 2014). Durbin Watson test istatistiği de otokorelasyonu test etmektedir ve bu değerin 2 civarında olması beklenen durumdur. Regresyon modelinde oto-korelasyon şüphesinin olup olmadığı, Durbin-Watson analizi ile sınırlanır. Durbin-Watson değeri, 0 ile 4 arası değer almakta ve 2 değeri aldığı anda bağımsız değişkenlerin hata terimleri arası korelasyon olmadığını göstermektedir. Durbin-Watson değeri 2'den küçük olursa bağımsız değişkenlerin hata terimleri arası pozitif korelasyon olduğu, 2'den büyük olursa bağımsız değişkenlerin hata terimleri arası negatif korelasyon olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden Durbin-Watson değeri 2'ye ne kadar yakın olursa, çoklu doğrusal regresyon modeli için o kadar oto-korelasyon şüphesi ortadan kalkmaktadır (Field, 2013).

Tablo 3.12 Destinasyon Sadakatine İlişkin Regresyon Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	F	P	Beta katsayısı	T	P	VIF
Antalya Algısı	77,663	0,00**	0,136	2,359	0,019	1,165
Akdeniz Üniversitesi Algısı			0,602	10,447	0,000**	
R ² =0,442 Düzeltilmiş R ² = 0,436			Durbin-Watson=2.156			

Tablo 3.12 incelendiği zaman, hataların otokorelasyon problemi (Durbin-Watson=2,156) ve çoklu doğrusal bağlantı probleminin (VIF=1,165) olduğu görülmektedir. Bundan dolayı yapılan regresyon analizi sonuçlarının güvenilir olduğu söylenebilir. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre, Antalya İline ilişkin algılar ve Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıların bağımsız değişken ve destinasyon sadakatinin ise bağımlı değişken olduğu bu regresyon modeli anlamlıdır (Anova test sonuçlarına göre F=77,663, p=0,000**). Ayrıca modelde yer alan bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin de anlamlı olduğu söylenebilir. Çünkü Antalya İline yönelik algıların destinasyon sadakati üzerindeki etkisi (t=2,359, p=0,019*) ve Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıların destinasyon sadakati üzerindeki etkisi (t=10,447, p=0,000**) anlamlıdır. Ayrıca destinasyon sadakati açısından Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıların (B=0,602), Antalya İline yönelik algılar (B=0,136)

değişkeninden daha etkili olduğu söylenebilir. Çünkü Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları ifade eden değişkenin beta katsayısı daha yüksektir.

Açıklanan varyans oranları açısından ise kurulan modelin destinasyon sadakatini açıklama oranı $R^2=0,442$ ve düzeltilmiş $R^2= 0,436$ değeri çıkmıştır. Diğer bir ifade ile modelde yer alan bağımsız değişkenler destinasyon sadakatinin %43'lük bir kısmını açıklamaktadır. Ancak açıklanan varyans oranının %100 olmamasından dolayı, farklı değişkenlerinde gelecek çalışmalarda kullanılarak daha fazla açıklanan varyans oranının yakalanmasına çalışılabilir. Diğer bir ifade ile modele eklenebilecek farklı değişkenler de mevcuttur. Ancak bu tez çalışmasında Antalya İli ve Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıların etkisi test edilmiştir.

Kurulan hipotezlerin reddedilme veya kabul edilme durumları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.1 Hipotez Sonuçları

H1: Öğrencilerin eğitim amaçlı Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algılarının destinasyon sadakati üzerinde bir etkisi <u>vardır</u>.	KABUL
H2: Öğrencilerin eğitim amaçlı Antalya'ya yönelik algılarının destinasyon sadakati üzerinde etkisi <u>vardır</u>.	KABUL
H3: Öğrencilerin, Antalya iline yönelik algıları cinsiyete göre farklılık <u>göstermektedir</u>.	KABUL
H4: Öğrencilerin, Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları aylık gelir durumuna göre farklılık <u>göstermektedir</u>.	RED
H5: Öğrencilerin, Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları yaş grubuna göre farklılık <u>göstermektedir</u>.	RED
H6: Öğrencilerin, Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları cinsiyete göre farklılık <u>göstermektedir</u>.	RED

Kurulan hipotezlere ilişkin bulgular özetlendiğinde kabul edilen hipotezler; **H1, H2,H3**, iken reddedilen hipotezler **H4, H5, H6'dır**.

SONUÇ

Uluslararasılaşma kavramı, içinde bulunduğumuz dünyada hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik ve sosyal boyutlu önemli bir konu haline gelmiştir. Bu bağlamda ülkeler uluslararası hareketlilik konusunda en büyük payı alabilmek için birtakım faaliyetlerde ve ekonomik uygulamalarda bulunmaktadır. Türkiye, bu süreçte sahip olduğu jeopolitik konumu ve tarihi kültürü ile aktif bir rol oynamaktadır.

Küresel ekonomide uluslararası öğrenci hareketliliğinin önemli bir yeri vardır. Uluslararası öğrenci, yükseköğrenimini başka bir ülkede alan öğrenci olarak tanımlanmaktadır. Yükseköğretimde gerçekleşen uluslararası öğrenci hareketliliği hem öğrenci gönderen hem de öğrenci kabul eden ülkelere önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca uluslararası öğrenci hareketliliği, mezuniyet sonrasında sağlamış olduğu iş imkânları dolayısıyla önemli bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Ekonomik ve kültürel anlamda sağladığı faydalar nedeniyle ülkeler, dış ülkelere öğrenci göndermek ve diğer ülkelere gelen yabancı öğrencileri ağırlamak konusunda önemli bir rekabet içine girmektedir.

Türkiye, dış ülkelere gönderdiği öğrenci sayısını ve yabancı ülkelere gelen öğrenci sayısını arttırmak için çaba göstermektedir. Bunun için de hem Türkiye’de bulunan üniversitelerin tanıtımını hem de uluslararası öğrencilerin ülkeye gelmesini sağlayan teşvik paketleri uygulamaktadır. Türkiye, uluslararası öğrenci hareketliliği konusuna önem vermesine karşın ülke genelinde bu konuda yapılmış kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Belirli aralıklarla Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) tarafından düzenlenmiş olan raporda, uluslararası yükseköğretim hareketliliği konusuna değinilmiş olmasına rağmen Türkiye’de ki mevcut durum hakkında hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Bundan dolayı çalışmanın literatüre katkı sağlaması da ayrı bir hedef olarak belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler Antalya ilinin güvenli bir şehir olduğunu düşünmektedirler. Öğrencilerin Antalya iline yönelik algıları ile ilgili ortalaması yüksek olan ifadeler; dinimi özgürce yaşayabiliyorum, mezuniyet belgem ülkemde geçerli, yaşamak için heyecan verici bir yer, ırkçılık söz konusu değil şeklindedir. Ortalaması düşük olanlar ise, yaşadığım ülkeye yakın ve ortak bir dile sahip şeklinde belirtilen ifadelerdir. Yabancı öğrenciler araştırmada Antalya’nın ortak bir dile sahip olmadığını düşünmektedir. Jason vd.’ne (2011) göre eğitim turistlerini çeken faktörlerden bazıları; coğrafi yakınlık, ortak dil, ev sahibi ve ev sahibi ülkeler arasındaki sömürge ve tarihi bağlardır. Bu bağlamda Antalya’nın turizm destinasyonu olması nedeniyle yurtdışı direkt uçak seferlerinin olması bir avantaj olarak görülebilirken, katılımcıların ortak dile sahip olunmadığını belirtmesi bir

dezavantajdır. Bundan dolayı TÖMER gibi kurumlar eğitim turizmi için özellikle Türki devletlerden gelen ve Türkçe bölümlerde eğitim gören eğitim turistlerine tüm eğitimleri boyunca dil desteği vermelidir. Shan vd.'nin (2013) çalışma bulgularına göre Malezya'yı eğitim turistlerinin tercih sebeplerinde önemli olan unsurlardan biri eğitim turistlerinin İngilizce dilini öğrenmek ve geliştirmek istemeleridir. Bundan dolayı Antalya'daki üniversitelerin İngilizce bölümlere sahip olması Antalya için önemli bir fırsattır. Bu fırsatın değerlendirilmesi ile eğitim turistleri Antalya'ya çekilebilir.

Çalışmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin Akdeniz Üniversitesi'ne yönelik algıları ile ilgili yüksek ortalamaya sahip olan ifadeler; büyük bir kampüs ve mükemmel tesislere sahip olması, çok sayıda uluslararası öğrenci kayıtlı olması, kalite açısından olumlu imaj ve üne sahip olması, uygun bir bölge sınırlarında olması, uluslararası öğrenciler için arkadaş canlısı bir çevreye sahip olması ve eğitim kalitesi gibi sebepler şeklindedir. En düşük ortalamaya sahip ifade ise “ülkemdeki kurumunuzun temsilciliğinin bulunması” şeklindedir. Yabancı öğrencilerin eğitim amaçlı şehir tercihi seçiminde kurum temsilciliklerinin bulunması faktörü kısmen etkilidir. Bundan dolayı Türkiye genelinde eğitim turistlerini çekebilecek üniversiteler belirlenerek, bu üniversiteleri temsil amaçlı yükseköğretim başkanlığı tarafından belli ülkelerde temsilcilikler açılabilir.

Shan vd.'nin (2013) çalışmasına göre öğrenciler Malezya'daki yaşam harcamalarının ve üniversite fiyatlarının düşük olması, yarı zamanlı iş bulma imkânı ve kalıcı oturma izni alınması nedenleri ile Malezya'da eğitimi tercih etmektedir. Döviz kurları göz önünde bulundurulduğunda Antalya'da yaşam maliyetleri ve üniversite ücretlerinin çoğu rakip destinasyonlara göre makul seviyelerde olduğu söylenebilir. Ayrıca turizm destinasyonu olmasından dolayı Antalya'da yarı zamanlı iş imkanları mevcuttur. Fakat bazı ülke vatandaşları için vize muafiyeti varken, bazı ülkeler için vize alma, çalışma ve oturma izni alma gibi konularda zorluklar mevcuttur. Eğitim turistlerine vize, çalışma ve oturma izni konularında muafiyetler için potansiyel eğitim turisti gönderebilecek ülkeler ile gerekli protokollerin yapılması önerilmektedir.

Yapılan farklılık testlerinde, öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından Antalya İline yönelik algılarında genel olarak bir farklılık ortaya çıkmamıştır ($p: 0,285 > 0,05$). Fakat öğrencilerin Antalya iline yönelik algıları ile ilgili ifadelerle teker teker bakıldığında ifadelerinin bazılarında cinsiyete göre farklılıklar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır; Yaşam maliyeti açısından uygun ifadesinde kız öğrencilerin ortalaması 3,32 iken erkeklerin ortalaması 2,98'dir ($p=0,034 < 0,05$). Irkçılık söz konusu değil ifadesinde, erkek öğrenciler daha olumlu düşünceye sahipken ortalaması 3,95 iken, kız öğrenciler biraz daha olumsuz

düşünceye sahiptir, ifadeye ilişkin ortalamaları 3,41'dir ($p=0,000<0,05$). Yurtdışındaki öğrenciler için giriş kolay ifadesinde ise erkeklerin ortalaması 3,70 iken kız öğrencilerin ortalaması 3,30'dur ($p=0,005<0,05$), Dinimi özgürce yaşayabiliyorum ifadesinde ise erkekler kızlara göre daha olumlu düşünmektedir ($p=0,004<0,05$).

Sonuç olarak yükseköğretim, profesyonel olmayı gerektiren bir sektördür ve öğrenciler tarafından gelecekleri ile ilgili verilen önemli bir karardır. Yükseköğretim hizmetinin önemli müşterilerinden olan uluslararası öğrenciler için bu sektörün belirli bir bilinirliğe sahip olmaması büyük bir risk taşımaktadır. Dolayısıyla Türkiye açısından bu durumun olumsuz bir sonuç getirmemesi için potansiyel öğrencilerin bu sektöre karşı güven duymasını sağlayacak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin hedef olarak aldığı ülkelerde, Türkiye'nin yükseköğretim sistemini ve köklü üniversitelerini tanıtabilecek ve öğrencilerin sorun yaşaması durumunda bu sorunlara çözüm getirebilecek temsilciliklerin oluşturulması gerekmektedir. Yabancı öğrencilerin eğitim amaçlı şehir tercihi seçiminde kurum temsilciliklerinin bulunması faktörünün kısmen etkili olması sebebiyle, Türkiye genelinde eğitim turistlerini çekebilecek üniversiteler belirlenerek, bu üniversiteleri temsil amaçlı yükseköğretim başkanlığı tarafından belli ülkelerde temsilcilikler açılabilir.

Akdeniz Üniversitesi ve Antalya ilinde yer alan diğer üniversitelerde İngilizce lisans ve lisansüstü eğitimlerin mevcut olması nedeniyle Antalya ili potansiyel eğitim turistlerini çekmekte büyük bir potansiyele sahiptir. Bundan dolayı özellikle dünyada artan genç nüfus dikkate alınarak Antalya'nın eğitim turizmi bakımından sahip olduğu potansiyeller de Antalya ilinin tanıtımlarında yer almalıdır. Antalya ilindeki üniversiteler yurtdışı bağlantılarını daha da geliştirerek, ortak eğitim-öğretim programları hazırlayarak, potansiyel eğitim turistlerinin bulunduğu ülkelerin yükseköğretim başkanlıkları ile gerekli anlaşmaları sağlayarak bu pazardan daha fazla pay alıp rekabet avantajı sağlayabilir.

Araştırmanın yapıldığı zaman diliminde geçerli olması ve sadece araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin düşüncelerinin yer alması çalışmanın sınırlarını oluşturmuştur. Çok sayıda soru sorarak çok sayıda insana ulaşmanın zor olması, parasal ve zamansal açıdan ekonomik olması, bilgiye kolay ve çabuk ulaşılması, elde edilen verilerin açık ve analiz edilebilir olması, verilen cevapların kişiler açısından doğru ve güvenilir olması sebebiyle çalışmada anket yöntemi ile veri toplanmıştır. Anket sadece Akdeniz Üniversite'sinde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilere uygulanmıştır. Antalya ilindeki diğer üniversitelerdeki yabancı öğrencilerden de veri toplanıp Antalya ili için eğitim turizmi kapsamında strateji ve politikalar geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abubakar, A. M., Shneikat, B.H.T. ve Oday, A. (2014). Motivational factors for educational tourism: A case study in Northern Cyprus. *Tourism Management Perspective*, 11: 58-62.
- Açıkgöz, K. (1989). "Az Gelişmiş Ülkelerde Eğitim", Eğitim Bilimleri Sempozyumu, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fak.* Malatya:15-17 Haziran, S. 39-50.
- Agarwal, V. B. ve Winkler, D. R. (1985). Foreign demand for United States higher education: A study of developing countries in the eastern hemisphere. *Economic Development and Cultural Change*, 33(3): 623-644.
- Aktan, C. (2007). "Yüksek Öğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar", içinde: C. Aktan, Değişim Çağında Yüksek Öğretim, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Aktaş, C. (2005). Türkiye'nin Turizm Gelirini Etkileyen Değişkenler İçin En Uygun Regresyon Denkleminin Belirlenmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6(2): 163-174.
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A. F. (1976). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İstanbul:İnkılap ve Aka Yayınları.
- Altbach, G., Philip, L. R. ve Laura, E. R. (2009). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution, A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education*. Paris: Unesco Yayınları
- Altbach, P. G. (Ed.). (1999). *Private Prometheus: Private Higher Education and Development in the 21st Century*. Contributions to the Study of Education No. 77, Greenwood Press, Connecticut.
- Altın, M., Bacanlı, H. ve Yıldız, K. (2002). Biyoloji öğretmeni adaylarının çevreye yönelik tutumları. *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, (16-18 Eylül 2002), s. 189-198.
- Alugbo, C.C. (2002). *Common Concerns of Managers: Theory and Practice*. Owerri: Achugo Publications.
- Andrade, M. S. (2009). "The international student Picture". İçinde M. S. Andrade ve N. W. Evans, International students: Strengthening a critical resource (s. 1–24). Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Anthony, B., Marcelo, F., Andrew, H., Sarah, J., Neil, K., David, P. ve Kelvin, V. C. (2004). *Vission 2020; Forcasting International Student Mobility; A UK Perspective*. England: British Council Department.

- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (2009). ‘*Erasmus programı*’, Alka Matbaacılık.
- Aydın, M. (1991). ‘*Eğitim Sosyolojisi*’, Ankara :Teknomak Ltd. Şti.
- Ayoubi, R. ve Masoud, H. (2007). The Strategy of Internationalization in Universities. *International Journal of Educational Management*, 21(4): 339-349.
- Aypay, A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baharun, R. (2006) Identifying Needs and wants of University Students in Malaysia. *Malaysian Management Review*, 39(2): 1-7.
- Bardakçı, S. İ. (2005). “*AB Eğitim Programları-Erasmus ve Türk Yüksek Öğrenimi: Hollanda Örneği*”. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bardgett, L. (2000). *The Tourism Industry*. Research Paper (No:00/66), House of Commons library.
- Baş, T. (2006). *Anket, Anket Nasıl Hazırlanır? Anket Nasıl Uygulanır? Anket Nasıl Değerlendirilir?* Ankara :Seçkin Yayıncılık.
- Becker, R. ve Kolster, R. (2012). *International Student Recruitment: Policies and Developments in Selected Countries*. Netherland: Organisation for International Cooperation in Higher Education.
- Beh Yean S. (2013). Perceived Critical Success Factors (Csfs) For The Tourism Industry of Penang Island: A Supply Perspective. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research In Business*, 4(9): 495-510.
- Bello, Y. O. (2008). *Food and Beverages Service Management in the Nigeria Hospitality Industry*. Ondo: Grace Excellent Publishers.
- Bhatiah, A. J. (2001). *International Tourism Management*. Uk: Starting PVT Ltd
- Bingöl, D. (1990). *Personel Yönetimi ve Beşeri İlişkiler*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Bodger, D. H., Bodger, P. M. ve Frost, H. (2004). *Educational Travel: Where Does It Lead? School of Continuing Education*, University of Nottingham. <http://www.nottingham.ac.uk/ttri/pdf/conference/David%20Bodger.pdf>, (erişim tarihi: 08/02/2019).
- Bohm, C., Doris, G., Meares, S. ve Pearce, L. (2002). *Global student mobility 2025: Forecasts of the global demands for international higher education*. IDP Education Australia, www.idp.com/marketingandresearch/, (erişim tarihi: 07/02/2019).
- Bourke, A. (2000). A model of the determinants of international trade in higher education. *The Service Industries Journal*, 20(1): 110-138.

- Büyüköztürk, Şener (2008), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cairney, P. (2012). Public Administration in an Age of Austerity': Positive Lessons From Policy Studies. *Public Policy and Administration*, 27(3): 230-247.
- Carlson, J. B., Burn, J. U. ve Yachimowicz, D. (1990). *Study Abroad: The Experience of American undergraduates in Western Europe and the United States*. Westport, Conn: Greenwood Press.
- Chan, F., Lim, C. and McAleer, M. (2005). Modelling multivariate international tourism demand and volatility, *Tourism Management*, 26(3): 459-471.
- Chen, C. H. (2007). Understanding Taiwanese Students' Decision-making Factors Regarding Australian International Higher Education. *International Journal of Educational Management*, 20(2): 91-100.
- Cheney, R. S. (2001). Intercultural business communication, international students, and experiential learning. *Business Communication Quarterly*, 64(4): 90-104.
- Cheung, A., Yuen, T., Yuen, C. ve Cheng, Y. C. (2011). Strategies and policies for Hong Kong's higher education in Asian markets. *International Journal of Educational Management*, 25(2): 144-163.
- Chih, W.W. (2016). Destination loyalty modeling of the global. *Journal of Business Research*, 69(6): 2213-2219.
- Chirkova, A. (2011). *Pepsi Across Culture: Analysis and Cross-cultural Comparison of Pepsi Websites*. Unpublished Master Dissertation, Sweden: University of Gothenburg
- Choudaha, R. ve Chang, L. (2012). *Trends in international student mobility*. <http://www.wes.org/ras/TrendsInInternationalStudentMobility.pdf>, (erişim tarihi: 08/02/2019).
- Cohen, D. (2003). Australia has become the Academic Destination for much of Asia. Can it handle the influx?. *Chronicle of Higher Education*, 49(21): 1-40.
- Cooper, H., Jeffrey, C. V., Charlton, K. ve Melson, A. (2003). The Effects of Modified School Calendars on Students Achievement and School and Community Attitudes. *Review of Educational Research*, 73(1): 1-52.
- Çağlar, A. (1996). "Türk Üniversitelerinde Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Öğrencilerinin Sorunları". *Amme İdaresi Dergisi*, 32(4): 133-167
- Çetinsaya, (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma Türkiye. Yükseköğretim için bir yol haritası*. Eskişehir: Yükseköğretim Kurulu Yayınları.

- Çetintaş, H. ve Bektaş, Ç. (2008). Türkiye’de Turizm ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Kısa ve Uzun Dönemli İlişkiler. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 19(1): 1-8.
- Çımat, A. ve Bahar, O. (2003). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 3(6): 1-18.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu G., Büyüköztürk Ş. (2014) *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Baskı Pegem Akademi, 3.
- Çoşkun, N. (2010). *Türkiye’de Turizm Politikaları ve Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri*. Ankara:Yüksek Lisans Tezi. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü,
- Deem, R. ve Brehony, K. (2005). Management as Ideology: The Case of New Managerialism in Higher Education. *Oxford Review of Education*, 31(2): 213-231.
- DeMello, M. A. (2011). *The impact of study tours in developing global-mindedness among PK-12 educators in southeastern Massachusetts*. Unpublished doctoral thesis. Boston: Northeastern University
- Dinçer, A. (2007). “Neo-liberalizm Eğitim Sistemini Sermaye Lehine Yeniden Yapılandırıyor”, Ebru Oğuz, Ayfer Yakar (Eds.) *Küreselleşme ve Eğitim*, Ankara Dipnot Yayınları.
- Donald, S. E., Stanford, L. L. ve John, B. M. (1988). Measuring the Economic Impact of Institution of Higher Education. *Research in Higher Education*, 28(1): 17-34.
- Duman, T. (2001). “Avrupa birliği eğitim programları Socrates programı”. *Milli Eğitim Dergisi*, (149): 74-80.
- Egron-Polak, E. (2005). *The public responsibility for higher education and research Conclusions and Suggestions*, Council of Europe Publishing.
- Emekli, G. (2001). *Bergama’nın Turizm Coğrafyası ve Turizmin Sosyo- Ekonomik Etkileri*. İzmir:Bergama Belediyesi Kültür Yayınları.
- Er, Ö. (2016). “Kültürel Değerlerin Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşidi Olarak Değerlendirilmesi: Edirne Örneği”. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erten, S. (2004). “Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır”. *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65(66): sayfa aralığı
- Ertürk, S. (1997). ‘Eğitimde Program Geliştirme’, Ankara: Edge Akademi Yayınevi.
- Eş, H. ve Sarıkaya, M. (2010). *İlköğretim 6.sınıf fen ve teknoloji dersi “yaşamımızdaki elektrik” ünitesi kazanımları ile ilgili öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. EJournal of New World Sciences Academy Education Sciences, 6(1): 107-127.

- Felix, M. ve Steve, C. (2007). International students' motivations for studying in UK HE: Insights into the choice and decision making of African students. *International Journal of Educational Management*, 21(6): 459-475.
- Fidan, N. ve Erdem, M. (1991). “*Eğitime Giriş*”, Ankara: Feryal Matbaacılık Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics*. London, UK: Sage
- Ford, J. B., Joseph, F. ve Joseph B. (1999). Importance-performance analysis as a strategic tool for service marketers: The case of service quality perceptions of business students in New Zealand and the USA. *The Journal of Services Marketing*, 12(2): 171- 186.
- Fullerton, R. A. (2011). “*The birth of consumer behavior: Motivation research in the 1950s*”. İçinde L. C. Nielsen, Marketing history in the new world: Proceedings of the 15th biennial conference on historical analysis and research in marketing 2011, Almaty, Kazakhstan (s. 61-68).
- Garcia-Rodriguez, F. J. ve Jimenez, J. M. (2015). The role of tourist destination in international students’ choice of academic center: The case of Erasmus programme in the Canary Islands. *PASOS Journal of Tourism and Cultural Heritage*, 13(1): 175-189.
- Geelhoed, R., Abe, J. ve Talbot, D. (2003). A qualitative investigation of U.S. students’ experiences in an international peer program. *Journal of College Student Development*, 44: 5-17.
- Gençer, G. (2009). *Avrupa birliği eğitim ve gençlik programları; Erasmus programı ve Türkiye yüksek öğretiminde programın uygulanması*, İstanbul:(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi.
- Gibson, H. (1998). The educational tourist. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 69(4): 32–34.
- Guo, Y. (2000). *Vocation Economy*. Guangzhou: Guangzhou Economics Press.
- Gutok, G. L. (2001). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar* (çev. N. Kale), Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gülşen, C. ve Gökyer, N. (2011). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gümrükçü, H. (2007). *Küreselleşme, Türkiye ve Avrupa Yükseköğretim Alanı*, Ankara: Avrupa –Türkiye Araştırmaları Enstitüsü.
- Günel, A. (2007). *Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim çağındaki Çocukların Duyusal Gelişimine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, SBE.

- Gündoğan, N. (2003). “Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Bir İstihdam Politikası Aracı Olarak Yasam Boyu Öğrenme ve Bazı Örnek Program ve Uygulamalar”, *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 7(2): 2-15.
- Gür, B. S. ve Küçükcan, T. (2009). *Türkiye’de yükseköğretim karşılaştırmalı bir analiz*, Ankara:SETA.
- Gürbüz, H. ve Kışoğlu, M. (2007). Biyoloji öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumları ve aldıkları çevre eğitiminin değerlendirilmesi, XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, *Gazi Osmanpaşa Üniversitesi, Bildiri Özetleri Kitabı*, s. 577-583.
- Gürdal, A. (1992). “İlköğretim okullarında fen bilgisinin önemi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8): 185-188.
- Gürüz, K. (2011). *Higher education and international student mobility in the global knowledge economy (2nd Ed.)*, State University of New York Press, Albany.
- Haberal, H. (2015). *Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm – Doğa Turizmi Kırsal Turizm – Yayla Turizmi*, 1. Baskı, Ankara:Detay Yayıncılık, Ankara.
- Hair J, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. (2014) *Multivariate Data Analysis*, 7. Edition, Pearson New International Edition
- Hall, C.M. ve Weiler, B. (1992). “*Introduction. What’s Special About Special Interest Tourism?*” İçinde C.M. Hall ve B. Weiler, *Special Interest Tourism*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Hancer, A.H., Şensoy, Ö. ve Yıldırım, H.İ. (2003). İlköğretimde çağdaş fen bilgisi öğretiminin önemi ve nasıl olması gerektiği üzerine bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13: 80-88.
- Hansard (Parliament of the Commonwealth of Australia). (1978). *House of Representatives Select Committee on Tourism Official Report*. Canberra: Commonwealth Government Printer.
- Hanson, J. W. ve Brembeck, C. S. (1966). *Education and the Development of Nations*, New York: Holt, Rinehart ve Winston.
- Hanson, K. ve Meyerson, J. (1995). *International Challenges to American Colleges and Universities: Looking ahead*. US. Phoenix, AZ: American Council on Education and the Oryx Press,
- Harari, M. (1992). “*Internationalization of the Curriculum*”. İçinde C. B. Klasek, *Bridges to the Future: Strategies for Internationalizing Higher Education*. Washington: Washington State University’s Centre for International Development.
- Hayden, M. (2006). *Introduction to International Education*. Kaliforniya: Sage

- Hayes, P ve McCann, (2008). *Edu-Tourism in Grahamstown*. <http://www.grahamstown.co.za>. (erişim tarihi: 10/02/2019).
- Hesapçıoğlu, M. (1992). Kamu Kesiminin Eğitim Harcamalarının Analizi, Ankara: *Maliye Dergisi*, (149): 26-73.
- Holdnak, A. ve Holland, S. (1996). Edutourism: Vacationing to learn. *Parks and Recreation*, 1(1): 72-75.
- Hu, S. ve Kuh, G. D. (2003). Diversity experiences and college student learning and personal development. *Journal of College Student Development*, 44: 320-334.
- Huang, R. (2008). Mapping Educational Tourists Experience in the UK: Understanding International Students. *Third World Quarterly*, 29(5): 1003-1020
- IAEC (2014). *Overseas Education Consultants*. <https://iaeconsultants.wordpress.com/about/>, (erişim tarihi: 08/02/2019).
- Ismail, N. (2009). Mediating Effect of Information Satisfaction on College Choice. *Oxford Business and Economics Conference*, 24-26 June, UK.
- Iyanga, J. I. (2009). *Marketing for the Developing World*. Owerri: Global Press
- İçöz, O. (2005). *Turizm Ekonomisi*, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- İTO Yayınları (2007). *Türkiye’de Turizm Ekonomisi*, Yayın No: 2007-69.
- Jackson, G. A. (1986). *Workable, Comprehensive Models of College Choice*. Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, National Institute of Education, Washington, D.C.: Spencer Foundation, Chicago.
- Jafari, J. (1977). Editor's Page. *Annals of Tourism Research*, 5: 6-11.
- Jason, M. S. L., Ahmad, A.M.A. ve Azhar, H. A. (2011). Edutourism: Exploring the push-pull factors in selecting a university. *International Journal of Business and Society*, 12(1): 63-78.
- Joseph, M. ve Joseph B. (2000). Indonesian Students’ Perceptions of Choice Criteria in the Selection of a Tertiary Institution: Strategic Implications. *International Journal of educational Management*, 14(1): 40-44.
- Joyce, P. (2012). Educational tourism empowerment: Implications for flexible learning and digital equity. *Journal of Tourism Hospitality*, 1(4): 1-2.
- Kaçmazoğlu, H. B. (Ocak 2002). Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme. *Eğitim Araştırmaları* 6: 44-55.
- Kalaycı, Ş. (2009). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara:Asil Yayıncılık

- Kalaycı Ş. (2014), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 6. Baskı, Asil Yayın Dağıtım
- Kalinowski, K. ve Weiler, B. (1992). “*Review educational travel*”. İçinde B. Weiker ve C. Hall. Special Interest Tourism. London: Bellhaven.
- Kanada Turizm Komisyonu (2001). Canada, learning vacations, and the experience. *Communique*, 5(5): 1-8.
- Kaplan, Y. (1991). *Giriş. Enformasyon Devrimi Efsanesi*, (der ve çev. Y. Kaplan), İstanbul: Rey Yayınları, 1-10.
- Kavak, Y. ve Baskan, G. A. (2001). “Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika ve Uygulamaları”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 92 -103.
- Kaya, Y. K. (1989). *İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış*, Ankara:Bilim Yayınları.
- Kaygısız, A. (2015). Net Turizm Gelirleri ve Büyüme İlişkisi: Var Model-Granger Nedensellik Analizi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(2): 155-164.
- Keling, S. B. A. (2006). Institutional Factors Attracting Students to Malaysian Institutions of Higher Learning. *International Review of Business Research*, 2(1): 46-64.
- Kelly, I. ve Brown, G. (2004). *Developing educational tourism: Conceptual considerations and an examination of the implications for South Australia*. CAUTHE conference, 10-13 February 2004, Brisbane, Queensland, Australia.
- Kethüda, Ö. (2015). “Türkiye’deki Uluslararası Öğrenci Hareketliliği Üzerine Bir Araştırma”, Düzce Üniversitesi Akçakoca Turizm işletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Düzce: *Yükseköğretim Dergisi*, 5(3): 147-161.
- Kıncal, R.Y. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kıran, A. (2011). Global yükseköğretim pazarı ve Türkiye. *EKEV Akademi Dergisi*, 15(48).
- Killen, M. ve Smetana, J. G. (1999). Social Interactions in Preschool Classrooms and the Development of Young Children's Conceptions of the Personal, *Child Development*, 70(2): 486-501.
- Kleckley, J. (2008). *Economy: NC and its Regions*. A Workshop on Climate, Weather and Tourism. East Carolina University, November 14-15.
- Knight, J. (1994). *Internationalization: Elements and Checkpoints*. Ottawa, Canada: Canadian Bureau for International Education
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

- Kozak Akođlan, M. ve Kızılırmak, İ. (2001). “Türkiye’de Meslek Yüksekokulu Turizm-Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, (12): 9-16.
- Kozak, N. (2008). *Genel Turizm Bilgisi*, Eskişehir:T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın.
- Kozak, M. A. ve Bahçe, A. S. (2009), 'Özel İlgi Turizmi', Ankara, Detay Yayıncılık, 1(3):209-210.
- Kozak N., Kozak Akođlan, M. ve Kozak, M. (2010). *Genel Turizm*, 10. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N. (2012). “*Genel Turizm Bilgisi*”, Açıköğretim Üniversitesi Yayını.
- Kozak, N., Akođlan, M. ve Kozak, M. (1997). “*Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*”, Ankara: Detay Yayıncılık
- Küçükaslan, N. (2007). *Özel İlgi Turizmi*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Küçükcan, T. ve Gür, B. (2009). *Türkiye’de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz*, SETA.
- Kwiek, M. (2002). *Yüksek Öğretimi Yeniden Düşünürken Yeni Bir Paradigma Olarak Küreselleşme: Gelecek İçin Göstergeler*. (çev. E. Akbaş), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2(1).İstanbul: EDAM Yayınları.
- Lam, J. M. S., Ariffin, A. A. ve Ahmad, A. (2011). Edutourism: Exploring the push–pull factors in selecting a university. *International Journal of Business and Society*, 12(1): 63-78.
- Laska, J. A. (1976). *Schooling and Education*, New York:Van Nostrand, New York.
- Lee, J. (2008). Beyond Borders: International Student Pathways to the United States. *Journal of Studies in International Education*, 12(3): 308-327
- Lee, K. H. ve Tan, J. P. (1984). The international flowof third level lesser developed country students to developed countries: Determinants and implications. *Higher Education*, 13: 687-707.
- Lee, M. N. (2002). *Eğitimde Küresel Eğilimler*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2(1), İstanbul:EDAM Yayınları.
- Leonard, D. ve Morley, L. (2007). *Experiences of International Students in UK Higher Education: A Review of Unpublished Research 2003*. www.ukcosa.org.uk/about/pubsresearch, (erişim tarihi: 08/02/2019).
- Lew, A. A. ve Mckercher, B. (2004). *Flows and the Spatial Distribution of Tourists*. UK: Williams Edition.

- Licata, J. W. ve Maxham, J. G. (1998). Student Expectations of the University Experience: Levels and Antecedents for Pre-Entry Freshmen. *Journal of Marketing for Higher Education*, 9(1): 69-91.
- Lipsett, A. (2009). *Overseas Students now 20% of the United Kingdom Graduates*; *Education Guardian*. www.guardian.co.uk/education/2009/jan/29/overseas-students-british-degrees, (erişim tarihi: 08/02/2019).
- Magnuson, K. ve Waldfogel, J. (2005). *Preschool Child Care and Parents' Use of Physical Discipline*, *Infant and Child Development*, 14(2): 177-198.
- Mansfield, C. (2013). Tourism, Signs and the City. *JTCaP Tourism Consumption*, 2(1): 1-3.
- Mansuroğlu, S. (2006). Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği, *Akdeniz Üniv. Antalya: Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1): 35-46.
- Marianne, C. (2014). *International Student Recruitment: Policies and Developments in Selected Countries: Sweeden, Norway and Finland*. www.nuffic.nl/bestanden/documenten/actueel/nieuws/internationalstudentrecruitment, (erişim tarihi: 08/02/2019).
- Mashbum, A. J., Justice, L. M., Dovvner, J. T. ve Pianta, R. C. (2009). *Peer Effects on Children's Achievement During Kindergarten*, *Child Development*, 80(3): 686-702.
- Mazarrol, T. ve Soutar, G. (2002). Push-pull factors influencing international student destination choice. *The International Journal of Educational Management*, 16(2): 183-195.
- Mazarrol, T., Kemp, S. ve Savery, L. (1997). *International students who choose not to study in Australia: An examination of Taiwan and Indonesia*. Canberra: Australian International Education Foundation.
- Mccabe, P. C. ve Altamura, M. (2011). *Empirically Valid Strategies to Improve Social and Emotional Competence of Children*, *Psychology in the Schools*, 48(5): 513-540
- McGowan, S ve Potter, L. (2008). Implications of the Chinese Learner for the Internationalisation of the Curriculum: An Australian Perspective. *Critical Perspectives on Accounting*, 19: 181-198.
- McMahon, M. E. (1992). Higher education in a world market: An historical look at the global context of international study. *Higher Education*, 24(4): 465-482.
- Modeste, N. (1994), "The Impact of Growth in the Tourism Sector on Economic Development: The Experience of Selected Caribbean Countries", *XXVI Annual*

- Conference of the Regional Programme of Monetary Studies*, November 23-26, 1994.
<http://www.ccmfuwi.org/files/publications/conference/517.pdf> (15.06.2014).
- Mohe, A. (2011). *Higher education indicators 2009-2010*. Putrajaya: Research and Planning Division.
- Montgomery, C. (2009). A decade of internationalisation: Has it influenced students' views of cross-cultural group work at university?. *Journal of Studies in International Education*, 13: 256-270.
- Moufakkir, O. ve Kelly, I. (2010). *Tourism, Progress and Peace*. (1. Baskı), CABI Publication.
- Naido, V. (2007). Research on the Flow of International students to UK Universities: Determinants and Implications. *Journal of Research in International Education*, 6(3): 287-307.
- Növresli, T. (2010). *Azerbaycan Turizm Potansiyelinin Kalkınma Amaçlı Değerlendirilmesi*, İzmir:Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Programı.
- OECD. (1974). *Tourism Policy and International Tourism in Member Countries*. Paris: OECD
- OECD. (2007). *Education at a Glance 2007: OECD Indicators*. Paris: OECD
- OECD. (2008). *Education at a Glance 2008: OECD Indicators*. Paris: OECD
- OECD. (2009). *Higher education to 2030 (Volume 2): Globalization*.
- OECD. (2010). *Education at a Glance 2010, Organisation for Economic Co- operation and Development*. OECD 2010
- OECD. (2012). *Education at a Glance; UNESCO, 2009, Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution, Education Target Reports from each Government - New Zealand, Canada, China, Japan, Malaysia, Singapore and Taiwan*. Paris: OECD.
- OECD. (2014). *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*. Paris: OECD.
- Oğuzkan, A. F. (1974). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Okoli, F. C. (2001) “*Leadership and Motivation in the Management of Human Resources*” Workshop on Advanced Personnel/Human Resources Management, Modotel Hotel, Enugu, 16th and 18th May, 2001.
- Olalı, H., Nazilli, S. S., Kırıcıoğlu, E. N. ve Sümer, M. (1997). *Dış Tanıtım ve Turizm*, Ankara:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öğüt, A. (2003). *Bilgi Çağında Yönetim (2. Baskı)*, Ankara:Nobel Yayıncılık.

- Önder, K. R. ve Balcı, A. (2010). Erasmus öğrenci öğrenim hareketliliği programının 2007 yılı yararlanıcısı Türk öğrencileri üzerindeki etkisi. Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9(2): 93-116.
- Özçetin, S. (2013). *Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, M. (2012). “Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler”. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1).
- Özgüven, İ. (2002). *Ethem Bireyi Tanıma Teknikleri*, Ankara :Pegem Yayınları.
- Özkan, G. ve Güvendir, M. A. (2015). Uluslararası Öğrencilerin Yaşam Durumları: Kırklareli ve Trakya Üniversiteleri Örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1): 174-190.
- Özoğlu, M., Gür, B. ve Coşkun İ. (2012). *Küresel eğilimler ışığında Türkiye’de uluslararası öğrenciler*, Ankara: Seta Yayınları.
- Paige, R. M. ve Vande Berg, M. (2012). “Why students are not learning abroad”. İçinde M. Vande Berg, R. M. Paige ve K. H. Lou, Student learning abroad: What are students are learning, what they’re not, and what we can do about it (s. 29-60). Sterling, VA: Stylus Publishing.
- Papatsiba, V. (2005). *Student mobility in Europe: An academic, cultural and mental journey? Some conceptual reflections and empirical findings*. International Perspectives on Higher Education Research, 3: 29-65.
- Pasifik Asya Seyahat Birliği (2010). *Notes and Definitions*. www.papa.org/note-definitions, (erişim tarihi: 06/02/2019).
- Paul, W. (2010). *Educational tourism: Understanding the concept, recognising the value*. UK: Visit Britain
- Peterson, C. (1997). Class and Study Abroad: Combining Concern and Compassion with Critical Analysis. *Transitions Abroad*, 3(2): 90-97.
- Petrizzellis, L. ve Romanazzi, S. (2010). Educational value: How students choose university. *International Journal of Educational Management*, 24(2): 139-158.
- Pitman, T., Broomhall, S., McEwan, J. ve Majocha, E. (2010). Adult learning in educational tourism. *Australian Journal of Adult Learning*, 50(2): 219-238.
- Poon, A. (1993). *Tourism, Technology and Competitive Strategies*. UK: CABI
- Rayner, L. ve Easthope, G. (2001). Postmodern Consumption and Alternative Medications. *Journal of Sociology*, 37(2): 157-178.

- Rençber, A. (2005). *Avrupa birliği eğitim ve gençlik programları: genel eğitim programı çerçevesinde yükseköğretim alanında AB programı (Erasmus)*, Ankara:Maliye Bakanlığı, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu.
- Rhodes, G. (2010). *Opportunities and Challenges in the Internationalization and Globalization of Higher Education in United States: Implications for U.S.-India Student's Mobility*. <http://www.ugc.ac.in/new>, (erişim tarihi: 06/02/2019).
- Richards, G. (2011). "Cultural tourism trends in Europe: A context for the development of cultural routes". İçinde K. Khovanova-Rubicondo, Impact of European cultural routes on SMEs' innovation and competitiveness. (pp. 21-39). Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Rico, M. ve Loredana, P. (2009). Higher tourism education in English - Where and why?. *Tourism Review*, 64: 48-58.
- Rita, P. (2000). Tourism In The European Union. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12(7): 434-436.
- Ritche, B. W. (2003). *Managing educational tourism*. Bristol: Channel View Publications
- Ritchie, J. R. ve Simon, H. (2009). Understanding and Meeting the Challenges of Customer/Tourist Experience Research. *International Journal of Tourism Research*, 11: 111-126.
- Rodger, D. (1998). Leisure, learning, and travel. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 69(4): 28-31.
- Roppolo, S. (1996). *The Impact on Tourism as we Educate for a Global Society, Tourism and Culture: Towards the 21st Century*. Newcastle: Northumbria University
- Sağlam, A. Ç. (2013). "Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi", Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.
- Sancak, A. (2009). *Kültürlerarası diyalog açısından öğrenci değişim programları. Erasmus örneği*. Sakarya: (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Schiffman, L. G. ve Wisenblit, J. (2015). *Consumer behavior*. England: Pearson Education Limited.
- Scott, P. (2002). *Küreselleşme ve Üniversite: 21. Yüzyılın Önündeki Meydan Okumalar*. (çev. S. Çiftçi), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, İstanbul: EDAM Yayınları.
- Serbest, F. (2005). Avrupa birliği yükseköğretim programı Erasmus ve Türkiye'nin katılımı. Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, *Ankara: Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 4(2): 105-123.

- Sezer, M. (2010). *Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Smith, C. ve Jenner, P. (1997). Educational tourism. *Travel and Tourism Intelligence*, 3: 60-75.
- Soran, H., Akkoyunlu, B. ve Kavak, Y. (2006). “Yasam Boyu Öğrenme Becerileri ve Eğitimcilerin Eğitimi Programı: Hacettepe Üniversitesi Örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30: 201-210.
- Soutar, N. ve Tuner, P. J. (2002). Student’s Preferences for University: A Conjoint Analysis. *International Journal of Educational Management*, 16,(1): 40-45.
- Soyak, M. (2013). Uluslararası Turizmde Son Eğilimler ve Türkiye’de Turizm Politikalarının Evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (4): 1-18.
- Stephenson, S. (1998). "Two Cultures Under One Roof: The Exchange Experience as a Transformational Phenomenon: A Study of its Impact Upon Exchange Students, Host Families and University Professors." Council Study Center-Chile. Unpublished paper.
- Stoner, K., Tarrant, M., Perry, L., Stoner, L., Wearing, S. ve Lyons, K. (2014). Global citizenship as an outcome of educational travel. *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 14: 149-163.
- Suh-Ruu, O. and Reynolds, A. J. (2005). *Preschool Education and School Completion*, *Encyclopedia on Early Childhood Development*, Centre of Childhood Development.
- Süngü, H. ve Bayrakçı, M. (2010). Bolonya süreci sonrası yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4): 895-912.
- Şahin, A. (2006). “Beyin ve Eğitim”, *Eğitim ve Gençlik Dergisi*, (1): 13-21.
- Şahin, İ. (2007). *Perceptions of Turkish Exchange Students of The European Union’s Erasmus program* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi.
- Şahiner, T. (2012). *İnanç Turizmi Potansiyeli ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman*. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Şeremet, M. (2015). Türkiye ve İngiltere Yükseköğretimindeki Uluslararasılaşma Politikalarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(1): 27-31.

- Şimşekli, Y. (2004). Çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik çevre eğitimi etkinliklerine ilköğretim okullarının duyarlılığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1): 83-92.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2015). Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi, Araştırma Projesi Raporu, http://kam.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2015/03/Uluslararası_Oğrenci_Projesi_Sonuc_Raporu_21-11-2014.pdf, (erişim tarihi: 13.05. 2018).
- Tanyeri, A. E. (2006). *Avrupa Birliğinin Eğitim Politikası ve Erasmus Programı*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarlow, P. (2008). *Educational Tourism Comes in Many*. <http://www.brilliantpublishing.com/%20Writers/.com>, (erişim tarihi: 07/02/2019).
- Tarrant, M. A., Rubin, D. L. ve Stoner, L. (2014). The added value of study abroad: fostering a global citizenry. *Journal of Studies in International Education*, 18(2): 141-161.
- Teichler, U. ve Maiworm, F. (1997). *The Erasmus experience: Major findings of the Erasmus evaluation research project*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Telfer, D. J. (2002). *Tourism Development Concept and Issues*. Bristol: Channel View Publication.
- Tezcan, M. (1997). *‘Eğitim Sosyolojisi’*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Timothy, D. J. ve Gyan, P. N. (2009). *Heritage Tourism and Its Impacts: Cultural Heritage and Tourism in the Developing World: A Regional Perspective*. London: Routledge.
- Tokgöz, S. (2015). *‘ERASMUS+ Ana Eylem 1 -Bireylerin Öğrenme Hareketliliği; Yükseköğretim öğrenci ve personeline yönelik hareketlilik projeleri’*, Ankara.
- Toulmin, S. (1999). *The ambiguities of globalization*. Futures3.
- Tunç, A. ve Saç, F. (1998). *“Genel Turizm Gelişimi ve Geleceği”*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Turgut, M. F., Baker, D., Cunningham, R. ve Piburn, M. (1997). *İlköğretim fen öğretimi. Yök/Dünya Bankası, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi*, Ankara.
- Ulusal Ajans (2012). www.ua.gov.tr. (erişim tarihi: 25.12.2018)
- Ulusal Ajans (2013). www.ua.gov.tr. (erişim tarihi: 25.12.2018)
- Ulusal Ajans, (2005). *Bologna süreci temel belgeleri*, Ankara: Punto.
- Uluslararası Para Fonu (2002). *Balance of Payments Statistics Yearbook*. New York: IMF

- UNWTO, (2016). “*Guide For Local Authorities on Developing Sustainable Tourism.*” Paris: OECD
- UNWTO. (1963). *Tourism policy and International Tourism in Member Countries.* Paris: OECD.
- Uzun, N. (2006). Çevre Bilinci Geliştirmede Portfolyo Değerlendirmenin Katkısı Konusunda Öğretmen Adaylarının Görüşleri, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Dergisi*, 6(2): 121-144.
- Ünal, M. (2011). *Avrupa birliği Erasmus öğrenci öğrenim hareketliliği programının CIPP (bağlam, girdi, süreç, ürün) modeline göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ünal, S. ve Dımişkı, E. (1999). UNESCO UNEP Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye’de Ortaöğretim Çevre Eğitimi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(17): 142-154.
- Van der Wende, M. (2007) Internationalization of Higher Education in the OECD Countries: Challenges and Opportunities for the Coming Decade. *Journal of Studies in International Education*, 11: 274-289.
- Varghese, N. V. (2011). *Globalization and Cross-border Education: Challenges for the Development of Higher Education in Commonwealth Countries.* Paris: International Institute for Educational Planning, UNESCO.
- Wang, B. ve Li, S. W. (2008). Education Tourism Market in China An Explorative Study in Dalian. *International Journal of Business and Management*, 3(5): 44-49.
- Webb, M. S. (1993). Variables Influencing Graduate Business Students College Selection. *College and University*, 68(1): 38-46.
- World Tourism and Travel Council. (2010). *Customer Satisfaction; Annual Report.* London: WTTC Publications.
- World Tourism Organisation (2006). *Tourism Highlight.* Madrid: UNWTO Publications.
- Yağcı, E., Ekinci, C. E., Burgaz, B., Kelecioğlu, H. ve Ergene, T. (2007). Yurtdışına giden Hacettepe üniversitesi Erasmus öğrencilerinin memnuniyet düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33: 229-239.
- Yağcı, Ö. (2003) “*Turizm Ekonomisi*”, Ankara: Detay Yayınları.
- Yoeti, O. A. (2008). *Perencanaan dan Pengembangan Pariwisata.* Jakarta: Pradnya Paramita.
- Yuan, L. T. (2006). *Introduction to Tourism.* Beijing: Higher Education Press.

- Yusof, M., Ahmad, S. N. B., Tajudin, M. ve Ravindran, R. (2008). A Study of Factors Influencing the Selection of a Higher Education Institution. *UNITAR e-journal*, 4(2): 27-40.
- Yüksek Öğretim Kurumu, (2001). ‘‘Avrupa Kredi Transfer Sistemi (European Credit Transfer System - ECTS)’’, Ankara Üniversitesi Basımevi.

İnternet Kaynakları

- “Yabancı dostlarımızın en mutlu olduğu 10 Türk üniversitesi” (2017) <http://www.hurriyet.com.tr/galeri-yabanci-dostlarimizin-en-mutlu-oldugu-10-turk-universitesi-40507047?p=10>, (erişim tarihi: 27.11.2018)
- 2018-2019 Erasmus+ Programı Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Başvuruları, (16.03.2018) <http://www.erasmus.mu.edu.tr/tr/duyuru/20182019-erasmus-programi-ogrenci-ogrenim-hareketliliği-basvuruları-34378>, (erişim tarihi: 11.05.2018).
- Amerika'da Staj (2017). https://www.globalvizyon.com/i/wiki/amerika/amerikada_staj, (erişim tarihi: 27.11.2018)
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 2007-2013, <http://www.ua.gov.tr/docs/magazine/hap-grundtvig.pdf?sfvrsn=0>, (erişim tarihi: 12.05.2018).
- Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (AKTS), <http://www.mef.edu.tr/tr/ects>, (erişim tarihi: 11.05.2018).
- Bardsley, D. (2010). *University's Half-Price Tuition Scheme Gets Disappointing Pass Rate*. www.thenational.ae/news/uae-news/education/universitys-half-price-tuition-scheme-getsdisappointing-pass-rate (erişim tarihi: 08/02/2019).
- Bologna Süreci, <http://bologna.yok.gov.tr>, (erişim tarihi: 12.05.18).
- Borneo Trade. (2014). *Immigration: Sabah Investment Incentive and Policies*. www.sabah.com.my/bomeotrade, (erişim tarihi: 08/02/2019).
- Congar, K. (2018). “Eğitim için ABD'yi tercih eden öğrenci sayısında iki yıl üst üste düşüş”, <https://tr.euronews.com/2018/11/13/egitim-icin-abd-yi-tercih-eden-ogrenci-sayisinda-iki-yil-ust-uste-dusus>, (erişim tarihi: 27.11.2018).
- Dünya Turizm Örgütü (2012). <http://themis.unwto.org/> (erişim tarihi: 06/02/2019).
- Education Count (2014). *Topic Research*. <http://www.educationcounts.govt.nz/topics/research>, (erişim tarihi: 09/02/2019).

- Erasmus Staj Programı (2018). <https://www.ef.com.tr/erasmus/erasmus-staji/>, (erişim tarihi: 27.11.2018)
- <http://bologna.selcuk.edu.tr/>, (erişim tarihi: 12.05.2018).
- <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/okul-e%C4%9Fitimi-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemine-ait-bilgi-ve-belgeler>, (erişim Tarihi: 25.12.2018).
- Karaca, C. (2016). “Uluslararası öğrenci hareketliliği ve Türkiye” <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/uluslararasi-ogrenci-hareketlilik-ve-turkiye-40139736>, (erişim tarihi: 27.11.2018)
- Lingua Programı, <http://www.uim.aku.edu.tr/lingua.htm>, (erişim tarihi: 12.05.2018).
- Ozluoglu, L. (2016). “Neden Asya'da Eğitim?”, <https://www.hotcourses.turkey.com/study-abroad-info/destination-guides/neden-asyada-egitim/>, erişim tarihi: 27.11.2018
- Temür, H. (2010). “Eğitim turizmi”, [https://www.dunya.com/gundem/egitim-turizmi haberi-132396](https://www.dunya.com/gundem/egitim-turizmi-haberi-132396), (erişim tarihi: 27.11.2018).
- TÜRK Eğitim Sistemi Ve Ortaöğretim http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13153013_TES_ve_ORTAYYRETYM_son10_2.pdf (erişim tarihi: 27.11.2018).
- UNESCO (1999–2012). UNESCO Institute for Statistics, <http://www.uis.unesco.org/DataCentre/Pages/BrowseEducation.aspx/>, (erişim tarihi: 13.05. 2018).
- Youth In Action, <http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&bid=9>, (erişim tarihi: 15.12.12)
- YÖK (2013). Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (erişim tarihi: 13.05. 2018).

EK-1 ANKET FORMU

Sevgili Katılımcılar,

Bu araştırma, Antalya ili ve bu üniversite ile ilgili algılarınızı belirlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Yanıtlarınız akademik çalışma için ayrılacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Cinsiyet	☐ Erkek		☐ Kadın		
Medeni Durum	☐ Evli		☐ Bekar		☐ Diğer
Yaş	☐ 17-19	☐ 20-22	☐ 23-26	☐ 27-30	☐ 31+
Aylık Gider	☐ 0-200\$	☐ 201-500\$	☐ 501-700\$	☐ 701-1000\$	☐ 1001\$ +
Antalya’da öğrenim görmeye nasıl karar verdiniz?	☐ Burada öğrenim gören birini tanıyorum. ☐ Ailem tavsiye etti. ☐ Arkadaşlarım tavsiye etti. ☐ Lisedeki danışmanım tavsiye etti. ☐ Tanıtımlardan ☐ İnternette ☐ Diğer (lütfen yazınız)				
Fakülteniz: (Lütfen yazınız)					
Burada öğrenim görmek için motivasyonunuz nedir?	☐ Nitelikli bir eğitim almak için ☐ Uluslararası bir deneyim kazanabilmek için ☐ Kişisel deneyimlerimi genişletebilmek için ☐ Başka bir ülkede yaşayabilmek için ☐ Diğer (lütfen yazınız).....				
Uyruk: (Lütfen yazınız)					

Lütfen aşağıdaki ifadeler hakkındaki görüşlerinizi kutulara (1-2-3-4-5) işaretleyiniz.

1.Kesinlikle katılmıyorum

2.Katılmıyorum

3.Kararsızım

4.Katılıyorum

5.Kesinlikle katılıyorum

Antalya’yı tercih ediyorum. Çünkü...	1	2	3	4	5
Mezuniyet belgesi ülkemde geçerli					
Ortak bir dile sahip					
Vize formaliteleri kolay					
Yaşadığım ülkeye yakın					
Yaşadığım ülkenin kültürüyle benzerlik gösteriyor					
Güvenli bir şehir					
Yaşam maliyeti açısından uygun					
İrkçilik söz konusu değil					
Yurtdışındaki öğrencileri için giriş kolay					
Rahat iklim koşullarına sahip					

Sessiz çalışma ortamına sahip					
Yaşamak için heyecan verici bir yer					
Dinimi özgürce yaşayabiliyorum					

Bu üniversiteyi tercih ediyorum. Çünkü...	1	2	3	4	5
Kalite açısından olumlu imaj ve üne sahip					
Ortak bir dile sahip					
İstenilen programların kullanılabilirliği					
Nitelikli bir öğrenim kadrosuna sahip					
Üniversite sıralaması içerisinde					
Uluslararası öğrenciler için arkadaş canlısı bir çevreye sahip					
Uluslararası öğrenciler için öğrenim harçları uygun					
Uluslararası öğrenciler için burs imkanları mevcut					
Uygun bir bölge sınırlarında					
Uluslararası öğrenciler için destek hizmetleri mevcut					
Diğer birçok uluslararası öğrencinin varlığı					
Ülkemdeki kurumunuzun temsilciliğinin bulunması					
Üniversite güçlü bir tanıtım ve reklama sahip					
Çok sayıda uluslararası öğrenci kayıtlı					
İşverenler tarafından tanınan nitelikler sunmakta					
Büyük bir kampüs ve mükemmel tesislere sahip					
Finansal olarak istikrarlı bir yapıya sahip					
Batı programlara benzer bir programa sahip					
Eğitim kalitesi sebebiyle					
Uluslararası organizasyonları arasında bir bağa sahip					

Destinasyon Sadakati	1	2	3	4	5
Bu, eğitim hizmetlerini satın almak için tercih ettiğim bir yer					
Gelecekteki genişletilmiş eğitim programım için tekrar ziyaret etme niyetim var					
Başkalarına amaçları doğrultusunda burayı ziyaret etmelerini öneririm					
Arkadaşıma ve tanıdıklarına olumlu yorumlar yapacağım					

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Mir Salim HEYDAROV
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Azerbaycan, Sumgait, 27 Nolu Okul
Lisans Diploması	Azerbaycan Turizm Enstitüsü, Müzebilimi Fakültesi, Müzebilimi-Bölge Etnografyası, Bakü, 2012
Yabancı Dil	Rusça,

